

Univerzita Karlova v Praze
1. lékařská fakulta

Studijní program: Specializace ve zdravotnictví
Studijní obor: Adiktologie

Jana Vrátná

Spirituální prožitky v drogové intoxikaci: porovnání motivace a kariéry
uživatele na kasuistikách

Spiritual experience in drug intoxication: comparison of motivation and drug user
career in case studies

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jaroslav Vacek

Praha, 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně uvedla a citovala všechny použité prameny a literaturu. Současně prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací.

V Praze, 24. 4. 2015

Jana Vrátná

Identifikační záznam:

VRÁTNÁ, Jana. *Spirituální prožitky v drogové intoxikaci: porovnání motivace a kariéry uživatele na kasuistikách. [Spiritual experience in drug intoxication: comparison of motivation and drug user career in case studies]*. Praha, 2015. s. 88, 2 příl. Bakalářská práce (Bc.). Univerzita Karlova v Praze, 1. lékařská fakulta, Klinika adiktologie. Vedoucí práce: Mgr. Vacek, Jaroslav.

Poděkování

Chtěla bych moc poděkovat Mgr. Jaroslavu Vackovi za odborné vedení bakalářské práce a nepostradatelné rady. Dále patří mé díky respondentům za možnost sběru dat a za jejich ochotu účastnit se mého výzkumu. Stejně dík patří mé rodině a blízkým, kteří mi byli po celou dobu studia a při psaní bakalářské práce oporou.

Abstrakt

Hlavním tématem mé bakalářské práce jsou spirituální prožitky v drogové intoxikaci, tedy změněné stavy vědomí pomocí psychedelik, přesahující něco nad lidské chápání, kde je spiritualita vnímána jako rozhodující síla lidského jednání a osobnosti. Konkrétně se zaměřuji na spirituální prožitky uživatelů - experimentátorů ve vztahu k užívání drog.

Cílem této práce je popsat spirituální prožitky v drogové intoxikaci a porovnání jejich charakteristik, zejména v souvislosti s motivací k užívání, kariérou uživatele a aktuální psychopatologií uživatelů-experimentátorů.

V teoretické části se zabývám historií užívání psychotropních látek, psychonautikou, psychoaktivními látkami a prožitkem intoxikace, zmiňuji i epidemiologii, dále spirituální aspekt v užívání drog, terapii a motivaci k užívání psychoaktivních látek.

Ve svém výzkumu využívám kvalitativního přístupu, design má charakter vícečetné případové studie. Výzkumný soubor byl tvořen čtyřmi respondenty, kteří byli vybráni metodou záměrného výběru. Zvolenou metodou sběru dat byl polostrukturovaný rozhovor, kdy získaná data byla analyzována metodou interpretativní fenomenologické analýzy (IPA).

Respondenti prožili spirituální zážitky přesahující běžné vědomí, vedle příjemných zážitků spojených s vizuálními a zrakovými halucinacemi popisují i nekontrolovatelné a nepříjemné stavy. Většina klade důraz na fázi přípravy před samotnou intoxikací, set, setting a také se zmiňují o důležitosti druhu a množství drogy. I když respondenti hodnotí své spirituální zážitky jako velmi významné, význam těchto spirituálních zážitků se u respondentů liší. Nejčastěji zmiňovanými motivačními faktory je poznávání nových zkušeností z experimentování s psychedelickými látkami, touha po dobrodružství, spirituálním rozvoji, sebepoznání, seberozvoj. V důsledku spirituálních prožitků v drogové intoxikaci došlo z pohledu respondentů k otevření nové cesty poznání, a uvědomění si svých možností, ke změnám v hodnotách a postojích a k naplnění svého života. Negativní dopady pak spatřují především na sociální úrovni. Většina respondentů zvládla integraci svých spirituálních prožitků, negativní dopady se projeví u jednoho respondenta.

Cílem práce bylo zobrazení vztahu mezi zkušenostmi s psychedelickými drogami a spiritualitou. V práci se podařilo nastínit odlišnosti a specifika spirituálních prožitků respondentů, práce ukazuje také to, že psychedelické látky otvírají bránu do jiných světů.

Klíčová slova: spiritualita – psychonautismus – užívání drog – motivace – drogová kariéra – psychopatologie – případová studie

Abstract

The main subject of my bachelor thesis is spiritual experience after drug intoxication, that implies altered state of consciousness when using psychedelic drugs, experience which is far beyond human understanding where spirituality is perceived as a deciding power of human personality and behavior. Concretely, I focus on the spiritual experience of the users-experimenters in relation to drug use.

This thesis intends to achieve and to describe the spiritual experience after drug intoxication comparing different characteristics, mainly related to motivation for consumption, profile, career and actual psychopathology of the user-experimenter.

The theoretical part deals with the history of use of psychotropic substances, psychonautics, psychoactive substances and intoxication experience; I also mention there the epidemiology, as well as the spiritual aspect of the drug use, therapy and motivation to use psychoactive substances.

In the practical part I use qualitative approach and its design has a character of a multipath case study. The research project was realized with the participation of four respondents who were chosen by the method of deliberate choice. The chosen method for data collecting was a semi-structured interview when all the collected data were analysed by the method of interpretative phenomenological analysis (IPA).

The respondents went through spiritual experiences beyond normal consciousness. Apart from a pleasant experiences connected with a visual and optic hallucinations they also describe some out of control feelings and unpleasant states of being. Most of them focus on a preparatory phase before the intoxication itself, on set, on setting and they also mention the importance of drug category and its quantity. Although the respondents consider their spiritual experience as very significant one, the significance differs from one another.

The most often mentioned motivational factors are exploring new experiences of experimentation with psychedelic substances, desire for adventure and spiritual development, self-knowledge, self-development. According to the respondents, a consequences of the spiritual experiences of drug intoxication were new avenues of cognition and consciousness about their possibilities, changes in personal values and postures and also fulfillment of their life in general. They mainly see the negative impacts at the social level. Majority of the respondents handled integration of their spiritual experience, some negative impacts occurred in one respondent.

Key words: spirituality – psychonautics – drug use – motivation – drug career – psychopathology – case study

Obsah

Abstrakt	4
Abstract	5
1. Úvod.....	8
2. Historie užívání psychotropních látek.....	9
2. 1. Historie psychedelických látek	9
2. 2. Svět šamanů	11
2. 3. Rituální použití psychedelik	12
2. 4. Chemie šílenství	13
3. Psychonautika	15
4. Psychoaktivní látky	17
4. 1. Intoxikace psychoaktivní látkou	19
4. 1. 1. Akutní intoxikace halucinogeny	19
4. 2. Epidemiologie návykových látek	21
5. Spirituální aspekt v užívání drog	23
5. 1. Bio-psycho-socio-spirituální model závislosti.....	24
5. 2. Spiritualita a náboženství.....	25
6. Psychedelická terapie	27
6. 1. Psycholytická psychoterapie	27
6. 2. Psychedelická psychoterapie	28
7. Motivace k užívání psychoaktivních látek	29
8. Metodika výzkumu	33
8. 1. Cíle výzkumu a výzkumné otázky	33
8. 2. Nominace výzkumného souboru.....	33
8. 2. 1. Charakteristika výzkumného souboru	34
8. 3. Metody tvorby dat	40
8. 4. Metody analýzy dat	41
8. 5. Etické aspekty výzkumu	42
8. 6. Průběh výzkumného šetření.....	42
9. Výsledky výzkumných otázek.....	43
9. 1. Jaké spirituální zážitky uživatelé popisují?	43

9. 2. Jaký je výskyt spirituálních zážitků ve vztahu k užívání drog?.....	51
9. 3 Jaký význam mají spirituální zážitky pro uživatele?.....	56
9. 4. Jak souvisí motivace k užití drogy	58
s výskytem a kvalitou spirituálních zážitků?	58
9. 5. Existují souvislosti mezi spirituálními zážitky	60
a drogovou kariérou, respektive životním příběhem?	60
9. 6. Jak se projevuje užívání drog v jejich	62
současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování?.....	62
10. Diskuze	65
11. Závěr.....	71
12. Použitá literatura	73
13. Přílohy	76

1. Úvod

Tématem mé bakalářské práce je zobrazení spirituálních prožitků v drogové intoxikaci, přičemž se zaměřuji na porovnání motivace a kariéry uživatele na konkrétních kazuistikách. K bližšímu zkoumání tohoto námětu mě inspirovaly stáže, které jsem absolvovala v psychiatrické léčebně. Tento motiv ještě není zcela probádaný a ke studiu je k dispozici velmi malé množství publikací, a proto jsem se rozhodla podrobně věnovat vlastnímu výzkumu.

Cílem práce je popsat spirituální prožitky v drogové intoxikaci. Dnešní civilizaci postihuje velké množství duševních nemocí a čím dál tím častěji se na lidech projevují psychické problémy. Někteří využijí terapeutické léčby pomocí psychedelik, ovšem jiní mají sklon k experimentu s přírodními halucinogeny. Nezřídka je požitím halucinogenu vyvolán spirituální zážitek a často je zážitek záměrem experimentu. Ve své práci budu všechny zmíněné jevy sledovat.

Předmětem mé práce je porovnání charakteristik různých typů uživatelů prostřednictvím kazuistik. Výzkum je zaměřen zejména na motivaci k užívání, kariéru a aktuální psychopatologii uživatelů.

Práce je rozdělena na dvě části – část teoretickou a část praktickou. V teoretické části se zaměřím na historii užívání psychotropních látek, kdy budu sledovat nejen samotnou historii psychedelických látek, ale zabývat se budu i světem šamanů a rituálním použitím psychedelik. V teoretické části zaměřím svou pozornost také na psychonautiku, psychoaktivní látky, spirituální aspekt v užívání drog a zmíním se také o terapii a motivaci k užívání psychoaktivních látek. V praktické části se nejprve zaměřím na metodologii výzkumu, poté budu podrobněji charakterizovat výzkumný soubor a výsledky šetření pak shrnu v závěru této části.

Výzkumná část je zpracována metodou kvalitativního výzkumu, tzv. metodou IPA (interpretativní fenomenologická analýza). Při tomto postupu bude využito případové studie, hlubšího a komplexního popisu respondentů pomocí hloubkového rozhovoru.

Ve své bakalářské práci bych se ráda pokusila alespoň částečně nahlédnout do prožívání a myšlení experimentátorů s užíváním psychedelických látek za účelem dosažení spirituálního zážitku. Budu ráda, pokud tato práce napomůže v dalším zkoumání spirituality spojené s užíváním psychedelických látek.

2. Historie užívání psychotropních látek

Na počátku je třeba se zabývat otázkou, co vlastně droga je. Presl (1995) uvádí, že drogu lze nejstručněji chápat jako každou látku ať už přírodní, nebo syntetickou, jež splňuje dva základní požadavky:

1. Má tzv. psychotropní účinek, tj. ovlivňuje nějakým způsobem naše prožívání okolní reality, mění naše „vnitřní“ naladění - působí na psychiku.
2. Může vyvolat závislost, má tedy něco, co se z nedostatku vhodnějšího pojmenování někdy označuje jako „potenciální závislost“.

2. 1. Historie psychedelických látek

Historie užívání psychedelických látek je stará jako lidstvo samo. Antropologové, kteří studovali různé domorodé kultury v různých částech světa, popisují, že psychedelické substance byly a jsou používány k léčení, věštění, ke komunikaci s nebeskými i podsvětými oblastmi, v šamanských rituálech apod. Psychedelické látky obvykle navozují intenzivní prožitky, které mohou mít za optimálního vedení hluboký transformativní charakter, často obsahují zážitky smrti a znovuzrození, jednoty s vesmírem a další transpersonální jevy. Podrobně jsou tyto jevy zkoumány zejména výzkumníky z oblasti transpersonální psychologie. Termín psychedelický pochází od Humphrey Osmonda a znamená z řeckého *psyche* a *delein* = učinit zjevným (Kudrle, 2003).

V historii čínské medicíny je popisováno užívání psychedelických látek již před 3500 lety, ve staré indické literatuře se popisuje legendární posvátná rostlina a z ní připravovaný nápoj *soma*. Božský nápoj věřící uvedl do extatických stavů, kdy „jednou polovinou byli na zemi a druhou na nebesích“. Jejich těla oplývala silou, srdce odvahou, radostí a nadšením a jejich mysli se dostávalo osvícení a ujištění o nesmrtelnosti (Kudrle, 2003).

Nejznámější jihoamerickou psychedelickou látkou je *ayahuasca* čili *yayé*, která se připravuje z kůry v džungli rostoucí liány *Banisteriopsis caapi*. V Brazílii, Peru, Ekvádoru a Kolumbii je známá pod mnoha různými místními názvy - Víno smrti, Víno duše a Vinutý provaz smrti. Podává se při dramatických rituálech dospělosti, jejichž součástí je bolestivé bičování. Má silné extatické a telepatické účinky (Grof, 1988).

V rovníkové Africe je známa keřovitá rostlina *Tabernanthe iboga*, která je zdrojem drogy ibogain. Ze starověkého Řecka se dochovaly částečné zápisy z mystérií smrti a znovuzrození, při nichž byl podáván kykeon, opojný nápoj s psychedelickým účinkem.

Ve středověku byla celá řada psychedelických rostlin (beladona, mandragora, durman) i živočišných látek používána k výrobě nápojů a mazání, které byly využity při čarodějnických rituálech, černých mších a sabatech (Kudrle, 2003).

Nový svět znal halucinogenní látky již v předkolumbovské době, jak píše ve své knize Janík a Dušek (1990). Indiáni jich hojně využívali k rituálním účelům. Přesná doba těchto kultů není známá. Šlo zejména o tři rostliny, o kterých domorodci věřili, že mají čarovné účinky, a jejich užívání bylo součástí náboženských kultů. Jednou z těchto rostlin byl *Teonanacatl* neboli „boží maso, potrava bohů“. Jeho používání bylo spojováno s obřady, které souvisely s věštěním. Používal se i jako součást náboženských obřadů. V jižním Mexiku se požívá více druhů hub, nejdůležitějšími mezi nimi je *Psilocybe mexicana*, jež obsahuje halucinogen psilocybin a jeho nestálou formu psilocin. Druhou kultovní rostlinou byla ololiuqui zvaná coaxihuitl. O rostlině se věřilo, že má božskou moc, a proto se používala jako součást magických mastí a měla výsadní postavení v medicíně. Z jejích semen se připravoval filtrací nebo kvašením nápoj, jehož požití přinášelo opojení i při vypití malého množství nápoje. Ve stavu polovědomého spánku získávají duševní pochody snový ráz – zjevují se známé postavy a omámený s nimi rozmlouvá, vstupuje ve spojení s duchy, může vidět minulé a předvídat příští události. I kult ololiuqui v původním pojetí již patří minulosti. Pozorujeme však novodobé kultovní užívání LSD v podobě psychedelie. Třetí kultovní rostlinou byl peyotl obsahující halucinogen meskalin. Přestože se užíval delší dobu, nevedl k výrazným projevům v chemické otravě. Domorodci pustinových oblastí středního a severního Mexika po staletí užívají peyotl jako narkotikum. Byl však především základní drogou předkolumbovských náboženských kultů Aztéků a dalších mexických indiánů. Krátce po požití peyotlu se pozorují pestré barevné vize a zrakové halucinace, ale i různé poruchy pohybu, čichu a sluchu. Ještě před příchodem poruch se pozorují změny v náladě. Pravidelně, i když ne vždycky, se dostaví veselost, mizí hlad a žízeň. Tyto vlastnosti byly oceňovány v boji a o peyotlu se tvrdilo, že zvyšuje odvahu a statečnost bojovníka. U mnoha kmenů se uvedená extáze vyjadřuje rituálním tancem. Někdy při tom dochází k narušení chování, což je označováno jako „záchvat šílenství“. Obřady uctívání peyotlu se konaly při zvláštních příležitostech, při onemocnění významného člena kmene, při obavách o úrodu, při významné návštěvě.

Podle španělských pramenů z 16. a 17. století, jak uvádí Pollak (1968), byly tyto tři kouzelné rostliny starých indiánů předmětem tajemného kultu. Jenom kněží a kouzelníci znali jejich přesnou přípravu, nepovoláné by bohové potrestali „zblbnutím“ a smrtí. Uvádělo se, že „požití božské houby“ umožňuje člověku hovořit s bohy. Kněží se obraceli o radu k božstvům při všech důležitých záležitostech. Ve stavu obluzení, vyvolaném kouzelnou drogou, mělo orákulum nalézt ztracené nebo zcizené předměty a odhalit lháře a zloděje. Poněvadž u omámeného drogou byly setřeny hranice jak prostoru, tak i času, mohl navazovat kontakt se vzdálenými osobami nebo se dokonce spojit i se zemřelými. Lékaři často užívali kouzelné drogy k diagnostickým a k léčebným účelům, např. při léčení dny, horečky

a příjice, ale také při napravování vykloubenin a zlomenin kostí. Nakonec si získali pověst všeléků. Nemocní je brali, když všechny ostatní prostředky selhaly.

2. 2. Svět šamanů

Nejstarším dochovaným svědectvím užívání psychedelicky účinných látek jsou šamanské rituály. Kudrle (2003, s. 83) uvádí, že *„šamanismus je nejstarším náboženstvím i nejstarší medicínou v historickém vývoji člověka, sahá až k paleolitu. Šamani měli vypracované techniky na vyvolávání změněných stavů vědomí na nedrogové i drogové bázi. Vnímání porozumění světu se dělo na bázi bezprostředního prožitku, intuice a symbolu spíše než na úrovni racionální, logické abstrakce. Člověk tehdy patrně jinak využíval a jinak zatěžoval své mozkové hemisféry než v historické době“*.

Slovo „šaman“ *„pochází z jazyka Evenků, malé skupiny tunguzsky mluvících lovců a pastevců ze Sibíře. Kdysi se tímto slovem označovali výhradně náboženští individualisté žijící v této oblasti. Na počátku XX. století pronikl název „šaman“ do Severní Ameriky, kde jím byla označována široká škála medicinmanů a medicinmanek. Někteří dnešní představitelé hnutí New Age užívají tento výraz převážně pro osoby, které jsou ve spojení s duchy.“* (Vitebsky, 1995, s. 10)

Šamanismus zaujímá důležité místo v historii mystiky, kde hraje významnou úlohu při ochraně duševního zdraví společnosti, jež hájí život, zdraví, plodnost, svět „světla“ proti smrti, nemocem, neplodnosti, neštěstí a světu „stínů“. Ve středu šamanské víry stojí osobnost šamana s extatickou zkušeností cestovat do nadpřirozených světů a schopností vidět nadpřirozené bytosti, která je výhradně jeho vlastní v jeho ústřední roli věštce, kouzelníka, básníka, pěvce, umělce, proroka lovu a počasí, udržovatele tradic a léčitele tělesných i duševních poruch. Mezi symboly šamanismu patří strom, žebřík a provaz. Jedná se o prostředky, díky kterým se šaman může dostat do podsvětí, zászvetí, nebo do nebe. Velice důležitý je i šamanův buben, který mu pomáhá při extázích či léčení a vyhánění zlých duchů, stejně důležitý je i šamanův oděv (Štirský a kol., 2006).

Jak uvádí Vitebsky (1995), halucinogenní rostliny bezpochyby dokazují, že šamanovy změněné stavy vědomí mohou mít fyziologický původ. Ani bubnování nebo tanec, půst či spánková deprivace však samy o sobě nevysvětlují obsah a emocionální charakter šamanových stavů. Psychotropní rostliny se nacházejí téměř po celém světě, ale jejich používání se rozvinulo v neobvyklém měřítku pouze v Novém světě a zvláště v Jižní Americe. Šamani považují rostliny za skutečné duchovní učitele a jejich používáním si osvojují jejich duchovní bohatství. Rostliny podle nich nedeformují realitu, ale naopak obnažují pravý stav věcí, který zůstává ve střízlivém stavu vědomí skryt. Užívání drog v šamanských kulturách se ve svých sociálních aspektech zásadně liší od toxikomanie v moderních průmyslových zemích. Aplikování není motivováno motivovaným postojem ke společnosti, ale tvoří naopak prostředek k integraci jednotlivce s ostatními.

2. 3. Rituální použití psychedelik

„Jako rituál označujeme náboženský nebo magický úkon s pevně stanoveným průběhem. V každém rituálu jsou vzájemně sladěna gesta, slova, barvy, obrazy aj. tak, aby účastníkům umožnila navodit určité duchovní rozpoložení. Pomocí rituálů se lze dostat až k jinak nepřístupným oblastem – podvědomí.“ (Štirský a kol., 2006, s. 218)

Dle Kalweita (2005) snižují psychoaktivní drogy práh vnímavosti informací, takže mohou být zpracovány dodatečné, jinak nevědomé a v podvědomí zůstávající vlastnosti světa, což má za následek zvýšenou citlivost a pronikavost vnímání. Mechanismus podnět – útlum, jenž reguluje naše vnímání, se změní. Ve vědomí pozorovatele dojde k explozivnímu rozšíření skutečnosti a opona většího životního jeviště je vytažena – vize vstupuje do života.

Než začne psychedelické šamanské vzdělávání, očišťují adepti v mnoha kulturách nejprve svého ducha a tělo. Adept kolumbijského kmene Sionů-Tukanů zůstává měsíc v naprosté izolaci, aby vybledly jeho vzpomínky na normální svět, neboť rušivé myšlenky všedního života by jenom bránily novým učebním procesům. Potom adept dostává *ayahuascu*. Bere ji tři dny po sobě, pak drogu jeden den vynechá, tento rytmus má dodržovat dva týdny až dva měsíce. V tomto čase prochází různými psychickými fázemi. První se vyznačuje jakousi opilostí, brzy se objeví strach ze smrti a vlastní zkouška začíná. Kdo se zde vzdá, nic nezíská, kdo ale překoná svůj strach, potká jaguáří matku, která mu řekne, že zemře, a rozpláče se nad jeho osudem. Tím ovšem jenom zkouší jeho vytrvalost. Když adept začne sát mléko z jejích prsou, stává se opět dítětem. Pak začíná poslední fáze „vizí vědění“.

Amazonští Yebámasové rozdělují zkušenost s drogami do tří stádií. Nejprve se všechno rozzáří v mnohem jasnějších barvách a vzduchem plovávají pestré linie. Ve druhém stadiu se objeví věci, které se v běžném světě nevyskytují. A nakonec se vynoří mytičtí hrdinové, bohové a démoni, adept cestuje univerzem a přichází na kloub tajemství světa.

Použitím *yajé* nebo také *vihó*, psychoaktivního šňupacího prášku, prolamují jihoameričtí Desanové, podskupina Tukanů, hranice našeho přirozeného světa a pronikají do jiného světa. Ve svých vizích putuje *payé* Mléčnou dráhou, která se mu musí jevit jako dlouhá cesta s kopci, jezery a domy. Kdo tímto předepsaným způsobem na drogy nereaguje, vidí v transu jenom kameny a mraky, ztrácí nad sebou kontrolu, na veřejnosti se svléká, močí a kálí. Avšak zkušený *payé* má situaci pod kontrolou, vystoupí na Mléčnou dráhu a komunikuje s jejími obyvateli. Později se vrátí do svého těla, které klidně spí v houpací síti, jak popisuje Kalweit (2005).

Rozšíření psychické vnímavosti po požití *ayahuascy* shrnuje Michael Harner v knize Holgera Kalweita (2005, s. 153) následovně:

1. Člověk cítí, jak se jeho duše odděluje od fyzického těla a letí vzduchem.
2. Nastupují vize jaguárů, hadů a dalších zvířat.
3. Člověk vstupuje do kontaktu s nadpřirozenými bytostmi.
4. Objevují se vize osob, měst a krajin, velice vzdálených.

5. *Člověk může pozorovat krádeže a kriminální činy.*

6. *Člověk může věštit.*

Z těchto drogových zkušeností, ve kterých každý osobně zažije zrození světa a lidstva, se vizionáři vrací zpátky do normálního světa s větší důvěrou ve vlastní kulturu a mytické tradice. Psychoaktivní rostliny tedy napomáhají socializaci. Jelikož posilují vnímavost pro velkolepost bytí, upevňují také kulturní identitu (Kalweit, 2005).

Při šamanském rituálu jsou zážitky ovládnány především silnými perinatálními prvky. Proces smrti a znovuzrození probíhá tak, že člověk sestupuje do podsvětí, podstupuje mučení, je roztrhán a rozdrčen různými démony a po znovuzrození se vrátí zpět na zemi. S tím spojené transpersonální zážitky se typicky zaměřují na přírodní prvky - hluboké spojení s kosmickými silami, zvířaty a zvířecími duchy, se životem rostlin a dokonce s neživými objekty. Dalšími typickými transpersonálními průvodci šamanských zážitků jsou tvůrčí inspirace, schopnosti rozpoznávat a léčit nemoci a také vývoj smyslového vnímání.

Některé rituály zdůrazňují jiné typy transpersonálních zážitků - komunikaci s božstvy, démony nebo s nimi spojenou posedlost, léčení zprostředkované duchovními průvodci a pomocníky z říše zvířat nebo také různé formy parapsychologických jevů a kolektivní zážitky. Po silných perinatálních prožitcích i různých typech transpersonálních jevů lze pozorovat zážitky hluboké empatie a pocit skupinové sounáležitosti.

Výše uvedené zážitky, jak uvádí Grof (1988), se vyskytují nejen při podání psychedelických látek, ale také v souvislosti s použitím účinných nefarmakologických prostředků. Neexistují tedy žádné zásadní rozdíly mezi psychedelickými prožitky a mimořádnými stavy vědomí navozenými jinými postupy jako například dýcháním, zpěvem a bubnováním, extatickým tancem, meditací.

2. 4. Chemie šílenství

Podle Grofa (1988) laboratorní a klinický výzkum psychedelik v době svého největšího rozmachu v 50. a 60. letech 20. století zcela neočekávaně potvrdil opodstatněnost mnohých představ starověkých a domorodých kultur o účincích psychedelických látek. Vědci v laboratořích na celém světě a zvláště v Evropě, jak píše Kreigová (1970), chemicky, farmakologicky a klinicky vyhodnocují podivné rostlinné materiály jako magické houby z Mexika, peyotl, kaktus Aztéků považovaný za „opojnou látku bohů“, hašiš a námel, který vyvolával středověké epidemie ergotismu. V popředí zájmu jsou dále ayahuasca, amazonské „víno opájející duši“, iboga, konžský jed používaný při božím soudu, cohoba, omamný šňupací prášek z karibské oblasti, ololiqui, takzvaná „d'áblova povijnice“ a řada kořenů a kůr uváděných v proslulých kouzelnických a čarodějných předpisech. Podle Grofa (1988)

výzkum přinesl zjištění, že hlavní psychedelické látky nevytvářejí specifické farmakologické stavy – toxické psychózy, ale fungují jako nespecifické prostředky zvýrazňující a zesilující existující duševní pochody.

Dlouhá historie užívání psychedelických látek pro rituální účely je v ostrém kontrastu s relativně krátkým obdobím vědeckého zájmu o tyto látky, jejich laboratorním a klinickým výzkumem. Hofmann (1979) uvádí, že Louis Lewin ve své monografii *Phantastica* (Berlin, 1924) široce popsal historii této drogy Aztéky zvané peyotl. Podle Grofa (1988) Louis Lewin, často nazývaný otcem moderní psychofarmakologie, nasbíral vzorky peyotlu, přivezl je do Německa a izoloval některé z alkaloidů v nich obsažených. V roce 1927 se jeho kolegovi a soupeři Arthuru Heffterovi podařilo chemicky určit hlavní psychoaktivní látku peyotlu, kterou nazval meskalin. První pokusy s peyotlem provedl Weir Mitchell, Havelock Ellis a Heinrich Kluever. Tento výzkum vyvrcholil roku 1927 publikováním knihy Kurta Beringera *Meskalinové opojení (Der Meskalinrausch)*, Beringer, 1927). Protože tyto výzkumy ztroskotaly na nenalezení aplikace meskalinu v medicíně, zájem o tuto látku opadl. V následujících letech až do počátku čtyřicátých let probíhal psychedelický výzkum jen velmi omezeně. Jak uvádí Janík a Dušek (1990) v roce 1954 popsal anglický spisovatel Aldous Huxley své zkušenosti s meskalinem, drogou, která obsahuje mexický kaktus peyotl. Někteří badatelé tvrdili, že halucinogeny jsou prostředkem, který umožňuje člověku lépe pochopit sama sebe a svůj vnitřní svět. Uvádí se, že halucinogeny mohou nejrozmanitějším způsobem změnit vědomí člověka. V roce 1941 dr. Richard Evans Schultes, kurátor botanického muzea a lektor užití botaniky, určil mexickou povijnici jako starobylé narkotikum Aztéků.

Podle Krejgové (1970) novodobá historie „chemie šílenství“ počíná v roce 1943, kdy byl objeven účinek LSD, látky odvozené z námele způsobující stavy podobné psychóze. Má kořeny však už v starověku, kdy Asyřané užívali námelu při léčení. Je to houba napadající žitná a pšeničná pole. Obilí napadené námelem je jedovaté a potrava jej obsahující může způsobit vážnou otravu, ergotinizmus. Námel zavínil ve středověku epidemie, které si vyžádaly řadu obětí mezi selským obyvatelstvem. Jak uvádí Miovský (1996), kyselina lysergová byla poprvé syntetizována v roce 1938.

V roce 1943 dr. Arthur Stoll, vedoucí výzkumu u firmy Sandoz, a chemik dr. Albert Hofmann syntetizovali první přirozený alkaloid námele. Přitom objevili, že charakteristickým základem všech námelových alkaloidů je kyselina lysergová. Její derivát LSD byl připraven ve stejném roce. Protože se jednalo o pětadvacátou sloučeninu, která byla v Sandozu syntetizována v pokusné řadě s kyselinou lysergovou, dostala jméno LSD – 25. Pod tímto označením se proslavila. Jak dále uvádí Escohotado (1996), jednalo se o zázračnou látku, jejíž dávky se odměřovaly na miliontiny a ne na setiny či tisícinny gramů jako u všech dosud známých látek. Poměr mezi aktivní a smrtelnou dávkou byl prakticky nekonečný a její tolerance byla nulová. Ať už se brala v jakémkoliv množství, jakmile se přestala užívat, ztrácela na účinnosti. V množství neviditelném pro lidské oko vytváří

„fantastické vize výjimečné opravdovosti“. Hofman si uvědomil, že podobnou látku lze použít k mnoha účelům, a vytvořil preparát Delysid, kterým firma Sandoz obdarovala psychoterapeuty po celém světě.

Po druhé světové válce začal být o LSD zvýšený zájem i z vojensko-strategických důvodů. Začalo se uvažovat o jeho využití jako prostředku hromadného ničení. Lysergamid byl nazván psychickým ekvivalentem vodíkové bomby. Výroba této látky byla postupně ve všech státech zakázána, protože docházelo ke značnému zneužívání (Janík, Dušek, 1990).

3. Psychonautika

Termín psychonaut pochází z řeckého slova *psychē* (životní dech, duch, mysl, duše) a *naútēs* (námořník, navigátor). Výraz se překládá jako „námořník myslí“ nebo „navigátor duše“. Dnes je pojem psychonaut používán jako obecný termín pro jedince, jež se snaží zkoumat svou mysl skrze záměrně změněné stavy vědomí. Psychonautismus zkoumá psychiku pomocí technik jako je meditace, lucidní snění, smyslová deprivace či užívání halucinogenů (Blom, 2010).

První psychonauti

British Medical Journal publikoval roku 1896, tedy celé půl století před objevením LSD a lysohlávek, dva meskalinové „tripreporty“ vážených lékařů. Dr. S. Weir Mitchell a jeho kolega popisují barevné vize, kaleidoskopické obrazce, měnící se tvary, které se často objevují při zavřených očích. Zmiňují i synestézii neboli sdružení vjemů více tělesných smyslů, příkladem může být slyšení barev či vidění zvuků, nevolnost, rozšíření zorniček, neschopnost usnout, ale i změnu vědomí a smyslového vnímání. Dr. Mitchell usoudil, že pro psychology by mohl být tento měnič vědomí přínosný, ale neviděl ještě terapeutické využití. Později se podařilo německému chemikovi A. Hefferovi izolovat a identifikovat hlavní účinnou látku peyotlu – meskalin. Tuto látku sám požil (Pokorný, 2012).

Do experimentování s unikátní látkou se pustili další psychonauti. H. Ellis publikoval již roku 1898 pojednání „*Meskal, A New Artificial Paradise*“ („*Meskal, nový umělý ráj*“), kde popisoval „nádherná pole drahokamů“ a další meskalinové vize.

Rakouský chemik Ernst Spath roku 1919 poprvé syntetizoval meskalin. Ve dvacátých letech látku sledoval Kurt Beringer z psychiatrické kliniky v Heidelbergu a publikoval práci „*Der Meskalinrausch*“. Stav před vrcholem meskalinového tripu popisuje jako „podivný, nikdy neprožitý stav“, v němž se zážitky permanentně mění a prolínají a který je „plně srovnatelný s psychózou“. Tento názor je již v dnešní době překonaný. Svoje pocity popisuje jako odcizení se světu, poruchy vnímání času a depersonalizace. Jeho

vrcholným zážitkem je pak nový a jedinečný abnormální citový stav, který nám je jinak cizí a který nemůžeme ani popsat. Popisuje i zážitky, označované dnes jako ztráta ega, kdy se ztrácí Já a problémy tohoto světa.

Psycholog Heinrich Klüver se snažil systematizovat geometrické vzory meskalinových halucinací. Identifikoval čtyři základní vzory, tj. mřížoví (šestiúhelníkové, šachovnicové a trojúhelníkové), pavučiny, tunely a spirály. Německý farmakolog Louis Lewin zveřejnil první metodickou analýzu peyotlu roku 1886 a v roce 1927 vydal rozsáhlý přehled psychoaktivních rostlin nazvaný „*Phantastica*“, kde používal termín „rozšíření vědomí“.

Dřívější badatelé, kteří ještě neměli žádné zkušenosti s ostatními psychedeliky, udivovalo, jak moc se lišily zážitky indiánů a „civilizovaných“ lidí. Dnes je zřejmé, že to bylo způsobeno naprosto odlišným *setem*-stavem mysli a osobnosti uživatele a *settingem*-prostředím zážitku. Není proto překvapivé, že na Západě si peyotl (a meskalin) našel první skutečné uživatele mezi okultisty, kteří viděli v kaktusu skvělý prostředek pro dosažení jasnozřivosti či telepatie. Toto téma zpracoval Gustav Meyrink ve své povídce „*Hony soit qui mal y pense*“ (1905) a s meskalinem měl zkušenosti i Aleister Crowley.

Roku 1952 začal meskalin zkoumat americký psychiatr Humphry Osmond (přišel mimo jiné se slovem „psychedelický“), kterého zaujala podobnost molekuly meskalinu s adrenalinem. Domníval se, že schizofrenie je jakousi „*samootravou*“ způsobující zkreslení vnímání, začal proto změněné stavy vědomí zkoumat. O rok později nabídl drogu spisovateli a mysliteli Aldousi Huxleymu a tímto činem určil další běh dějin. Huxley požitím drogy prožil mystický zážitek a byl nadšen. Bylo to zřejmě také tím, že se už roky zajímal o východní mystiku, praktikoval meditaci a stav změněného vědomí dokázal na rozdíl od mnoha současníků přijmout a zpracovat.

Roku 1943 objevil švýcarský chemik Albert Hofmann syntetický halucinogen LSD. Brzy se ukázalo, že meskalin není jedinou látkou s psychedelickými účinky. Roku 1957 pak vyšel článek R. Gordona Wassona, jenž seznámil širokou veřejnost s lysohlávkami. Když je vyzkoušel psycholog Timothy Leary, vývoj nabral rychlý spád. Ve stejné době bylo objeveno i DMT, látka patřící do stejné skupiny. Nakonec ustoupily přírodní halucinogeny a do popředí se dostalo LSD, které si na smrtelné posteli nechal vpravit do těla i Huxley. Timothy Leary, Richard Alpert a Houston Smith pomohli nastartovat psychedelickou revoluci a Ken Kesey, Allen Ginsberg, Jerry Garcia a další šířili slávu *měníčů vědomí* mezi masy. Psychedelika byla ovšem brzy zakázána – včetně meskalinu, ačkoliv koncem 60. let už stál na pokraji zájmu (Pokorný, 2012).

4. Psychoaktivní látky

Psychoaktivní látky se podle hlavního účinku na psychiku v běžně zneužívaných dávkách dělí na:

1. Tlumivé látky (opioidy) zpomalující psychomotorické tempo. Malé dávky zklidní, vyšší navodí spánek, kóma až zástavu životních funkcí. Jedná se o látky tlumící bolest.
2. Psychomotorická stimulancia potlačují únavu, urychlují myšlenkové tempo a aktivují motoriku. Stimulancia přináší slast a euforii.
3. Halucinogeny (psychedelika) vyvolávají změny vnímání a odkrývají oblasti z nehlubších úrovní lidské psychiky. (Kudrle, 2003a; Minařík, 2008)

Dle Kaliny (2010) patří do skupiny halucinogenních drog několik stovek různých látek. Obecně je lze rozdělit do tří základních skupin:

- *přírodní halucinogenní drogy rostlinného původu a původu z hub* (např. meskalin, durman, psilocybin atd.)
- *přírodní halucinogenní drogy živočišného původu* (např. bufetenin)
- *semisyntetické a syntetické*, tj. poloumělé a umělé halucinogenní drogy (např. LSD a PCP – „andělský prach“)

Dle Miovského (1996) mohou halucinogeny vyvolat výrazné změny či poruchy vnímání, emocí, prožívání a následně chování. Postiženy bývají i oblasti fantazie, pozornosti a myšlení. Při dlouhodobém zneužívání může dojít až k poruchám v oblastech etických a morálních hodnot. Tyto látky většinou nenarušují jednotlivé funkce organismu, ale jejich účinky způsobují narušení organismu jako celku. Jsou to látky se sympatiko-mimetickým účinkem antagonistující působení serotoninu. Mohou u zdravého člověka vyvolat stav podobný psychóze. Dříve byly halucinogeny označovány jako psychodysleptika, fantastika, psychotogeny, psychotomimetika a psychedelika.

“Psychotropní halucinogenní drogy vyvolávají jisté změny ve vyvážení osobnosti, v homeostáze, ve vztazích k realitě, dále poruchy fyzické vedou změnami emocionality k poklesu integrace a rozvoji různých psychopatologických syndromů, někdy velmi komplikovaného rázu.

Látky, které vyvolávají známé organické psychózy desorganizují orientaci, vyvolávají vedle halucinací pokročilejší změny vědomí a amnésii na dobu vlastní intoxikace a zasahují někdy i šířeji. Halucinogeny, jako je mekalin a LSD, mění vědomí jemněji, intoxikovaní zůstávají v kontaktu s okolím a jasně poznávají prostředí a hodnotí své vlastní pocity, nemají amnézii. Přitom však tyto modelové stavy mají mnoho příznaků skutečných psychóz. Vyskytují se smyslové přeludy, depersonalizace, poruchy myšlení, incoherence, myšlenkový trysk, jindy blokáda. Jsou změny emocionality: euforie, deprese, úzkost. Změny vnímání

reality, zhoršení integrace psychických funkcí. Tedy kritéria skutečného, byť i krátkodobého stavu psychotického jsou splněna.

Jsou však popisovány i jiné případy, kde podivuhodné zážitky a poznání z doby intoxikace přetrvávaly pokus sám, zabarvovaly později myšlení a lidé hovořili o tom, že prožívají mimořádné štěstí, mají nový postoj k životu a že konečně pochopili jeho mystérium a význam kosmu.” (Mioviský, 1996, s. 18)

Psychedelika jsou látky ovlivňující spirituální centra svých konzumentů. Mezi psychologické účinky těchto látek patří: změny obrazového, sluchového, hmatového, čichového, chuťového a pohybového vnímání, změny prožívání času a prostoru, změny počtu a obsahu myšlenek, změny tělesného vzhledu, halucinace, živé obrazy, zvýšená barevná citlivost, náhlé a četné změny nálad a prožívání, zvýšená ovlivnitelnost, zesílené vzpomínky a paměť, odosobnění a rozplynutí ega, zesílený zájem o vlastní osobu a svět, rozdílné reakce – krajní úzkost až krajní rozkoš a další.

Tento výčet účinků svědčí o jejich síle i rozsahu prožitků, které skýtají. Uživatelům umožňují jiný pohled na svět, ale i na sebe. Látku lze označit za psychedelickou na základě dvou kritérií. Prvním kritériem je rozšíření vědomí a druhé kritérium potom sleduje toto rozšíření v závislosti na vnitřním prostředí konzumenta a na vnějších podmínkách. Vnitřním prostředím se rozumí postoje konzumenta, příprava, očekávání a pocity vůči látce i dalším účastníkům psychedelického sezení, vnější podmínky souvisejí s tímto sezením, zahrnují pojmy jako denní doba, počasí, hudba a další faktory okolního prostředí.

Psychedelika se dle *Encyklopedie psychotropních rostlin*, která je k dispozici na stránkách www.biotox.cz, dělí na deset hlavních skupin:

1. LSD
2. Meskalin (např. peyotl, San Pedro)
3. THC (např. marihuana)
4. Psilocybin a psilocin (např. psilocybinové houby)
5. MDA, DOB, DOM
6. DMT, PET, DPT a další rychle působící tryptaminy – většinou syntetické
7. Harmalin (např. ayahuasca)
8. Ibogain (např. iboga)
9. Muscimol, kyselina iboteinová,
10. Salvinorin (např. *Salvia divinorum*)

4. 1. Intoxikace psychoaktivní látkou

Dle Kaliny (2003) se intoxikací psychotropní látkou označuje stav, jenž nastává po aplikaci dostatečného množství psychoaktivní látky. Následkem jsou potom poruchy úrovně vědomí, schopností umožňujících rozpoznání (jedná se především o kognitivní funkce), vnímání, schopnosti úsudku, emocí, chování a dalších psychických funkcí a s nimi spojených reakcí. Poruchy souvisí s okamžitým farmakologickým účinkem látky, po určitém čase zcela odeznívají. Výjimku tvoří tkáňové poškození nebo jiné komplikace. Typ a dávka drogy výrazně ovlivňuje průběh intoxikace, vliv má i individuální hladina tolerance. Droga je zpravidla užívána pro dosažení jisté míry intoxikace. Chování, které se projevuje při dané hladině intoxikace, je podstatně závislé na kulturních a osobních očekávání spojených s účinkem drogy. Vzniklé komplikace mohou zapříčinit poranění, vdechnutí zvratků, delirium, kóma, křečové stavy. Nastat může i smrt, ta je ovšem často následkem udušení nebo centrálního útlumu dýchání.

4. 1. 1. Akutní intoxikace halucinogeny

„Halucinogeny jsou velmi pestrá skupina látek, u nichž se akutní intoxikace může navzájem velmi lišit. Pro příznaky mírné a střední akutní intoxikace jsou halucinogeny vyhledávány, jako nežádoucí jsou pak vnímány až těžší stupně intoxikací nebo některé klinické obrazy, jako jsou například: panické ataky – bad trips. Intoxikace halucinogeny je charakterizována kombinací maladaptivního chování, poruch vnímání různé úrovně - iluze, halucinace, poruchy vizuální percepce, derealizace a depersonalizace, značné emoční lability a některých somatických znaků – tachykardie, zvýšený tlak krve, zvýšená teplota, rozšířené zornice aj. Ve vyšších dávkách se mohou vyskytovat pestré a různě ucelené akutní psychotické syndromy, jako jsou například: delirantní stav s agitovaností, halucinacemi, dezorientací, někdy i s bludy.“ (Kalina a kol., 2008, s. 141)

Látky této skupiny většinou nevyvolávají ani psychickou, ani somatickou závislost. Riziko předávkování je u některých látek skupiny malé (LSD, psilocybin), u jiných naopak významné (durman, PCP, ketamin).

Průběh intoxikace je těžko předvídatelný, hrozí riziko tzv. bad tripu. Kombinace látek riziko komplikací většinou zvyšují. U predisponovaných osob se rozvíjí deprese nebo panický stav s rizikem autoagrese či heteroagrese. Predispozice nebo vysoké dávky mohou vést k psychotickému stavu s paranoiditou, dezorientací. Stavy mohou přetrvávat i po odeznění intoxikace. V případě těžkých akutních obtíží se jeví možnost přerušování probíhající intoxikace antipsychotikem (chlorpromazine, tiapridal) jako kauzální léčba, v lehčích případech je výhodnější psychoterapeutická intervence nebo zklidnění benzodiazepiny

v běžných dávkách (diazepam). Nezbytný je vždy kontinuální dohled. Přetrvávající obtíže, včetně flashbacků a psychospirituální emergence, je vhodnější ovlivnit psychoterapeuticky. Těžší obtíže psychotického rázu často vyžadují antipsychotika (Kalina a kol., 2008).

Mezi nejznámější halucinogeny u nás patří tzv. houbičky, meskalin a LSD. V následujících řádcích se zaměřím na intoxikaci s nimi spojenou.

a) Intoxikace při použití psilocybinu

Psilocybin je látka obsažená v některých houbách z rodu lysohlávek (*Psilocybe*), jak uvádí Miovský (1996), jejichž účinek je lidstvu znám již několik tisíc let. U nás se vyskytuje jeden z druhů lysohlávek – *Psilocybe bohemica* – lysohlávka česká, ale pravděpodobně nejznámější je druh *Psilocybe mexicana Heim*.

Toxicita psilocybinu je poměrně nízká. Pro vyvolání stejného účinku je zapotřebí až několikanásobně vyššího množství látky na kilogram intoxikované osoby, nežli u jiných halucinogenů. Průběh intoxikace může být velmi různorodý, zpočátku se objevují somatické příznaky - zvýšení srdečního tepu a tlaku krve; mydriáza; závratě až pocity ke zvracení; pocení; třesy; vzrušení a neklid (někdy může vést až k agresivnímu jednání).

Velmi výrazná bývá euforie, která se vyskytuje často během větší části intoxikace. Délka účinku psilocybinu je 4-6 hodin, ovšem v závislosti na dávce a individuálních dispozicích. Psychické příznaky jsou značně různorodé, např. zřetelné změny ve vnímání a posuzování prostoru i času, poruchy efektivity - dobrá pohoda, pocit blaha, může se ale objevit i deprese, úzkost, strach ze zbláznění se. Je narušená schopnost soustředit se, dalším příznakem je zmatenost, snížená potřeba spánku, zvýšená aktivita, hovornost. Většina lidí, která s lysohlávkami experimentovala, neměla sklon intoxikaci v dalších dnech opakovat.

b) Intoxikace při použití meskalinu a LSD

Meskalin a LSD si jsou ve svých účincích velmi podobné. Meskalin je ve své přírodní podobě látka získávána z kaktusu *Lophophora williamsi*, zvaného též peyotl. Délka účinku toxických příznaků po dávce 0,2 – 0,6 gramů je 5-10 hodin a mnohdy i déle.

Druhý den po intoxikaci se již neobjevují další odchylky v chování. Velmi záhy se upouštělo od experimentu s ním, protože jedním z důvodů bylo to, že při opakovaných pokusech hrozilo ireverzibilní poškození jaterního parenchymu (Miovský, 1996).

LSD je látka výrazněji působící v oblasti psychiky, zatímco meskalin má o něco větší vliv na vegetativní systém. Jedná se o látku nepoměrně více toxickou než LSD. Rozdílnost toxicity se projevuje též v délce latentního období, zejména pak v počátcích projevů účinného působení látky. U LSD se projevuje spíše nechut' cokoli dělat, zatímco u meskalinu se dostavují mnohdy nepříjemné stavy zasahující do vegetativního systému. Při

intoxikaci meskalinem je zajímavá menší schopnost diference akustických podnětů a iluzivní přetváření jednotlivých zvuků. U LSD je možné pozorovat spíše iluzivní přetváření monotónních podnětů v hudbu. Projevy depersonalizace po užití meskalinu jsou výraznější, velmi pozoruhodným projevem intoxikace meskalinem je jev, kdy osoba přikládá a přiřazuje neživým věcem vlastnosti a stavy živých organismů (Miovský, 1996).

Společné znaky meskalinu a LSD dle Miovského (1996):

- poruchy vnímání v optické sféře - charakter vnímání barev a ornamentů, architektonických struktur a optických iluzí;
- tendence ke koncentraci na malé předměty – zúžení vědomí a ornamentalizace okolního vnímaného světa;
- odlišnost prožívání dimenze času i prostoru – deformace prostoru.

4. 2. Epidemiologie návykových látek

Drogová epidemiologie se zabývá rozšířením různých typů užívání drog v populaci, jeho příčinami a důsledky, vztahy mezi rozšířením užívání a zneužívání drog a zdravotními následky, efektivitou léčebných, zákonných a dalších intervencí podnikaných s cílem snížit rozsah (zne)užívání drog anebo souvisejících škod (Zábranský, 2003).

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogovou závislost v roce 2012 potvrdilo dlouhodobý stabilní rozsah užívání konopných látek, které jsou nejčastěji užitou drogou v obecné populaci v ČR (27,9% obyvatel). Přibližně jedna třetina současných uživatelů konopí spadá do kategorie středního nebo vysokého rizika vzniku problémů spojených s užíváním konopí. Výsledky Národního výzkumu užívání návykových látek 2012 potvrdily pokračující pokles rozsahu zkušeností s ostatními nelegálními drogami. Druhou nejčastěji užitou nelegální drogou v ČR byla dlouhodobě extáze, v r. 2012 se však dostaly na druhé místo halucinogenní houby - lysohlávky (5,3%). Na dalších místech byly extáze, pervitin nebo amfetamin, kokain a LSD (2,3-2,8%) a heroin (pod 1%). Na vysoké úrovni zůstává výskyt rizikové konzumace alkoholu (17% populace, problémové pití 8,2% populace).

V prosinci 2012 realizovalo NMS ve spolupráci s agenturou PPM Factum Research výzkum prevalence užívání drog v populaci ČR. Nejčastěji užitou nelegální drogou ve věkové skupině 15-64 let jsou konopné látky (31,2%) následované extází (5,5%), halucinogenními houbami (4,4%) a LSD (0,7%). Nejčastěji užitou nelegální drogou ve věkové skupině 15-34 let jsou konopné látky (54,9%) následované extází (8,7%), halucinogenními houbami (10,1%) a LSD (5,5%).

Ve výzkumu NMS celoživotní prevalence užívání vybraných nelegálních drog v ČR v roce 2012 podle pohlaví a věku bylo nejčastěji užitou nelegální drogou konopné látky -

muži (34,9%), ženy (21,2%), následovaly halucinogenní houby - muži (7,7%), ženy (2,9%). Na dalších místech byla extáze - muži (5%), ženy (2,2%), LSD - muži (4,4%), ženy (1,2%).

Národní výzkum užívání návykových látek v roce 2012 metodologicky navazoval na celopopulační studii užívání návykových látek v roce 2008. V roce 2008 byly nejčastěji užívanou nelegální drogou konopné látky (34,3%), následovaly extáze (9,6%), halucinogenní houby (8,7%) a LSD (5,6%). V roce 2012 byly nejčastěji užívány konopné látky (27,9%), následovaly halucinogenní houby (5,3%), extáze (3,6%) a LSD (2,8%). Ve srovnání s rokem 2008 došlo v ČR k poklesu rozsahu zkušeností populace s nelegálními drogami, mladí dospělí 15-34 let vykazují vyšší míry užívání nelegálních drog. Informace jsou čerpány z Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2012.

5. Spirituální aspekt v užívání drog

Pojem „spiritualita“ je etymologicky odvozeno z latinského *spiritualis* („duchovní“), které pochází od *spiritus* („dech“ nebo „duch“). V křesťanské tradici odkazuje k působení třetí božské osoby, Ducha svatého, na jednotlivého člověka a hlavně pak k odezvě tohoto působení v jeho životě. Spiritualita je tedy v tomto pojetí vnitřní život člověka, duchovní život, iniciovaný působením Ducha a prodchnutý Bohem (Vojtíšek, 2012).

Dle Kudrleho (2003, s. 93) je „*spiritualita vztahem k tomu, co mne přesahuje, k čemu se vztahuji jako k nejvyšší autoritě, řádu, ideji. Jde o intimní oblast přímého prožitku toho, co je za každodenním úsilím, co dává smysl tomuto úsilí, co dává smysl vůbec*“.

Ve své publikaci Nešpor (2009) uvádí, že spiritualita dává smysl minulosti, přítomnosti i budoucnosti, pomáhá rozlišovat hodnoty. Zahrnuje transcendenci čili zkušenosti s něčím, co přesahuje osobní Já. Spiritualita vede ke spojení se sebou, s druhými lidmi, tradicí, přírodou, Bohem, Vyšší silou nebo vesmírem.

Dle Grofa (1998, s. 14) „*moderní výzkum vědomí v podstatě potvrdil základní principy filozofie věčnosti. Odhalil velkolepý smysluplný plán, který je základem veškerého stvoření, a ukázal, že veškeré bytí je prostoupeno vyšší inteligencí. Ve světle těchto nových objevů se zdá být spiritualita významným a legitimním snažením v životě člověka, neboť představuje zásadní rozměr lidské psyché a univerzálního schématu všech jevů*“.

Spiritualita je širším a otevřenějším pojmem než vyznávání určitého náboženství či příslušnost ke konkrétní církevní obci. Téma „drogy a spiritualita“ je nejčastěji spojováno s jistou formou transcendentních zážitků zprostředkovaných některými halucinogeny. Tento způsob hledání sebepřesahu a doteku s jinými rozměry provází lidstvo od pradávna; bez kontextu pevného řádu společenství a zasvěceného průvodcovství však nemusí vůbec očekávání duchovního rozvoje naplnit a může vést k pouhému okrášlování reality, vyhledávání psychického dobrodružství anebo k dezintegraci. Kalina a Těmínová (2006) formulují pravidlo, že čím vyšší má droga potenciál pro závislost, tím nižší má potenciál spirituální. Kalina dále zmiňuje, že „*i při užívání drog s vysokým potenciálem pro závislost mohou klienti zažívat (zejména v okamžiku nitrožilní aplikace) extatický okamžik, „kvůli kterému to stojí za to“*. Jeho význam pro duchovní rozvoj je však pochybný. Neotevívá cestu nikam „*vzhůru a kupředu*“, jak by řekl Teilhard de Chardin, naopak upevňuje bludný kruh závislosti. Totéž platí o některých sebepřesahujících zážitcích v alkoholové intoxikaci. Závislost vede k rozvratu duchovní dimenze člověka, ale oživení a rozšíření této dimenze je od léčby neodmyslitelné“ (Kalina, 2008, s. 244)

Praktické důsledky spirituality podle Nešpora (2009) jsou:

- lepší duševní stav ve zdraví i nemoci,
- větší odolnost vůči stresu,
- lepší zvládání zátěžových situací,
- lepší spolupráce při léčbě,

- prevence i léčba návykových nemocí,
- nižší riziko předčasné smrti, lepší schopnost se se smrtí vyrovnat.

Ve své publikaci Nešpor (2009) dále hovoří o tom, že některé náboženské zásady prospívají zdraví a motivují ke zdravému stylu života. Duchovní život posiluje naději, zlepšuje sebeovládání a obvykle napomáhá větší stabilitě rodinných vztahů. Náboženské a duchovní rituály poskytují pocit jistoty a bezpečí.

Při rozvíjení spirituality, jak uvádí Nešpor (2009), záleží na duchovní orientaci toho kterého člověka a jeho preferencích. Nejobvyklejší formy duchovního života zahrnují účast na náboženských obřadech, praktikování modlitby, mantry nebo rituálu, studium duchovní literatury, meditace – ať nehybně, nebo za pohybu (např. jóga nebo čchi-kung). Klade důraz i na nechání se okouzlit přírodou a dobrým uměním, návštěvu posvátných míst, využívání symbolů, kontakty s duchovně založenými lidmi, pomoc druhým, dobročinnost atd.

5. 1. Bio-psycho-socio-spirituální model závislosti

Závislost není výsledkem jedné příčiny, ale kombinací několika faktorů, které zvyšují riziko jejího vzniku. Dle Kaliny (2008) rozlišujeme čtyři typy předpokladů a jejich rizikové faktory:

- biologický předpoklad - přiměřený zájem o své tělo, pohyb, starost o výživu, o fyzické zdraví, včasná léčba nemocí, prevence úrazů;
- psychologický předpoklad - prožitky nudy, zvědavost na mimořádné prožitky, absence vlastního programu, narušené hranice, nízké sebehodnocení, chybí zaujetí pro pěstování diferencovaných potřeb a zájmů; jedinec není veden k samostatnosti v rodinném kruhu, a tak si samostatnost prosazuje v oblastech, kam za ním rodiče nemohou- ve změněných stavech vědomí;
- sociální předpoklad - pocity vyčlenění z komunity lidí, rasová odlišnost, touha identifikovat se se silnější skupinou;
- spirituální předpoklad - absence smyslu života, duchovních hodnot a duchovní autority, nevyvážené zaměření k materiálním ziskům, rozčarování nad pomíjivým uspokojením, nerozvíjená introspekce a naslouchání vnitřnímu Já, nerozvíjení pokory, smyslu pro zázrak, pro mytické a mytologické poznání světa, absence posvátných ritualů typu iniciačních a přechodových.

5. 2. Spiritualita a náboženství

Nejdůležitějším zdrojem nedorozumění ve vztahu vědy a náboženství je dle Grofa (1998) nerozlišování mezi spiritualitou a náboženstvím: „*Spiritualita je založena na přímých zážitcích mimořádných dimenzí reality a nevyžaduje nutně zvláštní místo ani oficiálně ustanovenou osobu, která by zprostředkovala styk s Božstvím. Je zvláštním druhem vztahu mezi jedincem a kosmem a je ve své podstatě osobní a soukromou záležitostí. Mystici zakládají své přesvědčení na zažitých důkazech. Nepotřebují kostely ani církve – posvátné rozměry skutečnosti, včetně své vlastní božkosti, prožívají v rámci svého těla a přírody. Místo oficiálně ustanovených kněží potřebují podporu skupiny spoluhladačů, nebo pokročilejšího učitele, aby je vedl na vnitřní cestě.*“ Grof (1998, s. 287)

Náboženství na rozdíl od spirituality, jak uvádí Grof (1998), je formou organizované skupinové aktivity odehrávající se v určených místech, která nemusí vždy vést ke skutečné spiritualitě. Často ztrácí spojení se svým duchovním zdrojem a stává se světskou institucí využívající lidskou potřebu spirituality, aniž by ji uspokojovalo. Náboženská hierarchie má sklon aktivně odrazovat své příslušníky od přímých duchovních zážitků a potlačovat je, neboť tyto přímé zážitky plodí touhu po nezávislosti a nelze ji účinně ovládat.

Pro přímý prožitek duchovních skutečností je moderním přívlastkem výraz transpersonální, který znamená „*překračování obvyklého způsobu vnímání a interpretace světa z pozice odděleného individuálního nebo tělesného ega*“. (Grof a Grofová, 1990, s. 46) Na prožitky tohoto druhu a jejich skrytý smysl se specializuje transpersonální psychologie. Studium transpersonálních stavů vědomí je pro pojetí spirituální krize velmi důležité.

Předmětem bádání se staly mimořádné stavy vědomí. Psychedelické hnutí odhaluje mimořádné stavy vědomí vyvolané experimentováním s psychoaktivními látkami.

Za významného předchůdce transpersonální psychologie je považován William James, který ve svých dílech vychází ze svých pokusů s inhalací kysličníku dusného (tzv. rajského plynu) a éteru. Zkušenosti s psychoaktivními látkami označuje za mystické (Plháková, 2006).

William James, slavný výzkumník vědomí a psycholog, napsal po zkušenosti s rajským plynem: „*Základní nálada (psychedelické zkušenosti) je neuvěřitelně vzrušující pocit silného metafyzického osvětlení. Pro pronikavý pohled zde leží pravda jako na dlani – mimo působení všech oslepujících skutečností. Vyšší vědomí vidí všechna logická spojení očividně jasně a náhle, zatímco normální vědomí nemůže nic takového nabídnout; teprve po vystřízlivění zmizí pocit vhledu a člověk tupě zírá na několik nesouvislých slov a vět, tak jako se dívá na pustý a bledý zasněžený vrchol, z něhož právě zmizel odraz zapadajícího slunce, nebo na černý popel uhašeného ohně*“ (Kalweit, 2005, s. 143)

Pojem spiritualita se tak postupně odpoutal od svého křesťanského základu a stal se označením pro individuální, nezávazný a na instituci nezávislý náboženský zájem, pro nějž

je charakteristická hodnota vnitřního zážitku a praktického denního používání umocňující a rozšiřující schopnosti člověka (Vojtíšek, 2012).

Dle Říčana (2007) zrod transpersonální psychologie a psychedelického hnutí, jejich zaměření na mystické jevy způsobené psychoaktivními látkami a zájem o netradiční spirituální hnutí, byly faktory, které přispěly k formování pojetí nenáboženské spirituality.

6. Psychedelická terapie

Zkušenosti experimentátorů s praktickým využitím halucinogenů vycházejí z u nás konaných klinických výzkumů v 50. – 60. letech, které navázaly na již poměrně rozvinutou podobu tohoto druhu psychoterapie v zahraničí. K velkému rozšíření využívání LSD došlo zejména pro její schopnosti vytvářet nejrůznější modelové situace a psychické alterace, při relativně dobře zachované schopnosti sebezpozorování. Do jisté míry tím bylo umožněno lékařům pozorovat přímo v ordinaci, jak může pravděpodobně docházet k tvorbě příznaků deprese, úzkosti, nebo dokonce příznakům velmi podobným duševním onemocněním (Miovský, 1996).

V terapeutických pokusech v psychiatrii se dle Presla (1995) jednalo o kontrolované vyvolání psychotického stavu s možností jej díky neuroleptikům opět přerušit. Tato možnost je lákavá z mnoha důvodů. Zde ale nastal střet se základním rizikem halucinogenních látek, v nevyzpytatelnosti jejich efektu. Stejná dávka může totiž u stejného jedince vyvolat efekt zcela opačný. Prožitek se může změnit v noční můru plnou přízraků a úzkosti a může vést k obranným reakcím - útěku či útoku, protože náhled reality je v těchto chvílích silně omezen, nebo ztracen. Může při nich dojít k sebepoškození, úmrtí či k agresivnímu jednání vůči okolí. Nelze říci, že by tyto negativní účinky byly pravidlem, ale riziko existuje. Z tohoto důvodu by se měl experiment tohoto typu provádět pod kontrolou lidí s hlubokou znalostí věci a s možností okamžité první pomoci. Tak tomu vždy bylo u užívání halucinogenů přírodními národy.

Zde je příklad: LSD byl užíván při individuální a ještě častěji při skupinové psychoterapii. Tato léčba se ukázala jako velmi nebezpečná. *“Měl jsem pět klientů, kteří tuto léčbu podstoupili jako neurotici a v průběhu léčby onemocněli schizofrenní psychózou. Znal jsem zdravého, zdatného a vyrovnaného psychiatra, který sám říkal, že v průběhu skupinové psychoterapie za pomoci LSD 353x podstoupil intoxikaci LSD. Pak se u něho projevila duševní porucha a musel být umístěn na psychiatrickém oddělení. Protože se i jinde musely vyskytnout obdobné komplikace, nelze se divit, že LSD byl dán na seznam zakázaných drog.”* (Doležal, 1998, s. 68)

6. 1 Psycholytická psychoterapie

Při této terapii se využívalo opakovaných intoxikací, někdy až 30-50 sezení, dávkami 30-200 gama. Pro samotnou léčbu je nesmírně důležité odreagování a uvolnění napětí.

Intoxikovaný v průběhu LSD psychózy v podstatě vypadává ze své běžné sociální role a je schopen na sebe pohlédnout i z jiných stránek bez obvyklého vnějšího ovlivnění a zásahů. Často tak může dojít k bourání stereotypního pancíře frustrujících postojů

a přesvědčení. Při znovuprožívání již zapomenutých, potlačených traumatických zážitků se často objevuje proces jejich symbolizace a objektivizace do halucinací a vizí. Působí zde jak nezvyklost prožitku, vědomí péče, euforizace a s největší pravděpodobností i chemický šok, způsobený výrazným zásahem do vegetativního systému. Toxická derealizace a depersonalizace umožňují pacientovi přijmout sama sebe takového, jaký je, se všemi negativy i pozitivy své osobnosti, nežli v každodenních situacích, kde je jakýkoli terapeutický efekt znemožňován zaběhlými rituály a mechanismy. Kdy si pacient stále palčivě a intenzivně uvědomuje svůj zkreslený a konfrontacemi s reálným světem poznamenaný obraz, neschopný zdravějšího a upřímnějšího sebehodnocení i hodnocení okolí.

Psycholytická terapie se nejvíce využívá u poruch vytvořených vlivem prostředí, situace, věku. Samotná psycholytická terapie probíhá ve 4 fázích – přípravná fáze, vlastní intoxikace, při níž je důležitá přítomnost terapeuta k dobrému pocitu pacienta, vrchol, kdy látka má nejintenzivnější vliv a pacient musí často bojovat o zachování kontaktu s realitou, poté následuje přechod do normálu - v něm dochází ke konfrontacím mezi získanou zkušeností a zkušeností původní.

Při psycholytické terapii je důležitá neustálá komunikace a bezprostřední kontakt, který dodává pacientovi pocit bezpečí a sounáležitosti, v postintoxikačním stupni dochází u pacienta k procesu konfrontace. Zážitky s pacienty jsou dále terapeuticky rozpracovány a následně dochází k nové integraci osobnosti pacienta (Miovský, 1996).

6. 2. Psychedelická psychoterapie

Při terapii se využívá jednorázové intoxikace velmi vysokou dávkou LSD (200 gama a výše). Psychedelická psychoterapie je spíše psychoterapií „výšin a vrcholných zážitků“, neklade se u ní takový důraz na pochopení a vysvětlení prožitých traumat, důležitější je poddání se těmto prožitkům než jejich racionální analýza (Miovský, 1996).

Známou osobností v oblasti psychedelické terapie je americký psychiatr českého původu Stanislav Grof, nyní žijící v USA. Na základě svých dlouholetých zkušeností s LSD terapií vyvinul se svojí manželkou metodu holotropního dýchání. Je to proces, při němž je dosahováno psychedelických stavů a prožitků nechemickou cestou. Jednorázová intoxikace velmi vysokou dávkou LSD i holotropní dýchání mají za cíl vyvolat psychedelický zážitek, o kterém se hovoří jako o nepopsatelném exatickém zážitku dobra a krásna, bezprostředního nazírání, pocitů transcendentna a kosmické sounáležitosti. Předpokládá se, že tento neobyčejný a intenzivní zážitek hluboce zasáhne do osobnosti člověka a vyvolá v něm pozitivní změny v celém dosavadním systému hodnot a hodnocení, jejichž nově vytvořená

konstelace, po prožití psychedelických stavů, je jak se předpokládá pacientovi bližší, přirozenější, vycházející vstříc jeho skutečným potřebám (Miovský, 1996).

7. Motivace k užívání psychoaktivních látek

Člověk je bytost biologická a společenská zároveň, zdrojem jeho motivací je fyziologie jeho organismu – biologické potřeby, tak i sociální a kulturní, společenské podmínky jeho existence spojené s potřebami jeho bytí jako sociální bytosti. Kulturní faktory – obyčeje, etické, právní a jiné normy ovlivňují především způsob chování, ale uplatňují se i v potlačování určitých impulsů. Sociální zkušenosti získané v rámci určité kultury vedou také k vytváření sekundárních motivačních systémů, v nichž mohou být překonávány původní biologické vazby a které pak fungují jako specifické návyky (Nakonečný, 1996).

Motivy dle Nakonečného (2009) vyjadřují psychologické příčiny či důvody lidského chování, dávají mu psychologický smysl. Existují různé významy pojmu motiv: v užším smyslu představují motivy vědomé záměry či vědomé cíle jednání, v širším smyslu pak cíle chování vůbec – nevědomé účely chování. Motivy jsou generovány emocemi a zaměřují chování na dosažení konkrétních příjemností a vyhnutí se konkrétním nepříjemnostem.

Pod pojmem motivace rozumíme příčinu našeho chování. Při zvažování jednotlivých lidských motivů z hlediska pořadí jejich důležitosti narážíme na protichůdné informace. *Maslowova pyramida potřeb* sice platí, lidé ale mohou být motivováni „vyššími“ potřebami i tehdy, když „nižší“ nejsou uspokojeny (Kern a kol., 1991).

U lidí se vyskytují i „sebeuposilující“ potřeby, které se mohou lehce dostat mimo vědomou kontrolu (vzteky, tiky, vášně, náruživost). Závislost vznikající v důsledku zneužívání nějakého prostředku se na tělesné úrovni projeví „tolerancí“ a abstinenčními příznaky, na duševní úrovni jako zúžení a fixování se na potřebu přijímat danou látku, což se projeví také na sociální úrovni.

Každé chování či jednání člověka je motivováno. Podle Gillernové, Buriánka (2006, s. 39) „*motivací rozumíme souhrn činitelů, který jedince podněcuje, podporuje, aktivizuje, nebo naopak utlumuje a brzdí*“. Motiv je pohnutkou, příčinou činnosti a jednání člověka, má cíl, směr, intenzitu a trvalost. Důvody, proč lidé užívají návykové látky, jsou zpravidla velmi složité a osobnostně i sociálně podmíněné, nelze však jednoznačně vysvětlit, co lidi motivuje brát drogy.

Základními motivy dle Gillernové, Buriánka (2006) mohou být:

- potřeby,
- zájmy,
- návyky,

- cíle,
- přání,
- hodnoty,
- postoje,
- emoce.

Dle Kaliny a kol. (2008) žijeme život ve světě vztahu protikladů - zrození a smrt, světlo a temnota, radost a žal, štěstí a utrpení, láska a nenávisť. Tento protichůdný vztah vyvolává napětí, je zdrojem neklidu, tužeb a hledání, je zodpovědný za základní dynamiku vývoje. V onom hledání nacházíme hlubší lidské motivace a potřeby:

- potřeba vyhnout se bolesti či nalézt zklidnění, ulevit si od bolesti fyzické i duševní na individuální či na kolektivní úrovni - bolest z prožívané nudy, z neuspokojení, bolest z pocitů, odlišnosti od druhých z nízkého sebehodnocení;
- potřeba cítit se energický, výkonný, kompetentní, bezproblémový, zbavit se vnitřních zábran, dosáhnout euforie a radosti;
- potřeba transcendence utrpení v zážitku splynutí a nebo sebezpřekročení, jednoty se sebou samým a s druhými, jednoty s Bohem.

Všechny tři základní motivy nacházejí i své korespondující drogy, které umocňují tyto prožitky:

- 1) opioidy (látky tlumící bolest),
- 2) stimulancia (látky přinášející slast a euforii),
- 3) psychedelika (látky zjevující obsahy z nejhlubších úrovní lidské psychiky).

Jiné dělení motivace přináší Mühlpachr (2009):

- *motivace interpersonální* – překonání interpersonálních bariér, získání uznání vrstevníků, komunikace s vrstevníky, vzdor vůči autoritám;
- *motivace sociální* – ztotožnění s určitou subkulturou, únik z nesnesitelných podmínek prostředí, reakce na sociální frustraci a chaotické vnímání společnosti;
- *motivace fyzická* – touha po fyzickém uspokojení, odstranění fyzických problémů, touha cítit se více energický, udržet si dobrou fyzickou kondici;
- *motivace sensorická* – přání stimulovat zrak, čich, sluch, hmat, touha po sexuální stimulaci;
- *motivace emocionální* – uvolnění od psychické bolesti, špatné nálady, snížení úzkosti, emocionální relaxace;
- *motivace politická* – touha potírat politická pravidla, měnit drogovou legislativu;
- *motivace intelektuální* – potřeba vymanit se z nudy, produkovat originální ideje, zkoumat své vlastní vědomí a podvědomí;
- *motivace kreativně estetická* – zlepšit uměleckou tvorbu, zesílit prožitek z umění, ovlivnit a rozšířit fantazii a představivost;

- *motivace filosofická* – objevovat významné hodnoty, smysl života, nové pohledy na svět, hledání vlastní identity;
- *motivace antifilosofická* – neuspokojivé hledání sebe sama v učení stávajících filosofů, zklamání při hledání smyslu života, nenalezení smyslu ve stávajících filosofických směrech;
- *motivace spirituálně mystická* – prosazovat a prohlubovat spirituální náhled, dosahovat božích vizí, komunikovat s Bohem či jinými bytostmi;
- *motivace specifická* – vlastní potřeba dobrodružství, získání ocenění u jiných osob.

Motivace užívání ayahuascy

Studie Kavenské a Vosáhlové (2013) se zabývá zkušenostmi a motivací českých participantů ayahuascových obřadů konajících se v rámci Evropy. V souvislosti s rozvojem duchovního turismu vyhledávají některé osoby zkušenosti s halucinogenní liánou ayahuascou, kterou užívají v rámci ayahuascového obřadu obvykle pod vedením šamana ze země Jižní Ameriky. Cílem výzkumu bylo mimo jiné zjistit, jaká je motivace psychonautů k účasti na těchto sezeních.

Primární motivace 20 účastníků na ayahuascovém obřadu:

Tabulka 1: Motivace účastníků

Motivace účastníků	
Seberozvoj	7
Psychický problém	6
Sebepoznání a léčení duše	5
Další zkušenost s psychedeliky	1
Zvědavost	1

Zdroj: Kavenská, Vosáhlová (2013)

- **Seberozvoj (7)**. Spolu s psychickým problémem jde o nejčetnější kategorii. Účastníci v této kategorii uváděli, že ayahuascovou zkušenost brali jako další možnost práce na sobě, jako další cestu seberozvoje a sebezkušenosti. Nejvíce používaná slova k popisu této motivace byla: seberozvoj, sebezkušenost a rozšíření vědomí.
- **Psychický problém (6)**. Zde účastníci popisovali konkrétní problém, např. rozchod s partnerem, absence životního smyslu apod. Jejich záměrem bylo tento problém řešit.

- **Sebepoznání a léčení duše (5)**. Tato kategorie úzce souvisí s kategorií seberozvoje, navíc však obsahuje prvek léčení duše (někdy označováno jako „něco si vyřešit, s něčím pomoci“). Na rozdíl od kategorie označující psychický problém není vyřešení nějakého intrapersonálního či interpersonálního problému primární motivace, hlavní cíl.
- **Další zkušenost s psychedeliky (1)**. Tato kategorie je brána jako možnost seznámit se s dalším psychedelikem, rozšířit si zkušenost.
- **Zvědavost (1)**. Značí zájem o šamanismus, indiánskou kulturu, práci s rostlinami a způsob vedení obřadu.

8. Metodika výzkumu

8. 1. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cílem výzkumu je detailně popsat spirituální prožitky v drogové intoxikaci a porovnat jejich charakteristiky zejména v souvislosti s motivací k užívání, kariérou uživatele a aktuální psychopatologií uživatelů.

Výzkumné otázky:

- 1) Jaké spirituální zážitky uživatelé popisují? Lze najít nějaké společné charakteristiky, případně odlišnosti těchto zážitků?
- 2) Jaký je výskyt spirituálních zážitků ve vztahu k užívání drog?
- 3) Jaký význam mají spirituální zážitky pro uživatele?
- 4) Jak souvisí motivace k užití drogy s výskytem a kvalitou spirituálních zážitků?
- 5) Existují souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou, životním příběhem?
- 6) Jak se projevuje užívání drog v jejich současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování? Jaký je jejich aktuální vztah k drogám?

8. 2. Nominace výzkumného souboru

Respondenti byli vybráni metodou záměrného výběru, což je dle Miovského (2006) postup, kdy cíleně vyhledáváme účastníky podle jejich určitých vlastností. Kritériem výběru je právě vybraná (určená) vlastnost (či projev této vlastnosti) nebo stav (např. příslušnost k určité sociální nebo jiné skupině). Znamená to, že na základě stanoveného kritéria cíleně vyhledáváme pouze ty jedince, kteří toto kritérium (nebo soubor kritérií) splňují a současně jsou ochotni se do výzkumu zapojit. Podmínkou účasti ve výzkumu bylo vyhledání kontrastních typů, zejména z hlediska motivace k užívání drog a vyvolání spirituálního prožitku, z hlediska běžného fungování a integrace drogových zážitků a dále byla také důležitá ochota respondentů. Cílem mého výzkumu bylo najít minimálně dva respondenty se zkušeností spirituálního prožitku v intoxikaci drogami. Výzkumný soubor nebyl věkově, ani početně omezen.

8. 2. 1. Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumný soubor byl složen ze čtyř respondentů. Výzkumný vzorek ($n = 4$) tvoří 4 muži, jejichž věkový průměr je 31,5 let. Respondenti mají různý stupeň dosaženého vzdělání.

Tabulka 2: Věk a dosažený stupeň vzdělání

Pořadí	Jméno	Věk	Vzdělání
1.	Patrik	29	Střední vzdělání – SOU (obor truhlář)
2.	Hynek	30	Úplné střední odborné s maturitou - SPŠ
3.	Marek	38	Vysokoškolské - VŠE
4.	Oliver	29	Základní (nedokončené SOU)

Zdroj: vlastní

Vzorek jsem zvolila záměrným výběrem, oslovila jsem 2 respondenty z mého okolí, o kterých jsem předpokládala upřímnost a ochotu otevřeně hovořit o svých zkušenostech a postojích, názorech a myšlenkách, a poprosila je o spolupráci. Třetího respondenta jsem získala na doporučení kamarádky, za což jsem jí byla velice vděčná, jelikož se jednalo pro mě o výjimečného experimentátora v oblasti spirituality. Čtvrtého respondenta jsem měla vytipovaného v psychiatrické léčebně, kde jsem byla na stáži v pozici ošetřovatelky, respondent byl v PL hospitalizován s duální diagnózou. Ani jeden z respondentů, kterého jsem požádala o účast na výzkumu, tuto žádost neodmítl a se všemi jsem v odstupě několika měsíců od sebe postupně provedla hloubkové interview. Základním kritériem pro zařazení respondenta do výzkumu byla zkušenost s užíváním psychoaktivních látek, zkušenosti se spirituálním prožitkem v intoxikaci s drogami a různý pohled na užívání psychedelických látek.

Následující kapitoly stručně popíší anamnézy respondentů.

Rozhovor s respondentem Patrikem

Rozhovory proběhly v srpnu 2014, v odpoledních hodinách, v bytě respondenta. Respondenta velice dobře znám už od dětství, takže komunikace mezi námi byla bezprostřední, plynule odpovídal na všechny moje otázky, cítila jsem na něm zaujetí pro daná témata, o kterých hovořil. Po skončení rozhovoru jsem měla pocit, že byl rád, že si se mnou o všem mohl povídat.

Věk respondenta: 29 let

Vzdělání: střední vzdělání s výučním listem – učební obor – truhlář

Rodinný stav: svobodný

Práce: designér počítačových her

Bydlení: s rodiči

Zájmy: rád kreslí, maluje, zajímá se o lidskou psychiku

Vyrůstal v úplné rodině, rodiče jsou již delší dobu v invalidním důchodu, o otci se zmiňuje, že má sklony k agresivitě, občas je cholerický a v minulosti měl sebevražedné sklony. Tvrdí, že tyto náklady měl v důsledku užívání léků. Matka na něj měla vždy vyšší nároky, občas chodila podrážděná z práce. Rodiče nikdy neužívali alkohol ani tabák. Má mladšího bratra, který žije též s rodiči, je kuřák a alkohol pije příležitostně. Respondent tvrdí, že o něj bylo v rodině vždy dobře postaráno. Vzpomíná na šťastné chvíle dětství, strávené u dědy a u babičky.

Hovoří o sobě, že už odmala měl pocit odlišnosti od ostatních dětí, uzavíral se sám do sebe, měl rád inteligentní humor a rád maloval. Jeho snem bylo jít na uměleckou školu, což mu rodiče neumožnili z finančních důvodů. Na učilišti ho škola nebavila, choval se jako rebel, ještě více se do sebe uzavřel a věnoval se své zálibě - malování. Vystřídal hodně profesí a teprve až teď ho práce naplňuje.

Ve 23 letech prodělal vážný úraz hlavy, při kterém ztratil vědomí. Od té doby na sobě pocítuje změny v úrovni myšlení, uvědomění si smrtelnosti, vyhýbá se adrenalinovým situacím.

S drogou se setkal už jako malý, kdy mu babička dělala čaj ze zeleného máku, aby dobře spal. Kouří od 13 let, ve 14 letech poprvé vyzkoušel marihuanu v kombinaci s alkoholem. Ve svých 16 letech experimentoval s durmanem obecným v kombinaci s marihuanou, durman si nasušil a ubalil do jointa spolu s trávou, nemělo to na něj žádný efekt, akorát pocítil lehkou nauseu. V 17 letech vyzkoušel lysohlávky a vlastnoručně vyráběný hašiš a extázi. V 19 letech experimentoval s LSD a ve 20 letech poprvé vyzkoušel, jak funguje kokain, připadal si jako Bůh, prožíval velkou euforii, měl pocit vysokého sebevědomí. Ve 22 letech vyzkoušel pervitin, ale byl po něm velmi roztržitý a nemohl se soustředit na malování.

Od 19 do 25 let vyzkoušel veškeré experimenty spojené s drogami, důležité pro něj je to, že nikdy nevyzkoušel nitrožilní aplikaci a ani nikdy nechce. Lidé z jeho okolí, co si to vyzkoušeli na vlastní pěst, se už nikdy nevrátili zpět. Ve 25 letech zkoušel houbový čaj, měl silné halucinace. V poslední době vyzkoušel i meskalin, ale nic to s ním neudělalo, měl pouze pocit na zvracení.

Několikrát byl zadržený a vyslýchaný Policií ČR za nedovolené uchovávání OPL a také mu byl odebrán řidičský průkaz z důvodu řízení pod vlivem OPL.

Rozhovor s respondentem Hynkem

Rozhovor proběhl v září 2014 v baru, v prostředí, které respondent velmi rád navštěvuje a cítí se tam dobře. Z počátku rozhovoru byl lehce nervózní, a tak si musel dát tři piva na uklidnění. Poté z něj nervozita spadla a rozhovor probíhal bez zábran. Tohoto respondenta také velmi dobře znám.

Věk respondenta: 30 let

Vzdělání: úplné střední s maturitou – SPŠ

Rodinný stav: svobodný, má přítelkyni

Práce: teamleader – seřizovač

Bydlení: byt typu 2+1, platí měsíčně nájem

Zájmy: rybaření, botanika, zoologie

Matka pracuje ve školství jako učitelka na základní škole a otec jako seřizovač. Rodiče neužívají ani alkohol ani tabák, respondent má dvě sestry, které užívají tabák i alkohol příležitostně. Mají spolu dobrý vztah.

Žil v úplné rodině, obklopený skvělými lidmi, měl dobré rodinné zázemí a vše, nač si vzpomněl. Ve 24 letech se od rodičů odstěhoval a žije se svojí přítelkyní v pronajatém bytě. Je zdravý, jako malý měl těžký úraz hlavy bez trvalých následků.

V 15 letech poprvé vyzkoušel marihuanu v kombinaci s alkoholem, s kouřením tabáku začal až v 18 letech, kde také poprvé vyzkoušel LSD. Podruhé si ho dal v kombinaci s extází a stavy se mu hrozně tloukly, poté se dostavily zrakové halucinace. Experimentoval také s lysohlávkami, při kterých měl kladné halucinace a při experimentování s meskalinem měl barevné čisté halucinace. I když mu po tomto experimentu bylo velmi špatně od žaludku, říká: *„Byl to ten nejlepší zážitek a nejlepší halucinogen, co jsem kdy měl.“* Ve 20 letech zkoušel dělat 20 hodinový odvar z palic a listí marihuany v mléce, aby se z toho uvolnil chlorofil. Z tohoto odvaru si dal 1 dcl, pozoroval na sobě postupný útlum, dle jeho slov byl „zhulený, měl výtuh“. Zásek měl při sledování televize, poté zjistil, že se nemůže vůbec hýbat, nohy a ruce mu naprosto nespolečovaly. Poté usnul.

Ve 22 letech vyzkoušel kokain, při kterém zažil velkou euforii. Ve 25 letech experimentoval s rajským plynem, byl po něm vysmátý a v obličeji cítil tlak a horkost. Také vyzkoušel extrakt z muchomůrky červené, poppers a experimentoval s muškátovým oříškem. Ve 29 letech si dal poprvé pervitin, kdy motivací k jeho užití bylo to, že si chtěl vyzkoušet 4 dny nespát a jet nepřetržitě. Po domluvě s jedním z psychologů, který dělal výzkum pro vědecké léčebné účely, vyzkoušel šalvěj divotvornou.

Rozhovor s respondentem Markem

Rozhovor proběhl v říjnu 2014 v dopoledních hodinách u respondenta v jeho soukromém bytě. Z počátku jsme byli oba nervózní, jelikož jsme se neznali, komunikovali jsme spolu pouze telefonicky nebo po e-mailu. Na začátku našeho rozhovoru jsem mu moc poděkovala za to, že je ochoten se mnou spolupracovat a o daných tématech hovořit, jelikož jsou to věci osobní. Nejdříve jsme si povídali o mém studiu, oběma nám udělal čaj a poté jsme se dostali na otázky, na které pohotově a plynule odpovídal, jelikož je zapálený touhou po dobrodružství a objevování spirituálních zážitků. Jeho vyprávění bylo tak poutavé a zajímavé, že nebylo potřeba mu klást tolik doplňujících otázek.

Věk respondenta: 38 let

Vzdělání: vysokoškolské - VŠE

Rodinný stav: svobodný

Práce: podnikatel

Bydlení: vlastní byt typu 2+1

Zájmy: cestování

Jeho matka vystudovala ekonomickou školu, pracovala jako vedoucí finančního odboru, otec pracoval jako programátor, oba jsou nyní v důchodu, zdraví, s ničím se neléčí. Alkohol užívají příležitostně a jsou silní kuřáci. Respondent uvádí, že děda z matčiny strany měl sklony k alkoholismu.

Respondent vzpomíná na šťastné a spokojené dětství ve spořádané rodině, vztahy popisuje jako nadstandardní, bylo mu ve všem vyhověno. Dodnes se s rodiči stýká a dobře s nimi vychází.

V roce 2009 mu byl odebrán řidičský průkaz, kdy řídil auto pod vlivem alkoholu. Je zdravý, s ničím se neléčí.

Přestože rodiče byli silní kuřáci, tak sám začal kouřit až na střední škole, kde začal pít i alkohol. Marihuanu vyzkoušel poprvé v 16 letech, v 17 letech experimentoval s lysohlávkami, poprvé se setkal se změněným stavem vědomí. Při druhém užití zažil „bad trip“ a z tohoto stavu měl deprese. V 19 letech začal více kouřit marihuanu a pít alkohol. Společně s kamarády začal pěstovat „venky“, nekouřili ani tolik „skunky“, které převládají v dnešní době.

V 21 letech vyzkoušel LSD, tento experiment byl plánovaný a zažil při něm, jak popisuje, přelomový spirituální zážitek a to byl moment, kdy si uvědomil, že chce zažít ještě mnohem víc.

Ve 24 letech vyzkoušel lysohlávky za účelem hledání spirituálního zážitku, v té době byl ovlivněn četbou Castanedyho a Grofa. Po jejich užití zažil jedny z nejsilnějších halucinací.

Ve 27 letech poprvé experimentoval s meskalinem z peyotlu, který poprvé vyzkoušel na svém výletě v Mexiku, kde si koupil na trhu tři kaktusy, ani pořádně nevěděl, jak je užít. Když meskalin požil, tak měl pouze nauseu a modlil se, ať už ten stav přejde. Dalším experimentem v Mexiku bylo užití posvátného jihoamerického kaktusu – huachuma nazývaného San Pedro.

Rozhovor s respondentem Oliverem

Rozhovor proběhl v prosinci 2014 v dopoledních hodinách přímo v psychiatrické léčebně po domluvě s paní primářkou. Respondenta jsem znala již z předchozí PL, kde jsem vykonávala jak praxi, tak brigádu. Přestože si mě respondent Oliver dobře pamatoval, měla jsem obavu, aby se mnou komunikoval, a také jsem se bála o svoji bezpečnost, jelikož je duševně nemocný a nebezpečný pro svoje okolí. Mé obavy byly ale zbytečné, respondent se snažil se mnou komunikovat, chvílemi ale byla konverzace těžší z důvodu stavu pacienta. Některé otázky jsem mu musela několikrát opakovat, měnit jejich formulaci a vysvětlovat mu, co vlastně po něm chci, jelikož má nízký práh inteligence. Příliš často odbíhal od tématu a hovořil úplně o nesmyslných věcech, tudíž byl rozhovor často přerušován. Respondent se choval slušně a po jeho ukončení se semnou rozloučil a popřál mi úspěch ve škole.

Věk respondenta: 29 let

Vzdělání: základní vzdělání (2x propadl), SOU – nedokončené (1x propadl, ve 2. druhém ročníku byl vyloučen z důvodu absencí, místo školy chodil na brigády)

Rodinný stav: svobodný

Práce: před hospitalizací v PL – pomocné práce ve stavebnictví, na pile, v pekárně

Bydlení: s rodiči, spolu s mladším bratrem, starší sestrou s dítětem a jejím přítelem (v současné době hospitalizován v PL)

Zájmy: fotbal, chov zvířat

Matka má dokončenou pouze základní školu, pracuje v továrně zaměřené na výrobu záclon, otec je vyučen opravářem zemědělských strojů, nyní pracuje jako bagrista, oba kouří, matka pije alkohol příležitostně, otec je abuzér alkoholu. Respondent má jednu sestru, která má dokončenou pouze základní školu, učiliště nedokončila z důvodu užívání drog, má chronickou VHC, byla závislá na pervitinu, kouří a pije příležitostně, má dítě a žije s přítelem, který je závislý na drogách.

Respondent své dětství popisuje jako hodně šťastné a spokojené, jeho starší sestra však udává, že tomu tak nebylo, otec prý matku bil.

Prodělal běžné dětské nemoci, měl několik úrazů, léčil se na VHB, má chronickou VHC.

Respondent je opakovaně ústavně psychiatricky léčen v různých psychiatrických zařízeních pro polytoxikomanií. Poprvé byl hospitalizovaný v roce 2006 v PL s diagnózou F19 - Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek. Myšlení má porušené z důvodu abúzu drog, spánková deprivace způsobena změnami biorytmu projevující se spánkovou inverzí, později mu byly diagnostikovány organické poruchy osobnosti. U respondenta se objevily výkyvy afektivity, sklony k impulzivité, je negativistický, agresivní, převažuje u něj bludná produkce, v pozadí carving na drogy, emoční tupost, trpí organickým poškozením mozku vzniklé toxickým působením užívaných psychoaktivních látek, má progredující rozpad osobnosti. Od roku 2009 mu byla nařízená ochranná léčba okresním soudem. V roce 2012 byl přeložen do lépe zabezpečené PL s vyšší ostrahou pro svou nebezpečnost sobě a okolí, kde je dodnes.

Byl vyslýchán Policií ČR za různé krádeže, byla mu udělena podmínka na 1 rok a veřejně prospěšné práce. V roce 2008 byl odsouzen za TČ násilí, vyhrožoval likvidací nejbližší rodině (hrozil, že je vysaje jako upír), z tohoto důvodu mu bylo nařízeno ochranné psychiatrické léčení, nejprve ambulantní formou, jelikož však nedodržel abstinenci od psychoaktivních látek a nenavštěvoval ambulantní léčbu, tak mu byla nařízena ústavní léčba.

Ve 12 letech začal kouřit tabák a měl i první zkušenost s alkoholem. Ve 14 letech měl první zkušenost s marihuanou, stav se mu velice líbil: *„Cítil jsem se mimo sebe, strašně lehký, jako kdybych přišel o duši.“* Zkušenost s marihuanou se mu zalíbila natolik, že ji začal i pěstovat. Bavilo ho čím dál více „se zmašťovat“, a tak přešel i k jiným drogám.

Ve 14 letech zkoušel hašiš. Ve svých 16 letech vyzkoušel pervitin, zalíbil se mu natolik, že ho v 17 letech začal užívat nitrožilně. V 16 letech experimentoval s květem durmanu i s lysohlávkami, měl jen slabé halucinace. V 16 letech vyzkoušel extázi na diskotéce, ale moc ho to nebavilo. V 18 letech vyzkoušel kokain a necítil žádnou energii. V 18 letech zkoušel heroin intravenózně od svého kamaráda, při této příležitosti se nakazil VHC. Ve 23 letech měl i svůj první experiment s halucinogeny v kombinaci s marihuanou, alkoholem a pervitinem. Udává, že to bylo moc fajn, že od té doby se zbláznil, že mu z toho doslova „šiblo“ a rozjelo ho to úplně někam jinam. Změnil charakter svého života od základu.

8. 3. Metody tvorby dat

Ve svém výzkumu využívám kvalitativního přístupu, design má charakter vícečetné případové studie (n = 4). Je dán prostor i vzájemnému srovnávání každého z případů a závěrečná diskuze je společná. Využívám metodu polostrukturovaného rozhovoru. Dle Miovského (2006) to znamená, že jsou dány předem okruhy otázek, obvykle je možné zaměřovat pořadí, v jakém se okruhům věnujeme, a dle potřeby a možností toto pořadí upravujeme. Některé okruhy jsou ponechány více na tazateli, včetně samotného znění a pořadí otázek. Necháváme si například vysvětlit, jak respondent danou věc myslí, ověříme si, že jsme ji správně pochopili a interpretovali, klademe různé doplňující otázky a téma rozpracováváme do hloubky.

Rozhovory se konaly v čase a místě vyhovujícím respondentům a po jejich souhlasu byly nahrávány na diktafon. Ještě před tím jsem je však upozornila, že budu nahrávku přepisovat a úryvky rozhovoru citovat v práci, nahrávku neuslyší žádná třetí osoba a bude zachována jejich anonymita tím, že v následujících prepisech rozhovorů bude jejich jméno i jména členů jejich rodiny změněna. Nejdříve jsem vedla rozhovory týkající se případové studie.

V kazuistických studiích sbírám krátkou rodinnou, osobní, zdravotní, psychologicko-psychiatrickou anamnézu, školní a vzdělávací anamnézu, dále také anamnézu pracovní, sociální a trestně-právní. Nejvíce se zaměřuji na anamnézu drogovou. V rodinné anamnéze zjišťuji závislostní či psychické onemocnění, zda respondenta potkala v životě nějaká událost, se kterou se obtížně vyrovnával. U jednoho z respondentů se zaměřuji na okamžik, kdy u sebe zpozoroval nějaké psychické problémy a kde se léčil. U zbylých respondentů zjišťuji, v kolika letech začali experimentovat s návykovými látkami. U jednoho z respondentů mi anamnéza pomůže nastínit, zda byl jeho vyvolaný spirituální prožitek spojen s experimentováním psychedelických látek, nebo zda jsou přítomny i jiné genetické predispozice v rodině (schizofrenie). Ve zdravotní anamnéze kazuistik zjišťuji u každého respondenta, jakým onemocněním trpí, a zda ano, tak odkdy. V drogové anamnéze zjišťuji vzorec užívání návykových látek, jakou psychedelickou látku užívali respondenti před spirituálním zážitkem, jak často, v jakém množství a jakým způsobem.

Další rozhovory jsem vedla ve chvíli, kdy jsem měla hotový přepis prvních, jejich délka se pohybovala od necelé hodiny až po téměř 2 hodiny.

8. 4. Metody analýzy dat

K analýze sebraných dat byla použita interpretativní fenomenologická analýza (IPA), jejímž cílem je „*detailně prozkoumat, jak si participant vytvářejí smysl svého osobního a sociálního světa*“. (Smith, 2003, s. 51)

Metoda IPA byla navržena a použita poprvé v půli devadesátých let Jonathanem Smithem (1996). Naplno se esence metody IPA projevuje ve fázi zpracování dat, tedy jejich analýzy a především interpretace.

Smith et al. (2009) popisuje proces kódování a analýzy dat v rámci metody IPA jako iterativní a induktivní cyklus, jehož fáze lze operacionalizovat do podoby těchto konkrétních kroků:

1. **Opakované čtení surových dat** - výzkumník se tímto přibližuje životnímu příběhu účastníka a snaží se mu porozumět.
2. **Úvodní poznámky** - na jeden okraj vedle přepisu jsou poznamenávány zajímavé věci, které jsou zaměřeny na popis obsahu účastníkovi výpovědi. Úvodní poznámky můžeme rozdělit na tři základní typy
 - a. **Popisné komentáře** – jsou zaměřeny na popis obsahu účastníkovi výpovědi;
 - b. **Lingvistické komentáře** – zaměřují se na prozkoumání účastníkova specifického užívání jazyka;
 - c. **Konceptuální komentáře** – patří mezi ty nejvíce interpretativní, mohou být i v podobě otázek.
3. **Rozvíjení vynořujících se témat**
 - a. redukce velkého množství vstupních dat, od surových dat k úvodním poznámkám;
 - b. shlukování souvisejících poznámek a jejich pojmenování (nadřazeným pojmem), toto pojmenování bude reprezentovat téma, pod které budou zapadat jednotlivé poznámky ze surových dat.
4. **Hledání vztahů mezi vynořujícími se tématy**
 - shlukování a logické zařazování vytvořených témat k sobě a hledání spojitostí mezi nimi. (Smith et al., 2009)

V souladu s postupem používaným v IPA jsem všechny rozhovory nejprve doslovně přepsala a opakovaně jsem si je pročetla, abych se seznámila s daným textem. Během této fáze jsem si na levý okraj poznamenávala to, co mně připadalo zajímavé a příznačné. Výzkumné poznámky byly jak popisné, jazykové, tak i pojmové. Dále jsem procházela celý text a na druhý okraj jsem si vypisovala vyvstávající téma. V další fázi jsem všechna zaznamenaná témata vypsala na další list a poté jsem se snažila hledat mezi různými tématy spojitosti. Výsledkem abstrakce byl seznam vynořených témat a zastřešujících témat

nadřazených. Tato nadřazená témata představují názvy kapitol, ve kterých následně rozebírám témata podrobněji, prezentovala jsem je konkrétními výroky rozhovorů, využila jsem i odbornou literaturu.

8. 5. Etické aspekty výzkumu

Účast ve výzkumu byla dobrovolná. Všichni respondenti byli seznámeni s tématem a účelem mého výzkumu, se zachováním anonymity a ochrany osobních dat. Byli informováni, že jejich rozhovory budou nahrávány, části rozhovorů budou zapsány a po ukončení práce smazány. Byli obeznámeni s tím, že výstupy výzkumu budou použity pouze pro účel mé bakalářské práce. Respondenti se mohli kdykoliv při kladení výzkumných otázek na něco optat, měli právo na kteroukoli položenou otázku neodpovědět nebo ji vynechat, probíhající rozhovor v kterékoli fázi ukončit.

8. 6. Průběh výzkumného šetření

V průběhu výzkumného šetření se vyskytly komplikace při výběru jednoho respondenta. Byl závislý na heroinu a tím nesplňoval moje předpoklady pro výzkum z důvodu potenciálu závislosti, protože čím je potenciál závislosti vyšší, tím se snižuje schopnost spirituálního zážitku. Z obavy, abych splnila kritérium kontrastních typů respondentů, mi byl doporučen respondent s pestrými zkušenostmi s psychedelickými látkami.

Další komplikace nastala ohledně respondenta z PL, který byl dlouhou dobu v dekompenzovaném stavu, tudíž jsem k němu neměla přístup, a posléze, když už byl jeho stav kompenzovaný, se realizace výzkumu zpozdila kvůli uzavření smlouvy mezi fakultou a PL z důvodu auditu a akreditace PL.

9. Výsledky výzkumých otázek

9. 1. Jaké spirituální zážitky uživatelé popisují?

Vedle toho, jaké měli respondenti spirituální zážitky, mě také zajímalo, zda byly jejich charakteristiky zážitků stejné či odlišné, do jakých stavů se dostávali, jaké ty stavy byly, jaké měli prožitky – příjemné, nepříjemné, zda vůbec zažili spirituální zážitek a zda byl cílený či náhodný.

Tabulka 3: Popis spirituálních zážitků

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none"> - uvědomění si vážného problému – otrava, problémy s koordinací pohybů - deprese - „bad trip“ při druhém a více užití houbiček - silná halucinace – vidění do svého nitra 	nekontrolovatelný, nepříjemný stav
<ul style="list-style-type: none"> - energetická bomba, paranoidní bludy, inkohorentní myšlení 	nežádaný spirituální zážitek
<ul style="list-style-type: none"> - vidina jiného světa – let mezi hvězdami, plutí prostorem 	zajímavý „vesmírný“ spirituální zážitek
<ul style="list-style-type: none"> - halucinace – zrakové (různé obličej z mraků, překrásně barevná obloha) - euforie, smích, extatická nálada - totální úlet - pocit vstupu do jinak fungujícího světa - rozkládání pocitů 	příjemný „přírodní“ spirituální zážitek
<ul style="list-style-type: none"> - divný prožitek, šaman – křesťan → neutralizování účinku, nespokojenost s vedením 	„křesťanský“ spirituální zážitek pod vedením „nezkušeného“ šamana v Kolumbii
<ul style="list-style-type: none"> - barevné světelné vize, silné vjemy, proudění kosmické energie – magické spojení s vesmírem a okolním světem – nejsilnější vjem 	spirituální zážitek, v jihoamerickém Ekvádoru, pod vedením místní „zkušené“ šamanky

Zdroj: vlastní

Nekontrolovatelný, nepříjemný stav

Tento stav popisují dva respondenti po užití lysohlávek, kteří užili nadměrnou dávku psilocybinu.

Patrik nejdříve prožíval euforii, smích. „*Sedím v křesle, popíjím čaj a směju se tomu, že na dně hrnku skoro nic není. Při dopíjení hrnku však cítím přílivovou vlnu, na které jsem ještě nejel, jako by mě vytáhla z těla do jiného světa, kde je vše možné.*“ Poté se dostavily projevy maladaptivního chování – strach ze zbláznění se. *V ten okamžik jsem si uvědomil, že mám vážný problém, který je nutný řešit, což mi ke všemu spustilo psychózu a stav, který nešlo kontrolovat. Napadlo mě, že v půlce chodby je voda a o pár metrů dál najdu záchod, kde můžu při včasném zákroku regulovat otravu. Začínám cítit, jak se vtékám do koženkového křesla. Vstávám a chystám se spustit akci. První krok. Mému neuvěření se noha po kotník zabořila do plovoucí podlahy. Napadá mě, že tohle nebude tak snadné, ale přesto vůle žít řídí mé další kroky. Druhý krok, kdy vidím, jak podlaha opravdu plave, další a další kroky než se dostanu ke krátké chodbě, mi nedělá dobře, šachovnice 50x50. Nohy už mám teď po kolena v podlaze a přechod do šachovnice byl jako vstup Alenky do říše divů, kdy zamrzl čas. Když jsem konečně dosáhl do poloviny chodby s vodou, tak jsem ji lil do sebe tak, že jsem se topil. Při tom pokračoval dál, abych stihl dojít až na záchod dříve, nežli mě podlaha pohltí, jelikož jsem v ní byl až po pás. Záchodu jsem dosáhl v poslední možnou chvíli, jelikož už jsem byl až po bradu v podlaze a velmi těžko se mi pohybovalo. Chytám se oběma rukama pevně keramiky a vytahuji se, začínám se automaticky očišťovat od hub. Pohled na hodiny na druhé straně chodby mě vyráží dech 3 a půl hodiny ani ne 7 metrů...*”

U Patrika se objevily silné halucinace, hluchota, ztráta motoriky, částečná slepota, viděl pouhou mlhu. Udával, že se mu rychle měnila srdeční činnost a 40 minutový třes. Pociťoval značnou poruchu ve vnímání a posuzování prostoru i času. Tento stav popisoval jako stav, který nešlo koordinovat, ale pouze prožít.

Podobný nepříjemný stav zažil i respondent Marek, při druhém užití houbiček, kdy zažil „bad trip“, stav se mu nelíbil, měl z toho deprese. „*Hned asi nějaký druhý nebo třetí houby, tak na nich jsem měl spíš takový „bad trip“, měl jsem z toho deprese, nějak ten setiing jako se nepoved a jako už se mi to vůbec nelíbilo, no, takže jsem to moc už pak nezkoušel nějak často, nebo, no jak říkám, asi tak na tej střední škole tak dvakrát, pak párkrát vždy tak s frekvencí za rok, nebo za dva, nijak zvlášť často, noo.*“

Při dalším z experimentů s lysohlávkami se Marek záměrně předávkoval, byl inspirován četbou Castanedyho a Grofa a podobných „živlů“. Při tomto experimentu zažil, jak popisuje jedny z nejsilnějších halucinací a ne však příjemných. „*Vyrazil jsem si sám na chalupu na samotě a lupnul jsem si hrozně, hrozně houbiček. Udělal jsem si čaj ze 100 hub a nadvakrát skoro vypil, poté se děly hrozné věci, při tomto prožitku jsem zažil jedny z nejsilnějších halucinací, kdy se mi prostě... Viděl jsem skrz svoje ruce, že uplně se mi rozsvítily a zprůhlednily, jako kdyby byly... skleněný a a svítící a jenom jsem viděl ty žíly,*

jak a cejtíl jsem, jak mi z tý žíly, nebo viděl jsem to opticky na vlastní oči, jak tam mám to řečiště těch žil a cév a jak tepem srdce mi tam přijíždí a vodjíždí ta krev a uplně jsem na to čuměl jako blázen, že jo, pak najednou jsem začal cejtít, že jako fyzicky, viděl všechno, tak jsem pak nějak zpanikařil, se mi jako jak mi tady z kloubů vyrůstají jako nějaký výrustky, jak mi bušilo to srdce...Každým bušením vyrostl výrustek - vyrůstalo mi tam něco, což jsem cejtíl jako fyzicky, zase jsem to i viděl, tak jsem začal běhat po chalupě a tancovat s nábytkem, bylo to jakoby velice zajímavý, hlavně tak jakože, tadyta halucinace s téma rukama to byl fakt úlet, hodně hluboká intoxikace - dost hlubší, takhle jednou jsem si dal ekvivalent 20 hub, běhal jsem po lese, normálně jsem si to vodhalucinoval, to byl takovej jakoby ten stav, kterej jsem už více méně znal, páč už jsem houby někdy párkrát před tím měl, nicméně, pak jako jsem se vrátil do chalupy, dal jsem si jointa, bylo mi dobře. A jako tak jsem si řek', co to udělá, když vypiju ten zbytek. Jako byl to čaj ze 100 hub a a a a , nooo nedopil jsem to, ale naklopil jsem tam toho většinu, to mohl být ekvivalent 50-60 hub, noo a to bylo vostrý, to mě docela vodpálilo teda, taky uplně někam jinam. Ale taky jako byl jsem sám, na samotě, v přírodě, na chalupě, takže taky by to asi vypadalo jinak, když bych byl někde na párty.“

Na mou otázku, jak dlouho trval ten stav, odpovídá: „Nooo, takže ten trip byl na dvakrát, že jo, tak to jsem si to dal třeba v poledne, ve 4-5 jsem se vrátil do chalupy, účinek slábnul, odezníval, tak pak jsem si lupnul, no nejsem si schopnej to odhadnout, že jo, tamto vnímání času je tak trochu jinačí, nooo a zase řádově pár hodin. Takovej ten nejsilnější účinek byla chvilka, to bylo pár minut a pak pak jsem to jako začal nějak rozdejchávat, takže nějaké takové ty hrátky s dechem a koukání se na různá místa, který znám a pak jsem se musel přestat na ty ruce dívat, protože jsem zpanikařil a bál jsem se, že se jako úplně rozpadnu a to, tak jsem si rychle doběhl pro kýbl a myslel jsem si, že se hodně pobleju, což se teda jako nakonec nestalo.“

Ptám se, zda si myslí, že se jednalo o panickou poruchu, odpovídá: „Nooo ani ne, jen trošku, nebyla to taková silná porucha, furt jsem si byl vědomej toho, že jsou to houby a že to přejde, tak to né že bych měl vyloženě takovou hrůzu nebo to, ale byl to trošku takovej strach z toho, že jsem viděl svět, který je pro mě nepředstavitelný, že jo, takže takovýto, že co to sakra kurva jako má bejt.“

Důležité je, že si respondenti svůj nekontrolovatelný, nepříjemný stav uvědomovali a byli schopni posoudit (s jistým zkreslením) adekvátnost situace a orientovat se v ní.

Nežádaný spirituální zážitek

Respondent Oliver je dlouhodobě hospitalizován v PL s diagnózou – Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek. Návykové látky narušily zdravotní stav respondenta, změnily jeho psychický stav a chování, vytvořil si na ně návyk a závislost. Později mu byly diagnostikovány – Organické poruchy

osobnosti. Trpí organickým poškozením mozku vzniklým toxickým působením užívaných psychoaktivních látek, má progredující rozpad osobnosti.

U Olivera převažuje bizarní chování. Poznámka od MUDr. (TT): „*Vyhrožoval pacientům „sežráním“ - pacient nemaje přístup k jiné krvi si v pravidelných intervalech narušuje žíly na ruce a pije svou krev s tím, že si tímto nouzovým řešením „čistí čakry“ a má-li příležitost, ze stejného důvodu konzumuje i syrové maso. (...) Dále připustil, že doma ukusoval hlavy slepicím, které pak trhal na kusy, pokousal známého zedníka do krku a pocítoval při tom „energetickou bombu“, avšak popíral pocity vzteku či agrese. Je přesvědčen o svých telepatických schopnostech, vidí za roh a jí syrové maso zvířat, kvůli duši‘ (...). Stále zmiňuje chuť na krev.“*

Současná jeho diagnóza zní F197 – Reziduální psychotická porucha. V závislosti na respondentově onemocnění po požití LSD se u něj projevil spirituální zážitek s velmi značnou patologií, kde se objevují příznaky paranoidních bludů.

U Olivera převažuje bludná produkce, při níž je nevyvratně přesvědčen, že je na dálku kontrolován, ovládán i ovlivňován nadpřirozenou silou. O svém spirituálním zážitku hovoří takto: „*Musím se přiznat: Jsem masaj i saju, ale o tom se nesmí mluvit! To jsou mé oči, mám všechny, občas jsem v klidu, oni mi vidí do hlavy, do třetího oka. Mluvím sám pro sebe, mluvím i s nimi. Je to jako v Bibli Mojžiš. Je dobré a špatné, abych to nemusel řešit, je to zlo, odvedení z Izraele z nevolnictví tyranů, linčováním, je to dobré! Ať to udělám, to udali temnoty – moji bratři a sestry, to abyste si nemysleli že jsem „debil“. Jsme bratři, můžem být i kamarádi, zavolají mě, kdy se jim zachce, stačí zahučet v uších. Maucta. Musím se přiznat: Jsem masaj i saju. Made by EDEN + NEBE, jsou to tajné informace tam ze shora, ale jak pro koho, jen pro mě! To udali ty temnoty, „ať to udělám“. Není to ani v Bibli, tak jsem to pochopil po svém. Je to i mezi živejma, to udaly ty temnoty. Povídám si s nima. 1. den nespím, 2. den nespím, 3. den nespím a pak! Dostal jsem nerva, že jsem neměl krev a maso dlouho, tak jsem chyt’ kuře, řežu mu hlavu „vystřelovákem“, byl tupej, já se „nasral“ a utrh’ jsem kuřeti hlavu, měl jsem nehty, úplně v klidu, pil jsem krev, utrh’ jsem kuřeti nohu, skous’ jsem maso... byla to síla! Každá dušička má nějakou sílu! Dobro a zlo oplácím stejnou mincí. Lidi! Mějte vrahy rádi! Nejsem nemocnej, ty ze shora mi říkají, co mám dělat, občas si pobřečím. No a co, tak piju krev a pojídám syrové maso, je to energetická boma a co teprve kousnout někoho! Jsem šaman! Energie, potřebuju pít krev tak 2x týdně, abych měl čistou energii, potřebuju to dělat kvůli házení se do klidu! Vstupuje do mě vyšší moc, vyšší síla! Vzdávám se tím bohu! Potřebuje obět’! Čistil jsem tím mraky a jsem v souladu s bohem a silou energie, čistím se tím! Umím mluvit s vyššími silami, vždycky se tam nahoře něco rozsvítí a mluvíme spolu přes druhé spojení, mám sílu! Umím telepatii. Bůh jedná skrze mě, je to přes ty energie, kam vstoupíš, tam vstoupíš a jde to skz tebe. My se rodíme jenom jednou.“* Při tomto prožitku byl Oliver vysoce intoxikovaný, požil LSD s kombinací marihuany, alkoholu a pervitinu.

Zajímavý „vesmírný“ spirituální zážitek

Zažil ho respondent Hynek při experimentování se šalvějí divotvornou. Byla to předem naplánovaná akce, nejprve si o této rostlině četl informace na internetu a zjišťoval o ní různé zajímavosti. Zjistil, že při kouření suchých listů šalvěje divotvorné je účinek mnohem silnější, aby však bylo kouření účinné, je nutné kouř zadržet v plicích nejméně na 30 vteřin. Šalvěj dal do vodní dýmky, popotáhl si jednou, nic necítil, natáhl po druhé a už to začalo. O tomto prožitku vypráví takto: *„Cítil jsem motání hlavy, tak jsem si řekl, že si popotáhnu ještě jednou, a najednou cvak, vstal jsem a najednou viděl jiný svět, lítal jsem mezi hvězdami, plul prostorem, ale né jako osoba, jen jsem viděl ten pohled, slyšel jsem hlasy a šumění. Najednou jsem spatřil oranžové dlaždice, ale jen viděl, blížil jsem se k jejímu povrchu a začal se do ní vsunovat. Do dlaždice jsem se vnoroval a byl jsem zas v jiném světě, v neznámém prostředí, ve kterém byly postavičky, něco jako trpaslíci. Poté mi začala problikávat realita s tímto jiným světem, do kterého jsem se dostal prostřednictvím šalvěje. Pak si matně vzpomínám, že jsem seděl na bobku a ta frekvence se čím dál více přibližovala, halucinace a najednou bum, realita., Tento stav podle výpovědí mých kamarádů trval asi tak minutu a mně to připadalo jako půl hodina a hlavně taky ten stav byl pocitově ještě takovej zvláštní, nejde mi to ovšem popsat slovy.“* Hynek popisuje zvýšenou vizuální citlivost, optické halucinace. Popisuje tento stav jako jiný, nesrovnatelný a zajímavější, pro popis prožitku nesehnal a volil slova. Po tomto zážitku si říkal: *„Kurňa, co to bylo?“* Báł se, aby to na něm nezanechalo nějaké následky.

Příjemný „přírodní“ spirituální zážitek

O tomto zážitku vypovídají tři respondenti, jedná se o Patrika, Hynka a Marka. Zažili ho při užití LSD a lysohlávek (užití menšího množství, do 20 houbiček).

Respondent Patrik hovoří o prvním experimentu s lysohlávkami: *„Akci jsem předem naplánoval, houbičky jsem užil spolu se svým kamarádem, v přírodě. Nejprve jsem si dal 15 houbiček a poté 22, prožíval jsem smích, hodně jsem chodil a velmi mě to bavilo, noční obloha byla velmi pestrá a barvitá.“*

Respondent Hynek měl také celou akci předem naplánovanou. Rozhodl se prožít cílený psychedelický zážitek po užití LSD v kombinaci s marihuanou a alkoholem. Dávku LSD záměrně navyšoval, dostavily se u něj zrakové halucinace. Tento zážitek popisuje jako velmi příjemný, cítil souznění s přírodou, více vnímal prostředí kolem sebe, příjemný stav si užíval: *„Celou akci jsme měli předem naplánovanou, vzpomínám, že byl pátek a na celý den jsme si vzali dovolenou. V 10:00 hodin ráno jsme se vydali na výlet někam do přírody. Byli jsme vybavení 20 jointy, 4 tripy a každý měl litr havany a dohromady k tomu jsme měli 4 litry coca-coly. Byli jsme na louce obklopené lesem a seděli jsme na balících se slámou. Začali jsme každý půlkou oranžového gelového dekla, dali brko a popíjeli havanu s kolou,*

pak jsme každý založili další půlku dekla. Začalo se stmívat a dali jsme každý další půlku tripa, do toho jsme hulili brka a nastaly halucinace. Viděli jsme různé obličejy z mraků, tak jsme si řekli, že dáme další půlku, poté nastaly halucinace těžší, kde je co, to jsme nerozeznávali. Obloha byla překrásně barevná, cítili jsme souznění s přírodou, s lesem, více jsme vnímali prostředí kolem nás. Poté jsme zahlédly dvě lišky, hodně jsme zpanikařili, báli jsme se, aby neměly vzteklinu, naštěstí utekly. Na balíkách jsme seděli asi nějak do 6 do rána a poté šli spokojeně domů.“

O prvním experimentu s lysohlávkami Marek hovoří jako o velikém, silném zážitku. Zažíval při něm euforii, smích, bylo mu příjemně. O zážitku vypráví jako o prvním setkání se změněným stavem vědomí: *„Niméně teda už na tej střední škole druhák nebo třeták na gymplu proběhly náký první houby, že jo, normálně český, jsme byly někde, někdo přišel s tím, že nasbíráme houby, že to bude super, tak jsme natrhali lysohlávky, dali jsme si 20 houbiček a byl to teda zážitek, jak říkám první houby byly jako zajímavěj, možná by se dalo říct i spirituální prožitek (Říká, že doposud nic takového nezažil, pozn. autorky), bylo to hrozně vysmátý, legrace, no říkam jsme tam na to s klukama koukali, hrozně jsme se několik hodin smáli až jsme se za břicho popadali, protože nebyly to samozřejmě nějaký halucinace nebo něco, všechno bylo najednou jiný, že jo, uplně jinej typ prožitku, takže to bylo takový překvapující, veselý hrozně a takový vlastně první setkání se změněným stavem vědomí než po tom chlastu, že jo – po změněném stavu vědomí než normálně. Nooo, niméně, to byly taky takový ojedinělý experimenty.“*

Jako další spirituální zážitek popisuje Marek při experimentování s LSD. Hovoří o něm jako o velmi příjemném zážitku, cítil při něm veliké spojení se vším – spjatost s přírodou. Popisuje zrakové halucinace a hovoří o harmonizaci se vším kolem něho. U tohoto experimentu se u Marka jednalo o přelomový spirituální zážitek. *„Šli jsme s kamarádem do přírody k jednomu jezeru a dali si tripa, čekali jsme, co se bude dít, ubalili si i jointa a dále čekali na tu situaci, až to přijde, najednou to začalo, tento stav byl jako totální úlet, najednou se vše začalo vlnit a pohybovat, les, který byl za námi začal najednou hořet plameny a vše rázem obživlo, stromy se najednou začaly s větvíčkami kroutit, tkaničky v botách také obživly. Měl jsem pocit, že vstupuji do jinak fungujícího světa, vše bylo najednou tak propojené, měl jsem silné vizuální halucinace. Najednou začal západ slunce a na obloze se děly divné věci. Veškeré pocity se mi rozložily, nic jsem nechápal, koukal jsem, co se děje, bylo to velice příjemné a cítí jsem veliké spojení se vším – jako když se rozloží tělo pocitově a je spjaté s přírodou.“*

U tohoto experimentu se u Marka jednalo o přelomový spirituální zážitek, jak hovoří, byl po něm „velmi odvařený“ i přes to, že to byl jeho první experiment s LSD. Doposud bral LSD jako chemii a hrozně moc se bál si dát prvního tripa, poněvadž byl zvyklý experimentovat s přírodními látkami. K tomuto zážitku se neustále vracel a velmi rád na něj vzpomíná: *„No to jo, to nebe je zajímavý, to byly mé první vizuální halucinace, jo, najednou ti začnou mraky lítat, kroutit se různě, že jo, pak to tak vypadá, když si pustíš zrychleně, nebo*

bývá to tak, že jo, jako v nějakých filmech, prostě ty mraky, jak to tam v reálném čase víří, no a jak říkám, pak tam bylo to slunce a to bylo takový, kdy jsem měl prostě ten pocit, jakože jsem to měl jako takovýto spojení s božskou podstatou všeho jako hlavně s tím sluncem, do kterýho se dalo koukat, protože už zapadalo, tak tam byly ty pěkný barvičky, všechno se tam vířilo a zářilo úplně, a tak to jsem si tenkrát říkal, jakože wuuuf, to je něco, myslím si, že to byl docela takový jakoby zlomový bod v mém životě, kdy jsem si říkal, jako že hmm, tak jooo no a co jako teď s tím... Noooo, poprvé LSD, jeden trip, no. Tak ono taky hodně záleží, jak je, asi byl hodně dobrej, kvalitní, že jo, pak jsem si dal jednoho dekla několikrát a pak už to bylo jakoby jiný, slabší.“

Spirituální zážitek pod vedením „nezkušeného“ šamana v Kolumbii

Respondent Marek klade důraz na duchovní význam prožitku. Za účelem hledání spirituálního zážitku podnikal sám na vlastní pěst cesty po Střední a Jižní Americe. V Kolumbii zkoušel 2x experimentovat s ayahuascou. S experimentem pod vedením místního „nezkušeného“ šamana nebyl vůbec spokojený. Poprvé se ocitl sám v džungli a oba experimenty pro něj měly divný prožitek, zřejmě dávka nebyla tak silná, a proto i účinek byl relativně slabý: *„Přišlo mi to jako dát si menší dávku hub nebo čtvrtku, půlku tripa, nebo něco takovýho, bylo to na podobným levlu, bych řekl, to nebyl jako žádný úplně zvláštní prožitek.“*

Spirituální zážitek v jihoamerickém Ekvádoru, pod vedením „zkušené“ šamanky

Trvalo mu to dalších 10 let, než se rozhodl k dalšímu rituálu pod vedením šamany. Navštívil jihoamerický Ekvádor, kde už byl pod vedením zkušené šamanky, a o této cestě říká, že s láskou a pokorou zaklepal na nebeskou bránu a svatý Petr ji s rachotem rozkopl dokořán. Experiment s posvátným jihoamerickým kaktusem huachumou, který je známější pod španělským názvem San Pedro, proběhl neplánovaně v městečku Vilcamamba v údolí And. Než huachumu užil, měl doporučenou dietu a rituálu předcházely přípravy zkušené šamanky. O prožitku hovoří takto: *„Huachuma naprosto dostála svému španělskému pojmenování odvozenému od jména křesťanského strážce nebeské brány – svatého Petra. Okolní objekty naprosto ztratily pevné kontury, jasná, hvězdná obloha se rozzářila snad všemi existujícími barvami a mému vnímání se otevřely nové, nepoznané a magické dimenze. Každý, kdo si prošel nějakým silným psychedelickým prožitkem, mi dá jistě za pravdu, že je prakticky nemožné takovou zkušenost věrohodně sdělit či vyjádřit slovy. Vlastně dodnes si jen těžko vzpomínám, co se vlastně celou onu noc dělo. Jednoznačně nejsilnějším vjemem bylo přímé „vidění“ proudění kosmické energie, jasného, pulsujícího záření, všemi směry*

procházejícího oblohou, zemí, okolními stromy a rostlinami (nejintenzivněji právě mohutným kaktusem v zahradě) a zejména mým vlastním tělem. Zažíval jsem pocit absolutního rozpadu snad každé jednotlivé buňky v těle a zároveň jakési magické spojení s vesmírem a vším, co nás v tu chvíli obklopovalo, právě prostřednictvím té jasně vnímané, zářící vlákna připomínající všudypřítomné energie. Ač jsem si plně vědom, jak absurdně to v normálním stavu vědomí zní, tu noc jsem měl neobyčejně silný a přesvědčivý dojem, že kaktus huachuma představuje mimozemskou entitu, jakousi anténu, jejímž prostřednictvím jsme schopni nahlédnout kosmický původ našeho a vůbec veškerého života na této planetě. Plápolavým ohněm svíček ozářená socha Pachamamy, k níž jsem během noci několikrát zavítal a která v mých očích ožívala a beze slov se mnou promlouvala, představovala naopak vítané zklidnění a chvilkový návrat na pevnou zem. (...) Šamanka do průběhu tripu prakticky nezasahovala a omezila se na občasné chrastění či dotaz, jestli je vše v pohodě. V jejím tmavém ponču jsem ji vnímal jen chvilčkama jako démonickou bytost, jejíž obrys připomínal obrovského ptáka, teleportujícího se z místa na místo okolo žhnoucího ohně bez plamenů.“

Na tento zážitek vzpomíná jako na jeden z jeho „nejhustších tripů“, byl plný barevných světelných vizí a považuje ho jako vzdáleně srovnatelný s prvním setkáním s LSD či experimentálním předávkováním lysohlávkami. *„Každý, kdo si prošel nějakým silným psychedelickým prožitkem, mi dá jistě za pravdu, že je prakticky nemožné takovou zkušenost věrohodně sdělit či vyjádřit slovy. Vlastně dodnes si jen těžko vzpomínám, co se vlastně celou onu noc dělo,“* dodává Marek.

Mezi další zajímavý spirituální prožitek řadí respondent Marek i svoji první soukromou ceremonii, ke které se rozhodl. Byl vyzbrojen „plackou“ výtažku huachumy od šamanky. *„Vypravil jsem se na kopec nad Chavínem (Chavín de Huántar - kolébka kaktusových poutníků - jedno z nejstarších rituálních center spojených s huachumou – pozn. autorky), kde jsem při předešlém treku objevil luxusní skrytou plošinku s pozůstatky jakési prastaré kamenné struktury. A z lesíku opodál jsem v potu tváře natahal dostatek dřeva na malý celonoční ohniček. Po setmění jsem ve vypůjčené konvici uvařil lektvar, pomodlil se u dalších volně rostoucích salámů huachumy a požil. Model od šamanky byl opravdu vydařený, a tak, ačkoli šlo o nižší dávku, trip byl jen o trochu méně intenzivní než ten ekvádorský. Protože jsem byl široko daleko jediným člověkem, uvolnily se mé obvyklé zábrany a nechal jsem volný průchod zpěvu a broukání melodií, které mi samy od sebe přicházely na jazyk (zda to mohu nazvat tradiční šamanskou písní ícaro, nejsem schopen posoudit) a chvílema jsem se dokonce pustil do improvizovaného tance. Většinu noci jsem strávil hrátkami s ohněm a bylo to, jako bych se ocitl v nějakém kouzelném světě. Stal jsem se dirigentem, podle jehož not oheň hrál – nebo snad obráceně? Dým se jako zázrakem pohyboval přesně tam, kam jsem ukázal, a často i doutnající uhlíky vzplály jasným plamenem bez jakéhokoli rozfoukávání přesně na můj povel. Měsíc v úplňku zastíňoval hvězdy, a tak jsem si tentokrát místo s vesmírem nejvíc popovídal s „bytostmi“, jejichž podobu jsem si sám vytvářel proplétáním prstů proti ohni...“*

Respondent Marek se zúčastnil i speciální osmidenní kaktusové diety, ještě spolu se sedmi dalšími hledači „dávného poznání“, pod vedením uznávaného peruánského šamana, v kolébce peruánských dějin, ve vesnici Caral. Podle šamana nebylo cílem tohoto výletu „sjet se a halucinovat“, ale naučit se snít a nastartovat léčebný proces těla a ducha. Pro Marka to byla též cesta za poznáním této „božské krajiny“. Při této kaktusové dietě zažil psychedelický prožitek, který popisuje takto: *„Osobně jsem huachumu celý týden díky plechovému žaludku snášel až na odporný puch a chuť fermentovaného drinku velice dobře, žádné zvracení ani zásadní nevolnost se u mě narozdíl od některých účastníků za celou dobu nekonaly. Psychedelický účinek drogy byl ve srovnání s ekvádorským tripem výrazně slabší a silný stav změněného vědomí jsem prožil až předposlední den, kdy jsem čtyřmi vrchovatými polévkovými lžícemi kaktusového prášku ke všeobecnému veselí trhnul „rekord mítinku“. Té noci jsem si opět solidně zaléтал po hvězdách na rudé obloze, zabloudil cestou ke svému nedalekému stanu a když jsem se v totální tmě z ničeho nic ocitl na vrcholku strmé kamenné zdi a netušil, jak se odsud dostat, po chvilce zmateného váhání jsem šel na všechny čtyři a při překonávání toho, co se mi ve tmě jevílo jako bezedná propast, jsem na krátký okamžik okusil pocit částečné proměny v nějakou kočkovitou šelmu...“*

9. 2. Jaký je výskyt spirituálních zážitků ve vztahu k užívání drog?

V této výzkumné otázce mě zajímalo, jaký význam přiřkládají respondenti výskytu spirituálních zážitků v souvislosti s druhem a množstvím užití drogy, stavem mysli jedince a prvkem prostředí.

Tabulka 4: Popis spirituálních zážitků ve vztahu k užití drogy

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none"> • předem plánované akce • nastudování teoretických znalostí o účinku látky 	důležitost fáze přípravy
<ul style="list-style-type: none"> • záleží na tom, jaký den člověk prožil a v jakém psychickém rozpoložení se člověk nacházel 	důležitost setu

<ul style="list-style-type: none"> • být s lidmi, kterým člověk věří • být v přírodě, nikoliv v uzavřeném prostoru • na místě užití drogy nezáleží 	důležitost settingu
<ul style="list-style-type: none"> • záleží, jakou drogu si člověk vezme • záleží na čistotě a obsahu drogy • 100% psychedelika 	důležitost druhu drogy
<ul style="list-style-type: none"> • určitě záleží na dávce užití drogy • nevím, jestli záleží na množství drogy 	důležitost množství drogy

Zdroj: vlastní

Důležitost fáze přípravy

Pro většinu respondentů byla důležitá fáze přípravy, experimenty s drogami si předem plánovali a předem si nastudovali různé publikace o psychedelikách. Jak uvádí respondent Patrik: „*Bifloval jsem si knížku od Hoffmana několikrát a na situaci jsem se připravil.*“

Jedním z experimentů respondenta Hynka bylo vyzkoušet šalvěj divotvornou: „*Byla to předem naplánovaná akce, nejprve jsem si o této rostlině četl informace na internetu, zjišťoval si o ní různé zajímavosti, zajímalo mě to, jak to funguje, chtěl jsem ji vyzkoušet. (...) Téměř všechny experimenty byly plánované. A nejvíce mě zajímalo užívání rostlinných drog.*“ Respondent Marek říká: „*Experimentoval jsem s psychedeliky za účelem hledání spirituálního zážitku pod vlivem četby Castanedyho a Grofa a podobných živel.*“

Důležitost setu

Většina respondentů se shodla na tom, že před experimentem s psychedeliky je dobré být v duševní rovnováze a stále si uvědomovat, že navozený stav je způsobený halucinogeny a že nebude trvalý. „*Určitě záleží na tom, jaký jsem měl den, tzn. jestli jsem v ten den prožil něco depresivního, př. problémy v rodině, problémy v práci, cokoliv versus hezký den s přáteli, anebo jestli jsem jedl dobře, od toho všeho se odvíjí prožitky.*“ Patrik dále pokračuje: „*Měl jsem na hovno náladu, tak jsem si vzal a pak jsem z toho měl špatný stav, špatný haldy, jak jsem říkal, občas jsem si za ty svoje bad tripy mohl sám.*“

A dále se shodli na tom, že je velice důležité si uvědomovat, že navozený stav je způsobený halucinogeny a že přejde, jak popisuje Marek: „*Takovej ten nejsilnější účinek byla chvilka, to bylo pár minut a pak pak jsem to jako začal nějak rozdejtávat, takže nějaké takové ty hrátky s dechem a koukání se na různá místa, který znám, a pak jsem se musel přestat na ty ruce dívat, protože jsem zpanikařil a bál jsem se, že se jako úplně rozpadnu a to, tak jsem si rychle doběhl pro kýbl a myslel jsem si, že se hodně pobleju, což se teda jako nakonec nestalo, furt jsem si byl vědomej toho, že jsou to houby a že to přejde.*“

Důležitost settingu

O settingu Patrik říká: „*V užívání psychedelických drog je dobré být s lidmi, kterým věřím, a pokud možno být v přírodě, hlavně nebýt někde v uzavřeném prostoru, to nikdy nebude ten prožitek dobrej, ani né na párty, ten prožitek nebude nikdy dobrej, jako kdyby si ho člověk dal někde v lese, na louce, s přáteli atd. Je to úplně něco jinýho, nelze to specifikovat, je to opravdu kus od kus a den ode dne, tak je to něco jinýho. U mě to začalo tak, že jsem si nejprve dal v malých dávkách, s kamarády, a až pak navyšoval a postupně to gradovalo, zkoušeli jsme to i na jinejch místech až jsme se dostali k samotnejm psychózám.*“

Respondent Marek hovoří o důležitosti settingu v souvislosti s prvním experimentem s ayahuascou, o kterém vypráví jako o nezdařeném díky ceremonii, kterou vedl šaman-křesťan, se kterým nebyl Marek spokojen, a proto ani prožitek nebyl podle jeho očekávání. „*A do toho tam šaman vyzpěvoval vo Ježíšovi a 'Ježíši Kriste, dios, pochválen bud' a podobný průpovídky, což já, člověk jakoby, nemám rád křesťanství a mám na něj svůj názor a hlavně mi to v končinách Ameriky přišlo tak trochu jako dost zvláštní a to mi možná jakoby ten účinek trochu neutralizovalo. A podobnej případ byl i ten druhej, což byl nějakej úplně takovej kašpárek, to jsem tam vlastně měl přítelkyni, která to chtěla vyzkoušet taky, takže jsem do toho šel jakoby s ní a aaa taky to nebyl jako žádněj úplně zvláštní prožitek, no klasickej, takový jako nooo to vedení, prostě nebyl jsem spokojenej i s téma šamanama, protože mi přišli divní a šašci takoví, hlavně ten druhej teda no aaa bylo to takový jako prostě dát si houby s kamarádem. No a bylo to na podobným levlu, bych řekl.*“

Všichni respondenti kromě Olivera se shodli na tom, že je velice důležité experimentovat s halucinogeny v příjemném prostředí, které je respondentovi blízké a důvěrné, nejlépe někde v přírodě. Respondent Marek popisuje nedosažený spirituální zážitek díky nepovedenému settingu: „*Když jsem zkoušel jednou meskalin jako peyotl (pejoté), to mi bylo 27 let, vyrazil jsem do Mexika, koupil jsem na trhu 3 kaktůsky, že jo, peyotly, a nevěděl jsem ani pořádně, jako to užít, tahal jsem to v báglu a pak už mě to nebavilo, tak jsem to někde na nějakém hotýlku sežral, bylo mi z toho špatně, strašně blbě, žádněj spirituální prožitek, nic, fakt jenom mi bylo blbě, takže jsem se musel vrátit na hotel a jenom jsem se modlil, ať to přejde.*“

O tom, jak je velice důležitý setting, se Marek přesvědčil poté, co navštívil místa ve Střední a Jižní Americe a zažil tam velmi příjemné, silné spirituální prožitky díky kouzlu

„božské“ nedotknutelné přírody. Tato místa popisuje takto: „Po putování po úžasných galapážských ostrovech jsem se vrátil zpět na ekvádorskou pevninu, kam jsem se vydal na pár dní relaxovat, jižně k peruánským hranicím, do malebného městečka Vilcabamba v údolí And, které je vyhlášené neobyčejnou dlouhověkostí svých obyvatel, pohodovou atmosférou, příjemným klimatem, velkým počtem přistěhovalých stárnoucích hipiků, neobvykle vysokým množstvím pozorování UFO a v neposlední řadě také hojným výskytem a bohatou tradicí užívání halucinogenních kaktusů.“

Zde respondent Marek popisuje i vliv prvku prostředí – settingu - na reflexi prožitého po odeznívání intoxikace, kdy zpracovává vyvolané vjemy a emoce ze spirituálního prožitku. „V průběhu noci jsem zcela ztratil pojem o čase a chvíli mi trvalo, než jsem zaregistroval, že svítá a nejedná se o pokračování barevných světelných vizí. S nástupem nového dne přišlo velmi pomalé odeznívání účinku drogy a postupný návrat do normální reality. I když, normální... Měl jsem spíše pocit, že jsme přistáli v nějaké rajske zahradě. S vycházejícím sluncem se vyrojili kolibříci, nasávající nektar z probouzejících se květů, barvami zářící papoušek Pepito si na nedalekém stromě protahoval křídla, opodál se volně pásli dva šamanky koně a atmosféru dolad'oval zpěv ptáků a občasné zahýkání osla kdesi v dáli. Šamanka se objevila s konvičkou čaje s medem a snad nikdy v životě tento nápoj nechutnal tak lahodně, jako toho rána. Pokouřili jsme trochu čisté trávy z dýmky, ač zcela vyčerpání, jsme s úsměvy od ucha k uchu pociťovali čistou radost, štěstí, vděk a lásku k veškerému životu a Matce Zemi. Rituál jsme zakončili pokornou modlitbou a poděkováním u sochy Pachamamy a vzrostlé huachumy, kterým jsme „obětovali“ dvě láhve vína (taky jsme si cvakli). Bylo již odpoledne, když jsme se vřele objali a já, stále ještě v lehce změněném stavu vědomí, jsem se vydal zpět vstříc svému každodennímu životu.“

Respondent Marek popisuje také jedno z dalších úžasných míst, které navštívil: „Chavín de Huántar, kolébka kaktusových poutníků, je jedno z nejstarších rituálních center spojených s huachumou, podle odhadů přibližně 3500 let starého chrámu v městečku Chavín de Huántar v peruánských Andách, odkud pochází nejstarší známá stéla (kamenný reliéf – pozn. autorky) s vyobrazením šamana s posvátným kaktusem (Chavín je památkou UNESCO – pozn. autorky). Samotné místo i přes značný stupeň rozkladu, způsobený zejména zemětřeseními a sesuvy půdy v minulém století, přímo vyzařuje magickou energii, kterou lze nejlépe pocítit ve spleti vnitřních katakomb hlavní pyramidy. Vůbec největší úlet se nachází přesně uprostřed komplexu chodeb, kde se na svém původním místě tyčí 4,5 metru vysoká socha ústředního božstva chavínské kultury nazývaná El Lanzón, pravděpodobně symbolizující propojení tří světů: podsvětí, pozemského světa a nebes. V tomto místě se setkávají katakomby ze čtyř světových stran, široké tak akorát pro jednoho člověka, a pohled je to vskutku impozantní, ačkoli původní přirozené osvětlení otvorem ve střeše je dnes nahrazeno osvětlením umělým. Spleť katakomb je doplněna systémem jakýchsi v jedné linii vybudovaných oken a podzemních odvodňovacích kanálů, které podle některých badatelů při ceremoniích umocňovaly psychedelický účinek kaktusů pomocí hry světla a zvukových efektů, připomínajících řev jaguára. Chavín, jehož dalším typickým znakem jsou tzv. cabezas

clavas, neboli kamenné lidské hlavy v různém stupni proměny v jaguára, zasazené do venkovních zdí, je dodnes posvátným poutním místem šamanů a psychonautů z celého světa, pracujících s rostlinnou-učitelkou (Planta Maestra), jak je huachuma také nazývána.

Dále navštívil také „ruiny chrámu Rapazmarca, kde byl údajně don Agustín (věhlasný a uznávaný „huachumer“, šaman a léčitel, který vedl další jeho spirituální ceremonii – pozn. autorky) před mnoha lety zasvěcen, a pokračovali jsme dál vzhůru proti proudu řeky do strmého, magického kaňonu. Zde jsme měli to štěstí zahlédnout pár vzácných, majestátních, vysoko v oblacích plachtících kondorů, kteří jako by se nakrátko objevili přesně v odpověď na Agustínovo zavolání. Druhým zlatým hřebem pak byla ceremonie s indiánskou saunou temazcal, kterou jsme společnými silami sami zbudovali. Temazcal je nízká kopulovitá konstrukce z ohnutých pružných prutů, zakrytá několikavrstvou plachtou, s vykopanou čtvercovou dírou uprostřed, do níž se ve čtyřech kolech vkládají do červena rozžhavené kameny, které se následně zalévají vodou. Ohni jsme všichni obětovali pár kokových listů a v duchu se pomodlili za světový mír, rodiny, známé a vše živé a pak už jsme se za zpěvu šamanských písní polonazí, pod vlivem a v absolutní tmě společně, potili v této „děloze Matky Země“. Poslední dvě kola už byla celkem solidní nářez. Totálně zpaření a spokojení jsme se vyplazili ven a naplnění láskou se objímali kolem pohasínajícího ohně.“

Důležitost druhu a množství drogy

Respondenti se shodli, hlavně po zkušenostech s experimentováním s lysohlávkami, jak je důležité nastavit správné množství drogy. Při velké intoxikaci už neměli potřebu znova zkoušet tyto látky, jak se zmiňuje Patrik: „Naposledy jsem měl houbičky ve svých 25 letech, přičemž jsem prožil vysokou intoxikaci a měl psychózu, od té doby s nimi nechci mít nic společného.“

O tomto problému hovoří i Marek: „Když jsem zkoušel houbičky podruhé, tak jsem zažil bad trip - tento stav se mi vůbec nelíbil, měl jsem z toho stavu deprese, nepovedl se setting, poté jsem lysohlávky už raději moc nezkoušel tak často, tak 2x až 3x s frekvencí 1x za rok.“

Marek dále říká: „Nakolik to závisí, ten prožitek, na dávce? Tak to si myslím, že to závisí docela dost, pak opravdu závisí, jestli si dáš 10 hub nebo 50, je to velký rozdíl a nakolik se dostaneš do změny vnímání a změny reality, tak je velice podstatně ovlivněný dávkou a vůbec čistotou nebo obsahem těch účinných látek a v tej droze, kterou zrovna bereš, zvláště u těch psychedelik, jooooo. (...) Změna stavu vědomí - stoprocentně psychedelika, nemám zkušenost s heroinem, nebo s těmato drogami, nevím, kokain, že jo, asi se u těchto drog nedá moc mluvit o spirituálních zážitcích. Tak ty halucinogeny já mám prostě, prostě jsem přesvědčený, poté co jsem vyzkoušel jich většinu, že jo, žeee ten princip toho fungování v souvislosti s těma spirituálníma zážitkama je jako jeden a ten samej, čkoliv ty látky působí

třeba jako na nějaký jiný, nevím, jak to přesně je s tou chemií, jo, že jsou to různé látky, at' už to Psilocybin nebo LSD, DMT nebo ten meskalin, že jo, že jsou tam jako možná nějaký drobný rozdíl v tom, že je ti více blbě nebo takový jo, ale že v podstatě principem všeho je, že ti to prostě změní vnímání, otevře ti to náhled do jinýho světa prostě aaa tam potom můžeš v závislosti přesně na různých okolnostech se dostat do stavů všelijakých, takže to funguje prostě podobně.“

Respondent Oliver na otázku, jaký je výskyt spirituálních zážitků v souvislosti s druhem a množstvím užití drogy, odpovídal takto: *„Nooo, tyhle ty dobrůtky mi změnilly charakter života od základu. Vůbec jsem si nic neplánoval, na co? Nevím, jestli záleží na množství drogy, to je snad jedno, ne? A to místo, to je taky jedno. (...) No helejd', tak to je jasný, že i mimo drog se dostanu jinam, tam, kam chci, mám přece to 'třetí oko', že jo.“*

9.3 Jaký význam mají spirituální zážitky pro uživatele?

V této výzkumné otázce mě zajímalo, co znamenají spirituální zážitky pro respondenty. A jak ukazuje tabulka níže, pro každého z respondentů mají spirituální zážitky jiný význam.

Tabulka 5: Význam spirituálních zážitků

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none"> • experiment s psychedeliky 	sebezkoumání
<ul style="list-style-type: none"> • hledání duchovního prožitku • posun dál, objevování něčeho nového 	touha po spirituálním rozvoji, osobní růst

Zdroj: vlastní

Sebezkoumání

Pro respondenta Hynka má spirituální zážitek význam hlavně pro jeho vlastní sebezkoumání. *„Veškeré prožitky, které jsem kdy zažil, byl pro mě pouze experiment s psychedeliky, hlubší spirituální význam jsem nehledal, jenom jsem chtěl zjistit, co to udělá s psychikou, takže spirituální prožitky pro mě nic neznamenají.“* Přestože respondent Hynek si je dobře vědom, co představuje pojem spiritualita, v experimentech s psychedeliky mu šlo hlavně o objevování toho, co dokáže udělat s jeho psychikou.

Touha po spirituálním rozvoji, osobní růst

Spirituální zážitky mají největší význam pro respondenta Marka, hovoří o tom, že mu spirituální zážitky otvírají bránu jiného světa, duchovního zkoumání, spirituálního rozvoje a tradiční spirituality. *„Hledání duchovního prožitku, snaha naučit se nějakým způsobem jako chápat tyhle všechny světy, co tady jsou a který ty psychedelika otvírají, snažit se to více pochopit, vstřebat.“*

Pro respondenta Patrika má spirituální zážitek význam hlavně pro jeho osobní růst. *„Co pro mě znamenají? Znamenají pro mě posun dál, objevování něčeho nového, zjišťování toho, že si všichni stavíme nějaké hranice, kolem sebe panely ve své mysli, ale žádné nejsou. My můžeme cokoli, akorát se bojíme, bojíme se podívat dál.“*

Součást života

Pro respondenta Olivera spirituální zážitek znamená: *„Je to celý můj život, moje poselství.“*

9. 4. Jak souvisí motivace k užití drogy s výskytem a kvalitou spirituálních zážitků?

U této otázky se zabývám motivací užití psychedelik respondentů, zjišťuji, zda je účelem užití spirituální prožitek či nikoliv.

Tabulka 6: Motivace k užití halucinogenní látky

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none">• rozvinout svoje myšlení, rozšíření vědomí• získání inspirace	seberozvoj
<ul style="list-style-type: none">• další zkušenosti s psychedelickými látkami, zvědavost	poznávání
<ul style="list-style-type: none">• prohlubování spirituálního náhledu	sebepoznání
<ul style="list-style-type: none">• dosažení euforie	potřeba cítit se energický

Zdroj: vlastní

Jediný respondent Marek experimentoval s psychedeliky za účelem dosažení spirituálního prožitku, ostatní respondenti užíli psychoaktivní látku za jiným účelem, ale přesto spirituální zážitek prožili.

Seberozvoj

Pro jednoho ze čtyř respondentů mělo užívání psychedelických látek velký význam z hlediska získání inspirace, rozšíření fantazie a představivosti a rozvoje uměleckých schopností. „*Motivace, ta byla jednoduchá, to bylo proto, abych mohl lépe tvořit, jsem hodně kreativní člověk, vymejším hrozně moc věcí. Chci v životě něčeho dostáhnout, líbí se mi design. (...) Bral jsem to z toho důvodu, že jsem chtěl rozvinout to svoje myšlení někam jinam, do hranice, kterou jsem ještě neměl možnost objevit, a pokud bych ty psychedelika nikdy nezkusil, tak bych tu svou hranici ani neobjevil.*“ (Patrik)

Poznávání

Jako jeden z impulsů k užití psychoaktivní látky uvádí respondent Hynek zvědavost, touhu po dobrodružství a poznávání nových zkušeností z experimentování s psychedelickými látkami. *„Chtěl jsem zažít cílený psychedelický zážitek, hrozně mě to zajímalo, chtěl jsem zažít hlubší stav. Bral jsem to jako poznávací motivaci k něčemu novému, novým drogám. A bez psychedelik bych toho nedosáhl, to je asi všechno, co k tomu chci říct.“*

Sebepoznání

Motivací respondenta Marka byla touha po sebepoznání a prožít si opravdový spirituální zážitek. *“Nooo, samozřejmě jsem asi hledal nějaký spirituální zážitek nebo prožitek, o kterém jsem neměl třeba jako konkrétní představu, jak to asi bude vypadat jo, takže to samozřejmě bylo experimentování, jak už jsem předtím říkal - hledání duchovního prožitku. Pak taky bylo samozřejmě motivací to, snažit se pochopit ty psychedelika, jak nám otvírají jinou bránu světa.“*

Potřeba cítit se energický

Respondent Oliver uvádí, že jeho motivací k užití psychoaktivní látky bylo dosažení euforie.

„Motivace? Co? Já jsem se chtěl prostě zmastit a užívat si pohodičku, tak jsem to udělal, bylo to fakt hustý a vod tý doby mě to baví.“

9. 5. Existují souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou, respektive životním příběhem?

Všichni respondenti se shodli na tom, že určitě existují souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou, každý udává jiný životní příběh.

Tabulka 7: Souvislosti mezi spirituálními zážitky a životním příběhem

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none"> - neumožněné studium na vysněné umělecké škole, - hledání inspirace jinde 	seberozvoj po umělecké stránce
<ul style="list-style-type: none"> - poznávání nových věcí, zájem o experimentování 	otevření nového obzoru poznávání
<ul style="list-style-type: none"> - prožít si život jinak 	hledání důležitějších věcí v životě
<ul style="list-style-type: none"> - komunikace s nadpřirozenými silami 	droga jako smysl života

Zdroj: vlastní

Seberozvoj po umělecké stránce

Respondentovi Patrikovi nebylo umožněno jít na vysněnou školu z důvodu nedostatku finančních prostředků. „Myslím, že jo, můj zlom s drogami nastal, když jsem nemohl jít na školu, na kterou jsem chtěl jít, kvůli tomu jsem začal rebelovat a experimentovat s drogami, posouvalo mě to dál, bez experimentů se kolem mě nic nedělo a život mi připadal divný.“ Patrik ve svých spirituálních zážitcích hledal inspiraci pro svoje umělecké nadání.

Otevření nového obzoru poznávání

Respondent Hynek rád experimentoval, chtěl poznat, co psychedelika nabízejí: „Tak asi nějak jo možná, kdybych nevyzkoušel drogy, tak bych ani neexperimentoval a nedostal

bych se do hlubšího stavu, do stavu změněného pomocí psychedelik. (...) A ten životní příběh, no nevím, zajímají mě experimenty, rád experimentuji, rád poznávám nové věci.“

Hledání důležitějších věcí v životě

To bylo prioritou respondenta Marka a díky spirituálním zážitkům si uvědomil, jaké věci to jsou, získal jiný pohled na svět a přehodnotil svoje životní hodnoty a postoje: *„Jo, asi jo, spíše s tím souvisí to, že mi to dalo náhled na to, že jsem začal považovat za míň důležitý takový ty světský věci jako prachy a kariéra a spíš mě to utvrdilo v tom, že prostě to není to nejdůležitější v životě, že nechci obětovat svobodu nějakým takovýmhle věcem jako kariéra nebo vydělávání peněz, prostě to asi nějaký vliv na kariéru a životní příběh má.“*

Droga jako smysl života

Respondent Oliver uvádí, že ho drogy vždycky bavily a bavit budou, naplňuje to jeho smysl života. Na otázku opět odpověděl zcestně: *„Há, cože? To je moc, jo jo jo, určitě. Od té doby, co fetuju a hlavně vod té doby, co mi po těch dobrotách šiblo, mám to 'třetí voko', mluvím s nima, jsem jako jejich spoj.“*

9. 6. Jak se projevuje užívání drog v jejich současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování?

V této otázce mě zajímalo, jak se odrazilo užívání drog do současného bio-psycho-sociálně-spirituálního fungování – negativní důsledky na jedince či zisky z experimentování - a jaký je jejich aktuální vztah k drogám.

Tabulka 8: Současné bio-psycho-sociálně-spirituální-fungování

Vynořená témata	Nadřazená témata
<ul style="list-style-type: none"> • sebepoznání a rozvoj • změny v hodnotách a postojích • objevení spirituality, sounáležitost s přírodou, božskou podstatou 	<p>pozitivní změny z experimentování</p>
<ul style="list-style-type: none"> • sociální stránka • mezilidské vztahy • psychické problémy 	<p>negativní změny z experimentování</p>
<ul style="list-style-type: none"> • tabák, marihuana, alkohol • kokain • psychedelika 	<p>současnost a drogy</p>

Zdroj: vlastní

Pozitivní změny z experimentování

Respondenti Patrik, Hynek, Marek se shodují na tom, že jim užívání psychedelických látek otevřelo novou cestu poznání a uvědomění si svých možností, síly mysli a vědomí při psychedelickém prožitku - změněném stavu vědomí.

Respondentovi Markovi objevená spiritualita nastínila jiný směr života, dala mu volnost v rozhodování, začal se více řídit srdcem a citem. Přehodnotil také žebříček svých

hodnot, získal jiný pohled na svět a na život: „*Jo, asi, jo, spíše s tím souvisí to, že mi to dalo náhled na to, že jsem začal považovat za méně důležitý takový ty světský věci jako prachy a kariéra a spíš mě to utvrdilo v tom, že prostě to není to nejdůležitější v životě, že nechci obětovat svobodu nějakým takovýmhle věcem jako kariéra nebo vydělávání peněz prostě.*“

Respondent Patrik se zmiňuje o tom, že díky svému experimentování s psychedeliky našel ve spiritualitě svoji kreativitu, cítí se výjimečný, originální a tím hodně odlišný od svých vrstevníků: „*Nepotřebuju se nikam dál rozvíjet, já už jsem objevil všechno, co šlo. (...) Kdy začnu líp tvořit, vymejšlim věci, který by běžný lidi ani nenapadly prostě, protože jejich míra přemejšlení tak daleko nedosáhne, já v ten okamžik se dostanu do stavu, kdy jsem lépe schopnej se soustředit na to daný to téma.*“

Negativní změny z experimentování

Dva ze čtyř respondentů uvádějí, že užívání psychedelik mělo negativní vliv na jejich sociální stránku.

Jak říká respondent Patrik: „*Momentálně žiju u rodičů, spíš se teda u nich schovávám, páč mám z posledního místa bydliště furt nějaké problémy. Lidi na mě pohlížej jako na smažku. Bratr mě má za feťáka a matka mi už prostě nevěří.*“ Svým zvláštním smýšlením se mu změnil postoj k ostatním lidem: „*Vidím, jak lidé uvažujou zkratkovitě, zůstávají zamrzlí na obyčejných věcech, jako jsou rodina atd.*“ Patrik ztratil hodně kamarádů a nezvládá se integrovat do společnosti.

Respondent Marek nemá stálý příjem. Když si vydělá více peněz ze svého podnikání, tak se hned vydá na cesty, vstříc novým poznáním, touze po dobrodružství. To jsou věci, které ho lákají a naplňují. Nenaplňují ho materiální věci, žije skromně ve svém bytě, ve kterém má pouze pár potřebných věcí. Když zrovna vycestuje, tak byt pronajímá. O sobě říká: „*Jsem taková polosocka (úsmev), která žije z ruky do huby a neřeší úplně jako moc budoucnost a takovýdle věci, nemám děti, svoji rodinu...*“

Současnost a drogy

Všichni respondenti se shodli na tom, že v současné době užívají alkohol, tabák a někdy marihuanu.

„*Tak v současné době si občas dám pivko, špeka a kouřím cigarety. Už neexperimentuji s psychedeliky, páč už jsem svou spiritualitu objevil, už mě nelákají, objevil jsem na tom všechno možný, co jsem potřeboval.*“ (Patrik)

Respondent Hynek si někdy dá i kokain: „*Tak v současné době užívám tabák, marihuanu, alkohol, a když je dobrá příležitost, tak si dám kokain.*“ A uvažuje o tom, že do budoucna možná vyzkouší ještě dva experimenty: „*Do budoucna asi už neplánuju experimentovat s psychedeliky, no, i když... ještě jsem chtěl vyzkoušet puškvorec a LSA, tak uvidíme...*“

Respondent Marek říká, že jediná droga, se kterou si myslí, že má problém, je alkohol: „*V současné době užívám alkohol, tabák, marihuanu, a když výletuji, tak i ty psychedelika, díky jim jsem dosáhl spirituálních zážitků. Alkohol, ztráta paměti a kontroly nad sebou no, tak to je alkohol no... Jako jediná droga si myslím, že jsem s ní měl, nebo mám problém, je prostě chlast no.*“

Po fyzické stránce jsou na tom všichni respondenti dobře, po psychické stránce pozoruje změny respondent Hynek: „*Po psychický stránce na sobě pozoruji horší paměť.*“

Problémy má i respondent Oliver, na kterého má užívání drog velice negativní dopad. Jeho pobyt na svobodě je nebezpečný jemu samotnému, jeho okolí i společnosti právě kvůli jeho nevyzpytatelnému chování a agresivních projevů. Díky svému nezodpovědnému chování (stále pokračuje v zneužívání psychoaktivních látek) nemůže být léčen ambulantně, ale musí být hospitalizován v PL, kde probíhá léčení psychiatrické a protitoxikomanské. „*Tak jaký to asi může být, jsem furt zavřenej, no, zavřenej. Mám teda ty terapeutický dovolenky 1x za 3 tejdny, to jedu domu a maximálně si dám „špeka“ a pivo, ha há. Jinak kouřím 20-30 cigaret denně. Fyzickou kondičku mám výbornou, rád posiluju. Jinak bych rád řek', že mám k těm halucinogenním dobrůtkám odpor, asi, mám haldy, šiblo mi z toho, ale líbí se mi to ha hááá, ale pani doktorka říkala, že už musím jít prášky do konce života, to je taky dobrý, takže jsem skoro zdravej. (...) Asi mám tu schizofrenii nebo co, slyším hlasy, někdy i špatné hlasy, mám poruchu vnímání, neměl jsem sám nad sebou kontrolu, řešil jsem to násilím, když se naseru, tak mluvím sám pro sebe. Sám se sebou. Občas mám 'stropky', když je mám, tak si lidi myslí, že mi vidí do hlavy. Vidím na zemi mapy, obličej s očima, oči se ti rozjedou a tlačí tě, jsem po tom hodně agresivní, můžu ublížit okolí, jsem pak vznětlivej. V hlavě mám hopíka, který skáče do všech stran. Jsem roztržitý, nesmí mi člověk vyvést z míry, to jsem pak agresivní.*“

Oliver si nepřipouští svoje psychické onemocnění, žije ve svém vnitřním světě, jeho spiritualita ho naplňuje natolik, že neumí rozeznávat, co je realita a co je blud. Uzavírá se do svého vlastního vnitřního světa a nerad se z něj nechává vyrušovat.

10. Diskuze

Metoda interpretativní fenomenologické analýzy (Smith, Osborn, 2003) byla dle mého názoru vhodně zvolenou metodou pro analýzu získaných dat a k zodpovězení širěji položených výzkumných otázek. Pomocí polostrukturovaných rozhovorů jsem získala mnoho bohatého materiálu, k jehož uspořádání mi pomohlo zaznamenávání vynořených témat do tabulek. Tato vynořená témata, od kterých jsem se opakovaně navracela k původním transkriptům rozhovoru, pro mě byla cenným pomocníkem při analýze a interpretaci získaných dat. Také metoda sběru dat se ukázala jako vhodně zvolená. Polostrukturované rozhovory ponechaly respondentům určitou míru volnosti, díky nim mohli do rozhovoru vstupovat, a tak přinášet ještě více informací, jež tazateli mohly pomoci mnohem lépe uchopit problém. Doplnující otázky, které byly v průběhu rozhovorů kladeny, pomohly hlubšímu zpracování tématu (Miovský, 2006).

Při vyhodnocování výsledků je třeba poukázat také na omezení, která vyvstala během výzkumu a mohla mít vliv na zkreslení dat.

- *Výzkumný soubor.* Výzkumný vzorek je složen ze čtyř mužů, ideální složení výzkumného vzorku by možná byl vyrovnaný poměr mužů a žen 2:2. Vynořená data by možná byla pestřejší a možná by nám to umožnilo jiný, rozdílný pohled na zkoumaná témata.

Nejsem si jistá, zda byla pro můj výzkum správná volba respondenta hospitalizovaného v PL. Od doby, kdy jsem s ním byla naposledy v kontaktu, se jeho stav rapidně zhoršil, přestože spirituální zážitky prožil, nedokázal o svých prožitcích plně hovořit a správně je popsat. Ale i tak se dá na tomto případě poukázat, jaké může mít nadměrné užívání psychoaktivních látek dopad na jedince s predispozicí k duševní poruše.

- *Nepřesně formulované otázky.* Někteří respondenti měli problém s pochopením otázky a nevěděli, jak na ni odpovědět. Jednalo se o otázku: *Jak se projevuje užívání drog v jejich současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování.* Respondenti nevěděli, co si mají představit pod pojmem bio-psycho-sociálně-spirituální fungování. Až když jsem jim pojem vysvětlila, tak o dané otázce začli hovořit.

Velkým problémem bylo pochopení formulovaných otázek hlavně pro respondenta hospitalizovaného v PL, který na některé otázky, přestože jsem se mu je snažila vysvětlit, nedokázal odpovědět a ubíhal od tématu a odpovídal nesmysly.

Překvapilo mě, že přestože byly některé otázky, které jsem respondentům předkládala citlivé a osobní, nestalo se mi, že by na ně respondenti nechtěli odpovědět, leč tuto možnost měli. Jednalo se o výše zmíněné téma: *Užívání drog v současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování.*

• *Těžko popsatelný spirituální zážitek.* Respondenti měli občas potíže s tím, jak vysvětlit své pocity a myšlenky při popisování osobních prožitků pod vlivem psychedelických látek. O tomto jevu se zmiňuje i ve své knize Miovský (1996).

Čtyři respondenti nám poskytli pohled do svých životů, které byly ovlivněny experimentováním s psychedelickými látkami. Všechny respondenty navzájem spojuje spirituální prožitek v drogové intoxikaci. Zkušenost každého člověka je jedinečná a je ovlivněna několika faktory. Pokusím se najít v jejich příbězích nějakou spojitost či společné téma.

Popis spirituálních zážitků

Všichni čtyři respondenti prožili spirituální zážitky, zážitky přesahující běžné vědomí. Hovoří o nich jako o velkém, silném a příjemném zážitku spojeným s vizuálními a zrakovými halucinacemi, cítili velké spojení se vším, hlavně s přírodou. Zažívali při nich euforii, smích, pocity radosti, štěstí. Dva ze čtyř respondentů se shodli na tom, že prožité zážitky ani nelze popsat slovy, jeden z nich hovoří o nepopsatelném zážitku v souvislosti s experimentem se šalvějí divotvornou a druhý s užitím San Pedra. Toto zjištění koresponduje s tvrzením Miovského (1996).

Dva ze čtyř respondentů popisují nepříjemný, nekontrolovatelný stav při užití nadměrné dávky psilocybinu. Při těchto stavech prožívali strach z viděných halucinací, pociťovali zmatenost, úzkost, ztrátu motoriky a značné poruchy ve vnímání a posuzování času. Důležité je, že si tento stav uvědomovali a byli schopni se v tomto stavu orientovat. I tento výsledek koresponduje s výrokiem Miovského (1996, s. 48): „*Schopnost úsudku a paměť jsou většinou při menších dávkách dobře zachovány. Osoba si je obvykle vědoma, že jde o intoxikaci a relativně adekvátně posuzuje přítomnou situaci. Častá je mimořádná sdílnost, popisovány jsou subjektivně prožívané výjimečné stavy – jiné, nesrovnatelné, zajímavější a bohatší – tyto výpovědi jsou obvykle doplňovány sdělením, že se pro popis velmi nesnadně hledají a volí slova a že tyto prožitky je nemožné verbalizovat.*“

Jeden ze čtyř respondentů zažil nežádaný spirituální zážitek, je to respondent hospitalizovaný v PL s diagnózou - Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek. Tento fakt koresponduje s tvrzením Zvolského a kol. (1996), že návyková látka je každá chemická látka, která mění psychický stav a na kterou se může vytvořit návyk a závislost. Existuje ohromné množství těchto látek s různými účinky na lidskou psychiku. Důsledky nadměrného nebo nevhodného užívání návykových látek mohou neblaze postihnout jak zdravotní stav konzumenta, tak mohou působit na společenské vztahy. Poškození zdravotního stavu může být způsobeno jednorázovým požitím (intoxikace), nebo opakovaným používáním (abuzus, závislost). Narušení společenských vztahů je způsobeno změnami chování (agrese, narušení charakterových vlastností, dominance drogy v hierarchii hodnot).

Později byly respondentovi hospitalizovanému v PL diagnostikovány - Organické poruchy osobnosti. Trpí organickým poškozením mozku, vzniklým toxickým působením užívaných psychoaktivních látek, má progredující rozpad osobnosti, což odpovídá definici Zvolského a kol. (1994, str. 64): „*Za nejzávažnější poruchu osobnosti lze považovat rozpad osobnosti (dezintegraci osobnosti). Označuje se tak těžká porucha, kdy se jednotlivé složky osobnosti navzájem uvolňují a přitom jsou všechny kvality psychiky postiženy. Ztrácí se kontakt s minulostí, reaguje se zcela jinak než dříve, většinou i zcela neadekvátně k situaci. Jindy jde jen o zkreslení kontaktu s minulostí i s přítomností, avšak nemocný zpravidla tyto i hlubší změny nepozoruje.*“

Současná respondentova diagnóza je F197 – Reziduální psychotická porucha.

Dle klasifikace MKN 10 je vysvětlena diagnóza takto: Psychotická porucha reziduální a s pozdním nástupem. „*Porucha, u níž změny v poznávání, afektu, osobnosti nebo chování, vyvolané alkoholem nebo psychoaktivní substancí, přetrvávají za období, kdy přímý účinek ve vztahu k psychoaktivní látce může být předpokládán. Nástup poruchy by měl mít přímý vztah k užití psychoaktivní látky. Případy, kdy se úvodní nástup stavu objevuje později než epizoda (epizody) užití látky, by měl být kódován zde jen tehdy, je-li dosažitelný jasný a přesvědčivý doklad, že tento účinek můžeme přisoudit reziduálnímu účinku psychoaktivní látky. 'Flashbacks' mohou být částečně odlišeny od psychotického stavu svou epizodickou povahou, běžně velmi krátkého trvání a svým opakováním dřívějších zkušeností ve vztahu k alkoholu nebo jiné psychoaktivní látce.*“

V závislosti na respondentově onemocnění po požití LSD se u něj projevil spirituální zážitek s velmi značnou patologií, kde se objevují příznaky paranoidních bludů. Tento fakt je v souladu s definicí bludu, podávanou ve formulaci profesora Myslivečka, kterou stále pokládáme za jednu z nejuvýstižnějších: „*Blud je mylné přesvědčení vzniklé z chorobných duševních předpokladů na chorobném psychotickém podkladu, kterému nemocný chorobně věří a které má patický vliv na jeho jednání.*“ (Zvolský a kol., 1994, s. 97)

Jeden respondent ze čtyř zažil spirituální prožitky pod vedením skutečných šamanů na svých cestách po Jižní Americe ve snaze naplnit svůj život smysluplně. Tyto zážitky byly podtrhnuty duchovní atmosférou země. Zažíval při nich barevné vize, pocity absolutního rozpadu každé jednotlivé buňky a magické spojení s vesmírem a vším, co ho obklopovalo. Byl to jeden z jeho nejsilnějších zážitků.

Všichni respondenti se shodují na tom, že první užití psychedelik měli v kombinaci s marihuanou.

Spirituální zážitky ve vztahu k užívání drog

Všichni respondenti výzkumu různou měrou kladou důraz na fázi přípravy před samotnou intoxikací. Tři ze čtyř respondentů kladou důraz na teoretickou přípravu a získání praktických informací o účinku psychoaktivní látky a průběhu intoxikace. Přesto u jednoho respondenta převažoval strach před užitím 'tripa', jelikož do té doby zkoušel pouze přírodní halucinogeny, nikoliv syntetizované. Tři ze čtyř respondentů jsou si vědomi důležitosti jak setu, tak settingu. Když nebyli v duševní pohodě, tak zažili „bad trip“. Tento fakt koresponduje s tvrzením Miovského (1996): „*Pro LSD platí obecné pravidlo, že je-li člověku před požitím drogy nějak špatně (psychicky, nebo fyzicky), pak mu během jejího účinkování bude ještě hůře.*“

Tito tři respondenti ze čtyř se shodují i ve volbě prostředí - výhradně venku, ve spojení s přírodou. O nepovedeném settingu hovoří jeden respondent, a to na cestě po Jižní Americe z důvodu špatného vedení šamana a dále vyzdvihuje setting v souvislosti s místy božské kouzelné nedotknutelné přírody v Jižní Americe. Tento respondent upřednostňuje intoxikaci pod vedením šamanů, důležitost předávání informací, dodržování rituálů, dohlížení na průběh intoxikace a reflektování prožitého stavu. Respondent setting vnímal jako důležitý prvek svých zkušeností. Tato tvrzení respondentů opět korespondují s tvrzením Miovského (1996, s. 57): „*V neposlední řadě je velice důležitý i postoj a názor dotyčné osoby před vlastní intoxikací (jakési předcházející očekávání) a její otevřenost či uzavřenost proti vlivům nestandardních prožitků, zážitků, jež by mohly mít význam nebo by dokonce přímo podmiňovaly reorganizaci a změny ve světonázorové a hodnotové orientaci daného jedince.*“

Tři respondenti zastávali i názor, že je dobré jít do experimentu s psychedeliky s člověkem, který už má s experimentováním nějakou zkušenost, být s lidmi, které člověk zná a kterým člověk věří. Význam druhu a množství drogy si uvědomují tři ze čtyř respondentů. Toto zjištění koresponduje s výrokem Hoffmana (1997), že dávkování určí, zda se látka bude chovat jako lék, nebo naopak jako jed.

O zažití spirituálního zážitku i bez drog hovoří dva ze čtyř respondentů, je jich však relativně málo. Jeden respondent nekladal důraz na fázi přípravy, setu, settingu ani na druhu a množství drogy.

Význam spirituálních zážitků

Pro každého z respondentů má spirituální zážitek jiný význam. Pro jednoho z respondentů má spirituální zážitek význam pro jeho osobní růst a objevování něčeho nového. Jeden ze čtyř respondentů nehledal hlubší spirituální význam, experimentoval za účelem sebezkoumání. Jeden ze čtyř respondentů vnímá význam spirituálních zážitků jako

normální stav. Pouze jeden respondent hledá ve spirituálních zážitcích bránu do jiného světa, duchovní zkoumání a spirituální rozvoj. S tímto tvrzením se ztotožňuje i Kudrle (2003).

Motivace k užívání drog

Pro tři respondenty je účelem užití drogy získání spirituálního prožitku, poznávání nových zkušeností z experimentování s psychedelickými látkami. Další motivační faktory se různily. Jeden respondent hovořil o touze po seberozvoji, získání inspirace, rozvoje představitivosti a uměleckých schopností. Pro jednoho ze čtyř respondentů bylo motivací poznávání další zkušenosti s psychedelickými látkami, zvědavost, touha po dobrodružství. Jeden respondent přichází s motivací touhy po spirituálním rozvoji, porozumění přírodě či vyšší realitě, sebepoznání. Je to jeden z respondentů, který má největší motivaci z hlediska duchovního prožitku, díky tomu jsou i jeho spirituální prožitky kvalitní. Pro jednoho ze čtyř respondentů je motivací k užívání drog potřeba cítit se energický. Seberozvoj, další zkušenost s psychedeliky a zvědavost, to jsou motivační faktory, které rovněž identifikovala ve svém výzkumu Kavenská a Vosáhlová (2013).

Souvislosti mezi spirituálními zážitky a životním příběhem

Tři respondenti se shodli na tom, že určitě existují souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou, životním příběhem. Každý respondent udává jiný příběh. Pro jednoho respondenta bylo prvním impulzem k užití psychedelických látek neumožněné studium na vysněné škole, a proto hledal útěchu v drogách. Další respondent rád poznává nové věci a nebrání se novým experimentům. Pouze jeden respondent, který dává přednost duševním hodnotám před materiálními, experimentuje s přírodními halucinogeny, které vnímá jako rituál a jeho hlavním záměrem je dosažení spirituálního zážitku. Respondent z PL neudává žádné souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou.

Současné bio-psycho-sociálně-spirituální fungování respondentů

Respondenti pozorují tyto pozitivní změny: tři ze čtyř respondentů se shodují na tom, že jim užívání psychedelických látek otevřelo novou cestu poznání a uvědomění si svých možností. Jeden ze čtyř respondentů v experimentování s psychedeliky našel svoji kreativitu v objevené spiritualitě, pociťuje na sobě výjimečnost a originalitu a odlišnost od vrstevníků. Jednomu respondentovi objevená spiritualita nastínila jiný směr života, změny v hodnotách a postojích, uvědomění si, co je a co není důležité, našel naplnění svého života. Toto zjištění koresponduje s tvrzením Nešpora (2009). O negativních dopadech na sociální úrovni hovoří

dva ze čtyř respondentů, jeden o nepravdělném příjmu a druhý respondent o zhoršení schopnosti navazovat sociální kontakty. Všichni respondenti se shodují, že drogy v současné době již užívají podstatně méně, jedná se především o alkohol, tabák a marihuanu. Jeden z respondentů již s psychedeliky neexperimentuje (svoji spiritualitu už objevil). Jeden ze čtyř si dá někdy i kokain a hovoří o možných experimentech s puškvorcem a LSA (neustále se snaží experimentovat). Jeden ze čtyř se zmiňuje o problému s alkoholem, s psychedeliky i nadále experimentuje (na svých cestách za poznáním). Tři ze čtyř respondentů se cítí po fyzické stránce dobře, po psychické stránce pozoruje změny jeden z respondentů (horší paměť). Po fyzické i psychické stránce má vážné problémy jeden z respondentů. Zde příkládám respondentův znalecký posudek z roku 2014. *„Odsouzený má postpsychotický stav po atace způsobené abúzem, s produkcí neurovnanou, v myšlení s bizárními prvky, t. č. bez sluchových halucinací, v minulosti přítomny. V osobnosti schizoidní rysy, osobnost simplexní, dětinská, s familiárním chováním, bez náhledu, emotivita labilní, se sníženou sebekontrolou, agitovanost s možnými a hostilnými projevy. U odsouzeného je přítomna: narušená značně degradovaná osobnost dlouhodobým abúzem drog. V situaci, kdy je pod vlivem alkoholu nebo jiných psychoaktivních látek, se stává agresivní, nevyzpytatelný ve svém chování. V minulosti - toxická psychóza, polymorfni závislost na drogách. Byl opakovaně ústavně léčen. Pobyt odsouzeného je z psychiatrického hlediska na svobodě nebezpečný, a to jak pro okolí, tak i pro něj samotného, kdy odsouzený je nebezpečný svému okolí svým nevyzpytatelným chováním, agresivními projevy, nezodpovědným chováním vůči sobě dalším pokračujícím zneužívání psychoaktivních látek. Z tohoto důvodu je na místě uložení ochranného léčení psychiatrického a protitoxikomanického v ústavní formě, jelikož od ambulantní formy tohoto léčení není možné předpokládat vzhledem k současné nespolupráci odsouzeného.“* Co se týče fyzické stránky, tak respondent trpí chronickou virovou hepatitidou typu C.

A na závěr jedna myšlenka od respondenta Marka:

„A co říci závěrem? Na základě popsaných zkušeností se domnívám, že San Pedro neboli posvátný kaktus huachuma je klasickou psychedelickou drogou, podobně jako peyotl, ayahuasca, LSD, DMT nebo lysohlávky. Otevírá brány vnímání a umožňuje nám nahlédnout do jiných dimenzí, za pevně vymezené hranice každodenní skutečnosti, a objevit dosud netušené souvislosti. Při užívání ve vhodném kontextu je nepochybně prospěšný pro psychologický vývoj a duchovní růst člověka, i zde ale nepochybně platí známé pořekadlo „všeho s mírou“: při nevhodném či příliš častém užívání může hrozit, že člověku hrábne a bude mít s plnohodnotným návratem do reality vážný problém. To ovšem není nic nového. Jeden zásadní objev jsem ale přece jen učinil: VŠICHNI JSME MIMOZEMŠŤANI!“

11. Závěr

Ve své práci se zabývám tématem spirituality u respondentů experimentátorů s psychedelickými látkami, popisem jejich spirituálních prožitků v drogové intoxikaci, motivací, kariérou a aktuální psychopatologií. Výzkumným záměrem je přiblížení těchto prožívaných zkušeností. Teoretická část je zaměřena na vymezení pojmů, které s tématem souvisí. Jde hlavně o historii užívání psychotropních látek, psychonautiku, spirituální aspekt užívání drog, psychedelickou terapii, motivaci a psychoaktivní látky. Výzkumná část se nejprve věnuje východiskům výzkumu, definováním výzkumného pole a výzkumných otázek. Za pomoci interpretativní fenomenologické analýzy jsou analyzována a interpretována data získaná prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů od respondentů. Analýza a interpretace dat odpovídá na širší vymezené výzkumné otázky: *Jaké spirituální zážitky uživatelé popisují. Jaký je výskyt spirituálních zážitků k užívání drog. Jaký význam mají spirituální zážitky pro uživatele. Jak souvisí motivace k užívání drog s výskytem a kvalitou spirituálních zážitků. Existují souvislosti mezi spirituálními zážitky a drogovou kariérou. Jak se projevuje užívání drog v jejich současném bio-psycho-sociálně-spirituálním fungování.*

V bakalářské práci je pojednáno o skupině nenávykových drog, které oficiálně označujeme jako halucinogenní. Tyto látky se stávají v posledních letech předmětem vědeckých zkoumání. Člověk psychedelickou látku používá jako prostředek k vymanění se z dnešní poměrně hektické společnosti, z prostředí, které je často pro jedince nepříznivé, plné traumatizujících zkušeností. Drogy pomáhají v naplňování touhy hledání hodnot, které člověku chybí, v sebepoznání a pochopení širších souvislostí světa, stávají se vyjádřením touhy člověka po spirituálních aktivitách, naplnění vnitřní esencionální a duchovní potřeby. Předkládaná práce přináší objevení vztahů mezi zkušenostmi s psychedelickými drogami a spiritualitou. Výsledky výzkumu korespondují s poznatky z uvedených publikací v teoretické části. Potvrzuje, že psychedelické látky otvírají bránu do jiných světů a že čím nižší má droga potenciál pro závislost, tím vyšší má potenciál spirituální. Jedincům, kterým chybí smysl života, mají nedostatek duchovních hodnot a nenaslouchají svému vnitřnímu Já, nedokáží docílit hlubokého spirituálního zážitku. Dále jsem došla k závěru, že lidé s vyšším dosaženým vzděláním užívají psychedelickou látku za účelem hlubšího dosažení spirituálního prožitku a interpretují zkušenost s psychedelickými látkami jinak, hovoří o mystické zkušenosti a mimořádných stavech vědomí. Potvrdilo se i to, že k dosažení spirituálního prožitku má velký význam set a setting, dále druh užívané rostliny a rituál. Mé výzkumné výsledky by mohly být přínosem pro další srovnávání spirituálních prožitků v drogové intoxikaci podle motivace, spirituálního smýšlení. Z výzkumných výsledků vyvstala další témata, která by stála za to rozvíjet a zkoumat v budoucím výzkumu. Zejména se jedná o životní příběhy respondentů, zkoumání jejich souvislostí a podobností. Byla bych

ráda, kdyby mé poznatky z mé bakalářské práce napomohly dalšímu zkoumání spirituálních prožitků v drogové intoxikaci, které nejsou ještě natolik probádané.

12. Použitá literatura

- Barker, G. (1999). *Použití kvalitativních výzkumných metod při postupech rychlého posuzování zneužívání drog ve společnosti*. Boskovice (Rapid assessment): Albert.
- Blom, J., D. (2010). *A Dictionary of Hallucinations*. London: Springer New York Dordrecht Heidelberg London.
- Doležal, J., X. (1998). *Jak se berou drogy*. Praha: Formát.
- Eliade, M. (1997). *Šamanismus a nejstarší techniky extáze*. Praha: Argo.
- Escotado, A. (2003). *Stručné dějiny drog*. Praha: VOLVOX GLOBATOR.
- Furst, P., T. (1996). *Halucinogeny a kultura*. Praha: DharmaGaia.
- Gillernová, I., Buriánek, J. (2004). *Základy psychologie, sociologie*. Praha: Fortuna.
- Grof, S. (1992). *Dobrodružství sebeobjevování*. Praha: GEMMA 89.
- Grof, S. (1998). *Kosmická hra: zkoumání hranic lidského vědomí*. Praha: Perla.
- Grof, S. Grofová, Ch. (1999). *Nesnadné hledání vlastního já: Růst osobnosti pomocí transformační krize*. Praha: Chvojtkovo nakladatelství.
- Harner, M., J., (ed) (1973). *Hallucinogens and Shamanism*. Oxford. In: Kalweit, H., (2005). *Svět šamanů a vnitřní vesmír*. Praha: Eminent.
- Hendl, J. (2012). *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál.
- Hofmann, A. (1997). *LSD – mé nezvedené dítě*. Stuttgart: Klett – Cotta.
- Janík, A., Dušek, K. (1990). *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum.
- Kalina, K. (2003). *Drogy a drogové závislosti I. Mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády ČR.
- Kalina, K., et al., (2008). *Základy klinické adiktologie*. Praha: Grada.
- Kalina, K. (2006). *Terapeutické komunity*. Praha: Grada.
- Kalweit, H. (2005). *Svět šamanů a vnitřní vesmír*. Praha: Eminent.
- Kreigová, M. (1970). *Zelená medicína*. Praha: Orbis.
- Kudrle, S., (2003). *Historie užívání a zneužívání psychotropních látek*. In: Kalina, K., et al., (2003). *Drogy a drogové závislosti 1 – mezioborový přístup*. Kapitola 1/9. Praha: Úřad Vlády České republiky.
- Mikovský, M., Urbánek, T. (1998). *NEAD 98: nealkoholové drogy 1998: přehled hlavních výsledků výzkumné studie*. Brno: Sdružení podané ruce, Boskovice: Albert.
- Miovský, M. (1996). *LSD a jiné halucinogeny*. Boskovice: Albert.

- Miovský, M. (2006). *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada.
- Mühlpachr, P. (2008). *Sociopatologie*. Brno: Masarykova univerzita.
- Nakonečný, M. (1996). *Motivace lidského chování*. Praha: Academia.
- Nakonečný, M. (2009). *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia.
- Plháková, A. (2006). *Dějiny psychologie*. Praha: Grada.
- Pollak, K. (1973). *Medicína dávných civilizací*. Praha:Orbis.
- Presl, J. (1995). *Drogová závislost*. Praha: Maxdorf.
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Smith, J. (2003). *Qualitative Psychology: A Practical Guide to Research Methods*. London: SAGE Publications Ltd.
- Smith, J., Flowers, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: SAGE Publications Ltd.
- Štirský, B. a kol. (2006). *Lexikon magie a esoteriky*. Praha: CZ Books.
- Vitebsky, P. (1996). *Svět šamanů*. Praha: Práh.
- Vojtíšek, Z. (2012). *Spiritualita v pomáhacích profesích*. Praha: Portál.
- Zábranský, T. (2003). *Drogová epidemiologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, Lékařská fakulta.
- Zvolský, P. (1994). *Obecná psychiatrie*. Praha: Karolinum.
- Zvolský, P. (1996). *Speciální psychiatrie*. Praha: Karolinum.

Časopisy:

- Nešpor, K. (2009). *Co je spiritualita a čemu prospívá*. Časopis lékařů českých, 148 (5), 209-210.
- Smith, J. (1996). *Beyond the divide between cognition and discourse: Using interpretative phenomenological analysis in health psychology*. Psychology & Health, 11 (2), 261–271

Internetové zdroje:

Drogy-info.cz. *Halucinogeny stručně* [online]. 2010, 2014 [cit. 2015-04-14]. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/drogova_situace/ilegalni_drogy/halucinogeny/halucinogeny_strucne

Enpsyro. *Psychodelika* [online]. 2009 [cit. 2015-04-06]. Dostupné z: <http://www.biotox.cz/enpsyro/pj3opsy.html>

KAVENSKÁ, Veronika a Šárka VOSÁHLOVÁ. Zkušenosti s ayahuskou v Evropě - motivace, možné přínosy, rizika. *E-psychologie* [online]. 2013, roč. 7, č. 4, s. 12 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: http://e-psycholog.eu/pdf/kavenska_vosahlova.pdf

MRAVČÍK, Viktor a kol. Drogy-info.cz. *Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2012* [online]. Praha, 2013 [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: http://www.drogy-info.cz/index.php/publikace/vyrocní_zpravy/vyrocní_zprava_o_stavu_ve_vecech_drog_v_cr_v_r_2012

POKORNÝ, Lukáš. Cesta peyotlu. *Legalizace* [online]. 2012 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.magazin-legalizace.cz/cs/articles/detail/296-cesta-peyotlu>

ÚZIS. *Poruchy duševní a poruchy chování* [online]. 2014 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/cz/mkn/F10-F19.html>

13. Přílohy

Seznam tabulek

Tabulka 1: Motivace účastníků	31
Tabulka 2: Věk a dosažený stupeň vzdělání	34
Tabulka 3: Popis spirituálních zážitků	43
Tabulka 4: Popis spirituálních zážitků ve vztahu k užití drog.....	51
Tabulka 5: Význam spirituálních zážitků	56
Tabulka 6: Motivace k užití halucinogenní látky	58
Tabulka 7: Souvislosti mezi spirituálními zážitky a životním příběhem	60
Tabulka 8: Současné bio-psycho-sociálně-spirituální-fungování	62

Kazuistika:

Respondent Patrik, 29 let

Rodinná anamnéza

Matka: Matce je 54 let. Je vyučená zahradnice. Prodělala klíšťovou encefalitidu. Nyní je v invalidním důchodu. Postavení v rodině – spíše vládnoucí typ. Nikdy neužívala alkohol ani cigarety.

Otec: otci je 54let, vyučený jako silničář-strojník. Od 18 let je v plném invalidním důchodu. Má sklony k agresivitě. Nikdy neužíval alkohol ani cigarety.

Babička: Babička byla žena v domácnosti, byla bylinkářka. Trpěla cukrovkou. Nikdy neužívala alkohol ani cigarety.

Děda: Dědovo profese byla jako důlní inženýr. Trpěl vážnou cukrovkou. Zneužíval cigarety, byl velmi silný kuřák.

Bratr: Bratrovi je 26 let. Je vyučený jako zedník. V současné době pracuje jako živnostník. Alkohol pije příležitostně, kuřák. Je zdravý.

Osobní anamnéza

Zdravotní anamnéza

Porod proběhl bez komplikací. Prodělal běžné dětské nemoci. Trpěl nedostatečnou funkcí ledvin a jako dítě byl často hospitalizován v nemocnici. V předškolním věku prodělal VHA. Byl operován – slepé střevo. Jako dítě měl často úrazy – zlomeniny, pohmožděny. Školní věk: úraz hlavy, šití. V roce 2008 prodělal vážný úraz hlavy-těžký otřes mozku, při kterém ztratil vědomí, byl hospitalizován v nemocnici, kde po ošetření podepsal reverz. Po tomto úrazu byl ve velikém šoku. V nemocnici dostal nitrožilně léky proti bolesti a v tu chvíli si uvědomil že tam nechce být, že se s ním něco děje. V ten okamžik na sobě pozoroval změnu úrovně myšlení, uvědomění si smrtelnosti, od té doby se hlídá a vyhýbá se adrenalinovým situacím, má o sebe strach. Po příchodu z nemocnice byl v domácím léčení, užíval Paracetamol 1500 a sám si upravoval i dávky. Tento lék si sám sebedikoval, k jeho dostupnosti se dostal díky tomu, že ho zrovna v tu dobu užívala jeho matka, která měla též těžký úraz hlavy, který se jí přihodil v práci. Při užívání těchto prášků se ztrácel v realitě, měl špatnou orientaci v čase a v prostoru. Vnímal spíše dětství, vzpomínky na jízdu na kole, na koupání. V současné době je zdravý a s ničím se neléčí.

Psychologická anamnéza

Ve 3-4 třídě základní školy se podrobil vyšetření školního psychologa. Byl jiný než ostatní děti. Měl vždycky jiné zájmy než školáci v jeho věku, měl rád inteligentní humor, uzavíral se sám do sebe a rád maloval.

Školní a vzdělávací anamnéza

Už od mala byl jeho sen nastoupit po základní škole na školu uměleckou, měl to i doporučené od jeho třídní učitelky, ale jeho rodiče neměli finance na studium umělecké školy, tak mu vybrali SOU – obor – truhlář. Jak mu byla škola vybrána rodiči, tak se do sebe ještě více uzavřel, pokračoval ve svém světě, rád maloval a věnoval se samostudiu. Vzdoroval rozhodnutí rodičů a choval se jako rebel. Škola ho nebavila, tak do ní nechodil, ale školu nakonec dostudoval a dostal výuční list.

Pracovní anamnéza

Po ukončení základní školy a během učiliště si přivydělával po brigádách, pomáhal na stavbách, v mrazárnách, sekání travin a sázel stromky. Po vyučení z učiliště šel pracovat do Prahy. Nejprve napomáhal brigádně na stavbách, poté jako pokrývač. Nikdy neměl stálé zaměstnání. Opakovaně brigádníčil. Jeho současná práce je: Designér počítačových her – grafika, animace, vymýšlí rozpis i děj.

Sociální anamnéza

Od mala žil s celou rodinou, pamatuje si že matka na ně měla vždy vyšší nároky, vždy záleželo na tom, jak moc přišla podrážděná z práce. O svém otci tvrdí, že je občas cholerický a že měl suicidální sklony, jako děti se o něj s jeho bratrem báli, ale věděli že to souvisí s jeho zdravotním stavem, v současné době ale ví, že by to nikdy neudělal, že jen pouze tak vyhrožuje. Jinak se žádné problémy v rodině nevyskytovali. Pamatuje si na šťastné dětství, vždy se těšil na prázdniny - na chvíle s babičkou a s dědou, na bydlení na vesnici. Jako o dítě o něj bylo vždy dobře postaráno, měl dobré rodinné zázemí, když něco chtěl, tak to dostal, nikdy nestrádal. Vždy měl velkou podporu ze strany rodičů i prarodičů. Rád choval zvířata.

Trestně právní anamnéza

Několikrát byl zadržený a vyslýchaný policií ČR, ale nikdy mu nic nedokázali. Naposledy byl zadržený v srpnu 2014 za nedovolené uchovávání OPL a jedu. Řídil pod vlivem omamné a psychotropní látky, byl mu odebrán řidičský průkaz.

Zájmy: Velmi rád kreslí a maluje, tvrdí, že se vrací tam, kde skončil: „Kdybych šel rovnou ze základky na vysněnou školu, tak by vše bylo úplně jinak, stejně se zase vracím zpátky do toho bodu, kde jsem skončil, chci zase dál tvořit, dál malovat, chci rozvíjet svůj talent, svoji kreativitu“. Od doby svého úrazu r. 2008 se taky rád zajímá o lidskou psychiku, o lidský mozek, dále se věnuje samostudiu.

Drogová anamnéza

Uvádí, že poprvé se s drogou setkal, když byl malý, prý jim babička dělala čaj ze zeleného máku, aby dobře spali. Ve 13 letech poprvé zkoušel kouřit a to mu zůstalo dodnes.

Ve 14 letech poprvé vyzkoušel marihuanu v kombinaci s alkoholem (s borovičkou), byl to jeho první experiment s kamarády, akce nebyla předem plánovaná, uvádí, že to s ním nic moc neudělalo, že byl spíše opilý. Do svých 17 let užíval marihuanu, nejprve kouřil „venky“ a poté „skunk“, pak vlastnoručně vyráběný hašiš. Informace, jak se hašiš vyrábí, to si zjistil z různých knížek a od kamarádů. Zjišťoval si i rizika spojená s užíváním drog jako například: predispozice ke schizofrenii apod.

Ve svých 17 letech poprvé vyzkoušel extázi na taneční párty, bral to jako „pařící záležitost“ do svých 19 let, byla to pro něj velká zábava. Od 19 let do 25 vyzkoušel veškeré experimenty spojené s drogami, důležité pro něj je to, že nikdy nevyzkoušel nitrožilní aplikaci a ani nikdy nechce. Lidé z jeho okolí co si to vyzkoušeli na vlastní pěst, se už nikdy nevrátili zpět.

Ve 20 letech poprvé vyzkoušel jak funguje kokain, vyzkoušel ho na diskotéce, připadal si jako bůh, prožíval velkou euforii. Měl velmi vysoké sebevědomí.

V 19 letech začal experimentovat s LSD, velmi ho to lákalo, tuto látku poprvé požil ve svém autě. Zkusil to, protože se chtěl dostat do jiného světa. Tato akce byla předem naplánovaná: „Bifloval jsem si knížku od Hoffmana několikrát a na situaci jsem se připravil“. Experimentoval s LSD, protože „trip“ rozšiřoval obzory jeho vnímání, byl po něm velmi kreativní, hodně fantazíroval. Hodně ho to bavilo, poněvadž rozvíjel svou kreativitu kůli malování AIRBRUSH, prý při tomto stavu namaloval to, co mělo smysl.

Ve svých 22 letech vyzkoušel Pervitin, ale byl po něm velmi roztržitý a nemohl se soustředit na své malování.

Ve svých 17 letech poprvé vyzkoušel lysohlávky, akce byla předem naplánovaná, houbičky užil spolu se svým kamarádem, byli v přírodě. Nejprve si dali houbiček 15 a poté 22. Jejich stavy byly: smích, hodně chodili, velmi je to bavilo. Noční obloha byla pestrá a barvitá. Naposledy měl houbičky ve svých 25 letech, při čemž prožil vysokou intoxikaci a měl psychózu, od té doby s mimi nechce mít nic společného. Ve 25 letech zkoušel houbový čaj, měl silné halucinace.

Popis intoxikace: hluchota, ztráta motoriky a částečná slepota, kdy jsem viděl pouze mlhu a stav, který nešlo koordinovat, pouze prožít. Pak se probírám z intoxikace a nastává šok. Srdce mi tluče o závod, pak se z ničeho nic zastavuje a tepe na nejnižší možné hranici, začínám se třást asi tak na 40 minut.

Ve svých 16 letech experimentoval s durmanem obecným v kombinaci s marihuanou, durman si nasušil a ubalil do jointa spolu s trávou, nemělo to na něj žádný efekt, akorát pocítil lehkou nauseu. Když durman sušil po druhé ve sklepě na kotli, tak se nadýchal výparů

při uvolňování alkaloidů, byl velmi zesláblý a nemohl ani vyjít schody. V těchto letech vyzkoušel i meskalin, ale nic to s ním neudělalo, měl pouze pocit na zvracení.

Respondent Hynek, 30 let

Rodinná anamnéza

Matka: Matce je 51 let, pracuje jako učitelka na základní škole, je zdravá. Neužívá ani tabák a ani alkohol.

Otec: Otcí je 55 let, pracuje jako seřizovač, je zdravý. Alkohol ani tabák neužívá.

Sestra 1: Sestře je 26 let, pracuje jako porodní asistentka, je zdravá. Alkohol - příležitostně.

Sestra2: Sestře je 22 let, studuje VŠ, je zdravá. Užívá tabák a alkohol příležitostně.

Babička: Babičce je 74 let, celý život pracovala jako švadlena. Je zdravá, s ničím se neléčí.

Děda: Dědovi je 76 let, celý život pracoval jako rybář. Je zdravý, s ničím se neléčí. Příležitostně si dá pivo.

Osobní anamnéza

Zdravotní anamnéza

Porod proběhl bez komplikací. Prodělal běžné dětské nemoci. Jako dítěti mu brali nosní mandle. Když byl malý, tak jel na skluzavce a prodělal těžký úraz hlavy, měl těžký otřes mozku a frakturu lebky, byl hospitalizovaný v nemocnici.

Školní a vzdělávací anamnéza

Po základní škole nastoupil na střední průmyslovou školu, kterou úspěšně zakončil maturitou.

Sociální anamnéza

Vzpomíná na šťastné dětství. Žil v úplné rodině obklopený skvělými lidmi. Měl dobré rodinné zázemí. Jako dítě měl vše, na co si vzpomněl. Ve 24 letech se od rodiny odstěhoval a nyní žije se svou přítelkyní.

Pracovní anamnéza

10 let pracuje jako teamleader – seřizovač.

Zájmy: Rybaření, botanika, zoologie

Drogová anamnéza

V 15 letech poprvé vyzkoušel marihuanu, kterou si sám vypěstoval a poté ji chtěl ochutnat. Svého prvního jointa si dal v kombinaci s alkoholem, stav popisuje jako kladný

zážitek. Měl to předem naplánované s kamarádem a poprvé to okusili na festivalu. S kouřením tabáku začal až v 18 letech.

V 18 letech poprvé vyzkoušel LSD neplánovaně na czechteku, ale nevylučoval možnost že k tomu dojde. Dal si půlku „tripa“ v kombinaci s alkoholem a konopím. Více vnímal hudbu a byl hodně vysmátý.

Když zkoušel LSD podruhé, tak si ho dal na technu v kombinaci s extází, stavy se mu hrozně tloukly. Nejprve si dal půl „tripa“ nic to s ním nedělalo, tak si dal další půlku a poté začal nástup halucinací. Tráva, po které chodil, mu přišla jako molitan, do kterého se postupně propadal, připadala mu, že je hustá mlha. Sahal na sebe a nic na sobě nemohl poznat, které části těla se zrovna dotýká. Měl zrakové halucinace a připadalo mu, že kolem lesa je zábradlí a že z lesa lítají hvězdy.

Ve 25 letech se rozhodl, že si s kamarádem vyzkouší cílený psychedelický zážitek.

V 18 letech experimentoval s Lysohlávkami, byl to opět neplánovaný okamžik a měl kladné halucinace.

V těchto letech vyzkoušel i meskalin ve space baru, kaktus byl usušený a nakrájený na plátky. Při požití tohoto halucinogenu měl barevné, čisté halucinace, hudba mu přišla taky barevná, říká: “Byl to ten nejlepší zážitek a nejlepší halucinogen co jsem kdy měl”. I když mu po tomto experimentu bylo velmi špatně od žaludku.

Ve 22 letech vyzkoušel kokain. Popisuje velikou euforii. Poprvé ho vyzkoušel v hospodě a měl po něm velikou chuť pít alkohol a bavit se naplno. Je to pro něj celkově zajímavá droga.

Ve 29 letech si dal poprvé Pervitin, který šňupal. Motivace k jeho užití byla ta, že si chtěl vyzkoušet 4 dny nespát, vyzkoušet to, jaký to je, jet 4 dny nepřetržitě.

Dalším jeho experimentem bylo vyzkoušet šalvěj divotvornou, byla to předem naplánovaná akce, nejprve si o této rostlině četl informace na internetu, zjišťoval si o ní různé zajímavosti, zajímalo ho to, jak to funguje, chtěl ji vyzkoušet, tak kontaktoval jednoho známého přes internet a rostlinu si zajistil. Známý (povoláním psycholog), od kterého halucinogen získal, ho přivezl z Mexika z hor od indiánů, kteří uskutečňují rituály s touto látkou. Psycholog zrovna v tu dobu dělal studii a zkoumal prožitky experimentátorů, experimenty se odehrávali u něj doma a bylo pár lidí, kteří si to v čechách vyzkoušeli a bylo to pouze pro vědecké účely – pro léčebné účinky, pro psychicky nemocné lidi).

Rostlinu si doma pěstoval pod UV světlem, byla to zvláštní kytka, vypadala něco jako špenát.

Pokus č. 1.

Když zkoušel užít šalvěj, tak v kombinaci s marihuanou, nasušenou si jí přimíchal do jointa. Jeho prožitek byl velmi zvláštní, byl to jiný stav než po „zkouřenosti“. Jinak nic zajímavého.

Pokus č. 2

Kamarád přivezl extrakt, který si sám vyrobil - 1:50 Salvinorin. Šalvěj divotvorná obsahuje tuto látku. Šalvěj dal do vodní dýmky, popotáhl si jednou, nic necítil, natáhl po druhé a už to začalo.

Po tomto zážitku jsem si říkal: „Kurňa co to bylo.“ Báł se, aby to na něm nezanechalo nějaké následky.

Vyzkoušel i extrakt z muchomůrky červené, ale měl pouze lehké halucinace, připadalo mu, že je v polospánku a že má barevné vize.

V 25 letech vyzkoušel rajský plyn, byl po něm vysmátý, v obličeji cítil tlak a horkost.

Zkusil si i Poppers, při tomto stavu prožíval euforii a byl vysmátý.

Další experimentování bylo s muškátovým oříškem, který vylouhoval ve slivovici, poté ho kombinoval s marihuanou, po tomto zážitku měl lehkou změnu vědomí.

Ve 20 letech zkoušel dělat 20 hodinový odvar z palic a listů marihuany v mléce, aby se z toho uvolnil chlorofil. Z tohoto odvaru si dal 1 deci, pozoroval na sobě postupný útlum, byl „zhulený“, měl výtuh. Měl zásek při sledování televize. Poté zjistil, že se nemůže vůbec hýbat, nohy a ruce mu naprosto nespolupracovaly. Poté usnul.

Respondent Michal, 38 let

Rodinná anamnéza

Matka: Matce je 62 let, nyní je v důchodu. Má vystudovanou ekonomickou školu. Pracovala jako vedoucí finančního odboru. Je zdráva, s ničím se neléčí. Alkohol příležitostně, kouří tabák.

Otec: Otcie je 63 let, nyní je v důchodu. Pracoval jako programátor. S ničím se neléčí, je zdravý. Je rekreační uživatel alkoholu a doutníku, kouří tabák.

Sestra: 30 let, pracuje jako zdravotní sestra. S ničím se neléčí, je zdráva. Příležitostně užívá alkohol a cigarety.

Děda z matčiny strany měl sklony k alkoholismu.

Osobní anamnéza

Zdravotní anamnéza

Je zdravý, s ničím se neléčí. Prodělal běžné dětské nemoci. V 10 letech byl na operaci krčních mandlí. Neměl ani žádné úrazy, maximálně měl jednu zlomenou ruku, když byl malý.

Školní a vzdělávací anamnéza

Po základní škole nastoupil na gymnázium do matematické třídy. Po ukončení studia na gymplu nastoupil na Vysokou školu matematicko-fyzickou. Poté se dostal i na VŠ ekonomickou, obě dvě VŠ dělal současně, ale dokončil pouze VŠ ekonomickou, poněvadž ho bavila více.

Pracovní anamnéza

Během studia chodil na různé brigády. Po ukončení VŠ pracoval jako podnikatel na živnostenský list – provozování stolního fotbalu. Prodával umělecko-užitkové předměty z exotických krajin. Poté si vydělával sbíráním ovoce v exotických krajinách. Půl roku působil v Anglii na stavbách.

Sociální anamnéza

Vzpomíná na šťastné a spokojené dětství. Jeho rodiče jsou skvělý pár. Jsou spořádaná rodina. Vztahy popisuje jako nadstandardní. Doma mu bylo vyhověno ve všem možném. S rodiči bydlel do konce střední školy, poté se odstěhoval do Prahy při nástupu na VŠ. V současné době vychází s rodiči dobře a stýkají se spolu. V současné době žije v Praze.

Zájmy: Cestování

Trestně právní anamnéza

V roce 2009 mu byl odebrán řidičský průkaz, byl pod vlivem alkoholu.

Drogová anamnéza

I přes to, že byl synem silných kuřáků, tak začal kouřit až na střední. Na střední škole začal pít i alkohol, popisuje to jako „rebelie piatiky“.

V 16 poprvé vyzkoušel marihuanu se spolužáky, jejich motivací bylo experimentování. Nejprve se bál drogu vyzkoušet, poněvadž marihuana byla propagována jako zakázaná droga, byl tím ovlivněn a měl strach. Po užití pocíťoval stavy vysmátosti, dobře se mu po tom spalo. Na vysoké škole začal „hulit“ více, měl hlubší stavy.

V 17 letech začal experimentovat s Lysohlávkami, poprvé to zkoušel s kamarády, dali si 20 houbiček a byl to pro něj veliký zážitek, několik hodin se smál, byl to velmi jiný typ prožitku, překvapující a veselý-bylo to první setkání se změněným stavem vědomí. Když zkoušel houbičky podruhé, tak zažil „bad trip“- tento stav se mu vůbec nelíbil, měl z toho

stavu deprese, nepovedl se „setting“, poté lysohlávky už raději moc nezkoušel tak často, tak 2x až x 3x s frekvencí 1x za rok.

V 19 letech začal více kouřit marihuanu a pít alkohol. Společně s kamarády začal pěstovat „venky“, nekouřili ani tolik „skunky“, které převládají v dnešní době.

Ve 21 letech zkoušel poprvé LSD, dostal ho od kamaráda k narozeninám. Svůj první experiment s touto látkou si pořádně naplánoval tak, že jeli s kamarádem na chatu, poté šli do přírody k jednomu jezeru a dali si „tripa“ čekali co se bude dít, ubalili si i „jointa“ a dále čekali na tu situaci až to přijde, najednou to začalo, tento stav popisuje jako totální úlet, najednou se vše začalo vlnit a pohybovat, les, který byl za nimi začal najednou hořet plameny a vše rázem obživlo, stromy se najednou začaly s větvíčkami kroutit, kaničky v botách také obživly. Měl pocit, že vstupuje do „jinak fungujícího světa“, vše bylo najednou tak propojené, měl silné vizuální halucinace. Najednou začal západ slunce a na obloze se děly divné věci. Veškeré pocity se mu rozložily, nic nechápal, koukal co se děje, bylo to velice příjemné a cítil veliké spojení se vším –jako když se rozloží tělo pocitově a je spjaté s přírodou, uvádí že prožitek byl to pro něj docela „přelomovým spirituálním zážitkem“, po tomto prožitku byl velmi „odvařený“ a rád na něj vzpomínal, i přes to, jak se moc bál dát si „tripa“, poněvadž byl před tím zvyklý zkoušet pouze „přírodní látky“, LSD bral jako chemii.

Další zkušenosti s LSD byly jako izolované příležitosti – jednou za čas, zážitky už nebyly takové, tak intenzivní a překvapující a hlavně už věděl, do čeho jde, měl představu o tom, jak to bude fungovat.

Ve 27 letech poprvé experimentoval s Meskalinem z peyotlu, který poprvé vyzkoušel na svém výletě v Mexiku, kde si koupil na trhu 3 kaktusy, ani pořádně nevěděl jak je užít. Když meskalin požil, tak měl pouze nauseu a modlil se, ať už ten stav přejde.

Ve 24 letech se předávkoval lysohlávkami - za účelem hledání spirituálního zážitku pod vlivem četby Castanedyho a Grofa a podobných „živlů“. Vyzrazil si sám na chalupu na samotě a „lupnul“ si hrozně, hrozně houbiček. Udělal si čaj ze 100 hub a nadvakrát skoro vypil, poté se děly hrozné věci, při tomto zážitku zažil jedny z nejsilnějších halucinací.

Ve 25 letech zkoušel kokain, když byl v Jižní Americe, bral to pouze jako experiment, při kterém cítil euforii, hodně ho nakopával.

Prožitky vyvolané pod vedením Šamany

Zkoušel experimentovat 2x i s ayahuascou v Kolumbii pod vedením místního šamana.

Ve svých 27 letech, kdy byl v Mexiku, experimentoval s posvátným jihoamerickým kaktusem – huachuma známější pod španělským názvem San Pedro.

Respondent Oliver, 29 let

Rodinná anamnéza:

Matka: Matce je 48 let, má dokončenou pouze základní školu, pracuje ve fabrice se záclonami. Má vyhřezlé plotýnky, byla na operaci, jinak je zdravá. Kouří cigarety a příležitostně si dá alkohol.

Otec: Otcí je 54 let, má dokončenou SOU – opravář zemědělských strojů. Dříve dělal v JZD, nyní pracuje jako bagrista. Je silný kuřák a abuzér alkoholu. Je zdrav.

Sestra: Sestře je 28 let, má dokončenou pouze školu základní. Byla na SOU, obor-cukrářka, ale školu nedokončila kvůli drogám. Pracovala v pekařství, nyní je na mateřské dovolené. Má chronickou VHC. Kouří, příležitostně si dá alkohol. Byla závislá na pervitinu.

Babička: Babičce je 80 let, pracovala v závodní kuchyni. Má šedý zákal, jinak je zdravá. Nekouří, občas se napije vaječného koňaku.

Děda: Dědovi je 80 let, pracoval jako elektrikář. Má šedý zákal, jinak se s ničím neléčí. Nekouří, občas si dá pivo.

Neuropsychiatrická zátěž v rodině není.

Osobní anamnéza

Zdravotní anamnéza

Porod proběhl bez komplikací, prodělal běžné dětské nemoci. Měl několik úrazů, Porod proběhl bez komplikací, prodělal běžné dětské nemoci. Léčil se na VHB. Měl několik úrazů, 3x byl pokousán psem. Jako dítě spadl na akvárium – má velmi značnou jizvu na zádech. Měl vyhozené rameno, když byl napaden příslušníky kobry. Má chronickou VHC, jinak se nikdy s ničím neléčil.

Psychiatrická anamnéza

Pacient je opakovaně ústavně psychiatricky léčen v různých psychiatrických zařízeních pro polytoxikommanii.

V roce 2006 byl poprvé hospitalizován v PL s diagnózou F19 – Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek.

Od roku 2006 docházel do ambulantní léčby na psychiatrii.

V roce 2007 byl podruhé hospitalizován v PL s diagnózou F197 – Poruchy duševní a poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek – Psychotická porucha reziduální a s pozdním nástupem.

V roce 2008 byl hospitalizován potřetí pro diagnózu F197.

Myšlení má porušené z důvodu abuzu drog, spánková deprivace z důvodu – změny biorytmu projevující se spánkovou inverzí.

Později mu také byly diagnostikovány: Organické poruchy osobnosti.

15.10.2009 mu byla soudně nařízená ochranná léčba okresním soudem.

r. 2010 – Poruchy chování způsobené užíváním více drog a jiných psychoaktivních látek a organické poruchy osobnosti, v dlouhodobé psychiatrické péči pro polytoxikomanií, v anamnéze – proběhlé toxické psychózy – umístěn v PL pro výkon ústavní ochranné psychiatrické léčby, kterou má nařízenou soudem. Průběh hospitalizace: Opakované výkyvy afektivity, sklony k impulzivité, je negativistický, agresivní.

9.2.2012 – U pacienta převažuje bludná produkce, v pozadí carving na drogy, emoční tupost.

2.10.2012 musel být přeložen do jiné – lépe zabezpečené PL s vyšší ostrahou pro svou nebezpečnost sobě a okolí. Poznámka od MUDr. (TT): *„Vyhrožoval pacientům „sežráním“ - pacient nemaje přístup k jiné krvi, si v pravidelných intervalech narušuje žíly na ruce a pije svou krev s tím, že si tímto nouzovým řešením „čistí čakry“ a má-li příležitost, ze stejného důvodu konzumuje i syrové maso“.*

„Dále připustil, že doma ukusoval hlavy slepicím, které pak trhal na kusy, pokoušel známého zedníka do krku a pociťoval při tom „energetickou bombu“ avšak popíral pocity vzteku či agrese. Je přesvědčen o svých telepatických schopnostech, vidí za roh a jí syrové maso zvířat „kvůli duši“. Stále zmiňuje chuť na krev.“

„Při rozhovoru typické rozpadlé myšlení psychotika v postupujícím rozkladu osobnosti, lze sledovat znaky archaického symbolického myšlení, primitivní kanibalismus, vlastnění duše, pití krve, pacient si čistí energie alespoň sáním a pitím vlastní krve, požívání syrového masa apod.“

Pacient trpí organickým postižením mozku – vzniklé toxickým působením užívaných psychoaktivních látek. Má progredující rozpad osobnosti.

Leden 2013 – Reziduální porucha při užívání psychoaktivních látek, organická porucha osobnosti, syndrom závislosti. Pacient má progredující těžký postprocesuální defekt osobnosti, archaické myšlení, bazální mytologická symbolika.

Červen 2014 – Reziduální psychotická porucha při polymorfním užívání psychoaktivních látek, syndrom závislosti na více látkách. Pacient je trvale psychotický, během komunitních sezení produkuje bludy. Je velmi neochotný, nespolupracuje, tvrdí, že ho to ruší, nerad se nechává vyrušit z vnitřního světa. Pacient je nevypočitatelný v projevech jeho chování. Stav pacienta je neuspokojivý, musí pravidelně užívat psychofarmaka a i nadále zůstává nebezpečný pro společnost.

Školní anamnéza

Má dokončené pouze základní vzdělání. Na základní škole propadl 1x ve 4 třídě a 1x v 7. třídě, udává, že mu nešel český jazyk. Studoval SOU obor: zedník, v prvním ročníku propadl, ve 2 ročníku byl ze školy vyhozen kvůli nedovoleným absencím, chodil na brigádu do autolakovny, tak to nestíhal se školou.

Pracovní anamnéza

Po vyhození z odborného učiliště pracoval na pile, poté ve stavebnictví. Pracoval i v pekárně spolu s jeho sestrou. Po sléze se zase vrátil k zednickým pracím.

Sociální anamnéza

Své dětství popisuje jako hodně šťastné, byl spokojen. Jeho starší sestra ale udává, že otec matku bil. Vypráví, že od rodičů měl vše, co potřeboval. Otec vydělával 8000,- měsíčně a matka se o něj starala. Říká, že moc nešetřili, když otec přinesl výplatu, tak nakoupil hodně alkoholu a pozval své známé, ale jídlo měli vždy. Když sestra začala brát drogy, tak kradla rodičům peníze. V současné době je hospitalizován v PL, ale jinak bydlí s rodiči spolu s mladším bratrem a starší sestrou, jejím dítětem a přítelem – přítel je závislý na drogách.

Zájmy: Fotbal, chov zvířat

Trestně-právní anamnéza

Pacient udává, že měl policii doma každých 14 dní, alespoň 3x až 4x týdně.

Když bral drogy, tak si na ně vydělával krádežemi, byla mu udělena na 1 rok podmínka a veřejně prospěšné práce na 160 hodin.

V lednu 2008 byl odsouzen za trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci k podmíněnému trestu odnětí svobody – vyhrožoval likvidací nejbližší rodině, sestře a rodičům (vyhrožoval, že je vysaje jako upír). Bylo nařízeno ochranné léčení psychiatrické nejprve ambulantní formou, která byla v roce 2009 změněna na ústavní. Nedodržoval abstinenci od psychoaktivních látek a nenavštěvoval ambulantní léčbu.

Znalecký posudek r. 2010

„Odsouzený má rozpad osobnosti velmi silně narušen dlouhodobým užíváním alkoholu a psychoaktivních látek, což se prohlubuje natolik, že jeho pobyt na svobodě je značně nebezpečný zejména pro okolí. Objevovaly se u něho prvky sadismu spojené s bizarním, archaickým a místy inkohrentním myšlením, kdy inkoherece myšlení byla zřejmá i z jeho písemných podání adresovaných soudu. Odsouzený má narušený exekutivní složky a je zcela bez náhledu, neschopen dodržovat sociální normy, v chování kolísá od dětského familiérního až po verbálně agresivní a výhružné postoje. Jeho schopnost zpracovávat impulzy z okolí je rozpadlá.“

Pacient měl pro svou diagnózu nařízenou ústavní léčbu od 15. 10. 2009 do 28. 5. 2014, ale pro jeho těžkou dekompenzaci stavu soud rozhodl, že bude i nadále hospitalizován v PL. Osoba jeví známky duševní choroby, nebo intoxikace a ohrožuje sebe, nebo okolí. Abuzus psychoaktivních látek, veliké sklony k impulzivnímu a agresivnímu jednání.

Znalecký posudek r. 2014

„Odsouzený má postpsychotický stav po atace způsobené abúzem, s produkcí neurovnanou, v myšlení s bizárními prvky, t. č. bez sluchových halucinací, v minulosti přítomny. V osobnosti schizoidní rysy, osobnost simplexní, dětinská, s familiárním chováním, bez náhledu, emotivita labilní, se sníženou sebekontrolou, agitovanost s možnými a hostilními projevy. U odsouzeného je přítomna: narušená značně degradovaná osobnost dlouhodobým abusem drog. V situaci, kdy je pod vlivem alkoholu nebo jiných psychoaktivních látek se stává agresivní, nevyzpytatelný ve svém chování. V minulosti toxická psychóza, polymorfni závislost na drogách. Byl opakovaně ústavně léčen. Pobyt odsouzeného je z psychiatrického hlediska na svobodě nebezpečný a to jak pro okolí, tak i pro něj samotného, kdy odsouzený je nebezpečný svému okolí svým nevyzpytatelným chováním, agresivními projevy, nezodpovědným chováním, vůči sobě dalším pokračujícími zneužívání psychoaktivních látek. Z tohoto důvodu je na místě uložení ochranného léčení psychiatrického a protitoxikomanického v ústavní formě, jelikož od ambulantní formy tohoto léčení není možné předpokládat vzhledem k současné nespolupráci odsouzeného“.

V únoru 2015 má proběhnout další soudní řízení ohledně pacientova duševního stavu.

Drogová anamnéza

Ve 12 letech začal kouřit tabák a měl i první zkušenost s alkoholem (ukradl nějaká piva otcí v garáži a poté jej vypil s kamarády v bungru). Ve 14 letech měl první zkušenost s marihuanou, která mu byla nabídnuta kamarády, stav pod vlivem marihuany se mu velice líbil: „Cítil jsem se mimo sebe, strašně lehkej, jako kdybych přišel o duši.“ Ve 14 letech zkoušel hašiš. Zkušenost s marihuanou se mu zalíbila natolik, že ji začal i pěstovat. Bavilo ho čím dál více „se zmašťovat“ a tak přešel i k jiným drogám.

Ve svých 16 letech vyzkoušel pervitin, zalíbil se mu natolik, že ho v 17 začal užívat nitrožilně. V 16 letech snědl polovinu květu durmanu, kdy mu začaly zrnět oči, byl přiotrávený, tvrdí, že měl všechno tak naškrobené. V těchto letech vyzkoušel i lysohlávky, ale měl jen slabé halucinace. V 16 letech vyzkoušel extázi na diskotéce, ale moc ho to nebavilo. V 18 letech vyzkoušel kokain a necítil žádnou energii. V 18 zkoušel heroin intravenózně od svého kamaráda, při této příležitosti se nakazil VHC.

Ve 25 letech měl i svůj první experiment s halucinogeny v kombinaci s marihuanou, alkoholem a pervitinem. Udává, že to bylo moc fajn, že od té doby se “zbláznil”, že mu z toho doslova „šiblo” a rozjelo ho to úplně někam jinam. Změnil charakter života od základu.